

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ
การพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำในจังหวัดแพร่
The development of indigenous chicken production system in
Phrae province

โดย ดร.วรศิลป์ มาลัยทอง และคณะ

นำเสนอ
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
มกราคม 2559

สัญญาเลขที่ RDG 5720028

รายงานฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำในจังหวัดเพชร

คณะผู้วิจัย

ดร. วรศิลป์ มาลัยทอง
ผศ. ดร. ทิฆมา โยธาภักดี
อ. นลินี คงสุบรรณ
ดร. สวิชญาศุภอุดมฤกษ์ ตีร์รัตน์

สังกัด

มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่หรือไก่ขุนของเกษตรกรในชุมชนแม่ทราย อำเภอร่องขวางจังหวัดแพร่เป็นการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย คือ มีโรงเรือนภายในพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ปล่อยลานมีการล้อมรั้วแบบชั่วคราว ให้อาหารผสมสำเร็จรูปร่วมกับการปล่อยให้หากินเอง หรือให้อาหารเสริมจากวัตถุดิบที่มีตามธรรมชาติบ้างเป็นครั้งคราว โครงการจึงหาแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกรให้ก้าวไปสู่ระบบอาชีพการเลี้ยงแบบครบวงจรภายใต้สภาพแวดล้อมของชุมชน ปรับรูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-range system สร้างฟาร์มต้นแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดของการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ เพื่อผลิตที่มีคุณภาพ สามารถขับเคลื่อนออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ สร้างอาชีพที่ยั่งยืน และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยทำการศึกษารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System ของเกษตรกร จำนวน 5 ราย และการศึกษาพฤติกรรมการซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่ จำนวน 156 ราย ผลการศึกษาพบว่า

ด้านผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำ เกษตรกรทุกรายสามารถพัฒนาโรงเรือน และจัดสรรพื้นที่ปล่อยลานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ แต่ไม่สามารถจัดทำแปลงหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์หมุนเวียนในพื้นที่ปล่อยลานเพื่อให้เป็นอาหารของไก่ได้ เนื่องจากอยู่ในเขตรั้วเดียวกันกับที่พักอาศัย ยกเว้นนายบุญลွ่งที่สามารถจัดหาอาหารหยابทั้งแบบสดและหมักมาเลี้ยงไก่ทดแทนได้ทุกวัน ผลการดำเนินงานพบว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่ขุนจำนวน 100 ตัวต่อรุ่น มีอัตราการเลี้ยงรอดร้อยละ 93.14 ใช้เวลาเลี้ยงไก่เฉลี่ย 105 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.22 กิโลกรัม มีอัตราการเจริญเติบโตต่อวัน เท่ากับ 11.30 กรัม และประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนัก เท่ากับ 3.56 มีต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 8,662 บาทต่อรุ่น แบ่งเป็นต้นทุนค่าอาหารร้อยละ 74.40 รองลงมาคือ ค่าพันธุ์ไก่ 23.36 เปอร์เซ็นต์ค่าไฟฟ้าและเวชภัณฑ์ร้อยละ 2.24 จำหน่ายไก่ได้ในราคา 85 บาท/กิโลกรัม หรือตัวละ 103.70 บาท รวมมีรายได้เหนือต้นทุนเงินสด รุ่นละ 9,852 บาท คิดเป็นกำไร 12.52 บาทต่อตัว และมีเกษตรกร 1 รายที่ได้รับการรับรองให้เป็นฟาร์มผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ในชุมชนแม่ทราย

ด้านผู้บริโภคไก่พื้นเมืองพบว่าผู้บริโภคใน อ.ร่องขวาง จ.แพร่ บริโภคไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 4.63 ตัวต่อครัวเรือนต่อเดือน นิยมซื้อไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละแล้วมาบริโภค โดยเมนูที่นำมาทำอาหาร ได้แก่ ต้มยำไก่ คั่วไก่ นึ่งไก่ แกงไก่และ ผัดเผ็ดไก่ ซึ่งเป็นเมนูอาหารประจำถิ่นที่ใช้เฉพาะไก่เมืองมาทำ เนื่องจาก รสชาติ คุณภาพของเนื้อไก่ลักษณะเนื้อแน่นเหนียว จะช่วยทำให้อาหารอร่อยขึ้น

ด้านราคาไก่พื้นเมืองสดราคาจำหน่ายเฉลี่ย 136.67 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 107.88 บาท/กก. ซึ่งมีราคาสูงกว่าไก่เนื้อโดยทั่วไป แต่ผู้บริโภคนิยมจ่ายส่วนต่าง เนื่องจากไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่นและเหนียว และมีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ แสดงให้เห็นว่ารสชาติของไก่พื้นเมืองนั้นเป็นคุณลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้บริโภครู้สึกดีใจเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง ดังนั้น แนวทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองไปสู่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง จึงมีความเป็นไปได้สูงสำหรับไก่ชำแหละ เพราะไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนเป็นอย่างมาก สำหรับโอกาสในการขยายตลาดไปสู่ตลาดระดับกลางมีความเป็นไปได้สูง ถ้าการขยายการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีและการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคในกลุ่มตลาดกลางที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรุงอาหารประเภทต่างๆ เป็นช่องทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม

การสังเคราะห์งานของการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยพบว่าต้นทุนของอาหารอยู่ในระดับสูงประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุนการเลี้ยงไก่ทั้งหมด จึงทำให้รูปแบบการเลี้ยงทั้ง 2 แบบ คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน ยังต้องมีการปรับปรุงเรื่องอาหารให้ มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนอาหารให้ลดลง จึงจะได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ด้วยมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free Range System เนื่องจากมาตรฐานของฟาร์มของเกษตรกรในโครงการฯ มีความใกล้เคียงกับข้อกำหนดของการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งทางกายภาพ และการจัดการการเลี้ยงไก่ ด้านคุณลักษณะของตัวเกษตรกรมีความโดดเด่นในเรื่องความเอาใจใส่แนวทางการพัฒนาสมาชิกรายอื่นๆ เพื่อให้ได้การรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประจักษ์แห่งคำพันธุ์แท้ ต้องคำนึงถึงการทำตามเกณฑ์ของมาตรฐานที่ตั้งไว้ และการเลี้ยงแบบประณีตมากยิ่งขึ้น

จากผลการดำเนินการ โครงการฯ มีข้อเสนอแนะ 2 ด้าน คือ 1) ด้านการผลิต เกษตรกรควรพัฒนารูปแบบการผลิตให้ได้มาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (Free range system) ควรมีการให้ความรู้ความเข้าใจกับเกษตรกรให้มากขึ้น ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นถ้าฟาร์มไก่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้เกษตรกรใส่ใจในเกณฑ์มาตรฐานยิ่งขึ้น 2) ด้านผู้บริโภครวมควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องไก่ประจักษ์แห่งคำสำหรับการซื้อไปบริโภค เนื่องจากมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประจักษ์แห่งคำแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย (Free range) ในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้มีการขยายการเลี้ยงในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง และนำไปสู่ช่องทางการตลาดที่สนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในเขตอำเภอร่องกาง เป็นการช่วยลดปัญหาไก่พื้นเมืองที่มีปัญหาเรื่องผลผลิตออกสู่ตลาดไม่สม่ำเสมอได้อีกทางหนึ่ง

บทคัดย่อ

โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำในจังหวัดแพร่ โดยทำการศึกษารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System ของเกษตรกร จำนวน 5 ราย มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อปรับปรุงรูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System 2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตสัตว์อินทรีย์ 3. เพื่อสร้างระบบการขยายพันธุ์และรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำที่ผลิตได้ และ 4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ ผลการดำเนินการพบว่า

จากการสังเคราะห์งานของการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยพบว่า ต้นทุนของอาหารประมาณ 74.40 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุนรวม จึงทำให้รูปแบบการเลี้ยงทั้ง 2 แบบ คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน ยังต้องมีการปรับปรุงการจัดการต้นทุนอาหาร โดยเน้นการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น เพื่อลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป จึงจะเพิ่มผลตอบแทน ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ด้วยมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free Range System มีการปฏิบัติตามข้อกำหนดของการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งทางกายภาพ และการจัดการการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อให้ได้การรับรองฟาร์มผู้ผลิตตามกฎเกณฑ์ของมาตรฐานที่ตั้งไว้ เกษตรกรจะพัฒนาการผลิตสัตว์อินทรีย์ โดยมีการวางแผนการผลิตอาหารสัตว์อินทรีย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำเกษตรกรทุกรายสามารถพัฒนาโรงเรือน และจัดสรรพื้นที่ปล่อยลานตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ แต่ไม่สามารถจัดทำแปลงหญ้า หรือพืชอาหารสัตว์หมุนเวียนในพื้นที่ปล่อยลานเพื่อให้เป็นอาหารของไก่ได้ เนื่องจากอยู่ในเขตรัฐเดียวกันกับที่พักอาศัย ยกเว้นนายบุญล่วงที่สามารถจัดหาอาหารหยาดทั้งแบบสด และหมักมาเลี้ยงไก่ทดแทนได้ทุกวัน

ผู้บริโภคไก่พื้นเมือง พบว่าผู้บริโภคใน อ. ร้องกวาง จ.แพร่ บริโภคไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 4.63 ตัวต่อครัวเรือนต่อเดือน นิยมซื้อไก่สด หรือไก่ที่ชำแหละแล้วมาบริโภค ด้านราคาไก่พื้นเมืองสดราคาจำหน่ายเฉลี่ย 136.67 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 107.88 บาท/กก. ซึ่งมีราคาสูงกว่าไก่เนื้อโดยทั่วไป แต่ผู้บริโภคยินดีจ่ายส่วนต่าง เนื่องจากไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่นและเหนียว และมีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ แสดงให้เห็นว่ารสชาติของไก่พื้นเมืองนั้นเป็นคุณลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง ดังนั้น แนวทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองไปสู่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง จึงมีความเป็นไปได้สูงสำหรับไก่

ช้าแหละ เพราะไก่อ้วนเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนเป็นอย่างมาก สำหรับโอกาสในการขยายตลาดไปสู่ตลาดระดับกลางมีความเป็นไปได้สูง

Abstract

The project on the development of a standard production system for Pradu Hang-dum chicken in Phrae province, was conducted by studying the form and standards of raising chicken in a free range system by five (5) farmers and was aimed: 1) to improve the design and standards of native chicken raising in a free-range system; 2) to study the feasibility of raising organic native chicken based on organic livestock production; 3) to set up the propagation system and certification of Pradu Hang-dum produced by the farm; and, 4) to study the buying behavior for Pradu Hang-dum chickens by consumers in Rongkwang district, Phrae province. Results of the study are as follow:

From the synthesis on the development of the design and standards of native chicken raising in a free-range system, it was found that investment for feed was about 74.40% of the total investment thus there was a need to improve the 2 types of chicken raising, raising male and female breeders and raising broilers and the need to improve feed capital management by emphasizing the use of locally available raw materials to reduce investment for commercial feed so that income could be increased to motivate the members to raise chickens and multiply the production under a standardized system for native chickens in a free range system. The native chickens were raised physically in a free range system and under a certain management and care of native chicken so as to receive the farm certification based on the standard criteria set for farmers on the development of organic livestock production by having a plan for organic feed production in cooperation with Maejo University.

Each farmer raising Pradu Hang-dum chicken was able to develop their own poultry cages and also allocated the range area based on the required standard criteria but were not able to allocate the rotational grass or plant area in the open space to serve as chicken feed because fence surrounding the area was shared with a residential area except for Mr. Boonluang who was able to manage his rough feed, both fresh and fermented, for chicken raising almost every day.

Regarding consumers of native chicken, the study showed that in Rongkwang district (Phrae province), average consumption was 4.63 birds/household/month and consumers favored buying fresh chicken or in cut slices. On prices, native chicken was sold fresh at an average of 136.67 baht/bird or average of 107.88 baht/kg, which was higher than ordinary chicken meat. But

consumers accepted this condition because native chicken meat had better taste than the usual chicken meat, the former had a characteristically more compact and firmer meat, and was safer than the common chicken meat. This showed that the taste of native chicken was its character of excellence thus making consumers decide to favor native chicken. Therefore, the guidelines for market expansion are to extend sales to lower end markets. There is higher feasibility, therefore, for freshly cut native chickens have very high market demand especially in rural communities. As for market opportunity, expansion towards middle market showed a high possibility.

สัญญาเลขที่ RDG 5720028

โครงการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำในจังหวัดแพร่

รายงานฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อผู้รับทุนนายวรศิลป์ มาลัยทอง

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2557 รวมเวลาที่ทำงานวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

รายงานฉบับสมบูรณ์ ในช่วงตั้งแต่วันที่ 31 พฤษภาคม 2557 ถึงวันที่ 30 พฤษภาคม 2558

1. ความสำคัญ และที่มาของปัญหา

การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำเชียงใหม่หรือไก่ขุนของเกษตรกรในชุมชนแม่ทราย อำเภอร่องวางจังหวัดแพร่เป็นการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย คือ มีโรงเรือนภายในพื้นที่อยู่อาศัย พื้นที่ปล่อยลานมีการล้อมรั้วแบบชั่วคราว ให้อาหารผสมสำเร็จรูปรวมกับการปล่อยให้หากินเอง หรือให้อาหารเสริมจากวัตถุดิบที่มีตามธรรมชาติบ้างเป็นครั้งคราว ผลการเลี้ยงพบว่า เกษตรกรผลิตลูกไก่ได้ต่ำกว่าเป้าหมาย (19 ตัว/แม่/ปี) ต้นทุนเงินสดที่ใช้ผลิตลูกไก่สูงถึงตัวละ 27.18 บาท ส่วนการเลี้ยงไก่ขุนใช้เวลาในการเลี้ยงส่งตลาดนาน 95 วัน ได้น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม มีต้นทุนการผลิต 72.88 บาทต่อกิโลกรัม

นอกจากนี้ ยังพบว่าเกษตรกรบางรายสูญเสียไก่ไปจำนวนมากเนื่องจากไก่ป่วย และตายจากศัตรูธรรมชาติ (สุนัข และแมว) จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงยังประสบปัญหาขาดทุน การส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตอาจไม่เพียงพอประเด็นสำคัญที่ควรมุ่งส่งเสริมและพัฒนาต่อไปคือ กระบวนการผลิตที่มีมาตรฐานมากขึ้น การใช้วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นมาผลิตเป็นอาหารคุณภาพดีแต่มีต้นทุนต่ำ การควบคุมโรคระบาดในไก่พื้นเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งการป้องกันการระบาดของโรคไข้หวัดนก สิ่งเหล่านี้นอกจากจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของไก่พื้นเมืองแล้ว ยังจะทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพ และปลอดภัยต่อผู้บริโภค เป็นที่ต้องการของตลาด และเป็น การส่งเสริมการผลิตและบริโภคอาหารปลอดภัย เพิ่มรายได้ในครัวเรือนจากการเลี้ยงเป็นอาชีพหลัก หรืออาชีพเสริมได้อย่างยั่งยืน

ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ ในปีแรกพบว่า

1. เนื่องจากเกษตรกรในโครงการมีการใช้วัตถุดิบอาหารในท้องถิ่นในสัดส่วนที่น้อย ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตในส่วนของค่าอาหารสูง

2. โครงการฯยังขาดการประชาสัมพันธ์ให้ผู้บริโภคในพื้นที่รับรู้ถึงคุณค่าของไก่ประดู่หางดำ ส่งผลให้การจำหน่ายผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายที่วางไว้

3. ขาดการวางแผนทางด้านการตลาด และองค์ความรู้ในการขยายช่องทางการตลาด

จากมูลเหตุของปัญหาการผลิตและปัญหาทางการตลาดที่กล่าวมาข้างต้น โครงการจึงหาแนวทางในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกรให้ก้าวไปสู่ระบบอาชีพการเลี้ยงแบบครบวงจรภายใต้สภาพแวดล้อมของชุมชน ปรับรูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-range system สร้างฟาร์มต้นแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดของการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ เพื่อผลผลิตที่มีคุณภาพ สามารถขับเคลื่อนออกสู่ตลาดอย่างสม่ำเสมอ สร้างอาชีพที่ยั่งยืน และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรต่อไป

การบริโภคไก่ในประเทศไทย จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2550 คนไทยบริโภคเนื้อไก่ใน 14.76 กิโลกรัมต่อคนต่อปี (สาส์นไก่และสุกรฉบับที่ 62, 2551) ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้บริโภคไก่ในตลาดชุมชนเขตจังหวัดเชียงใหม่และลำพูนของอำนวยการ และคณะ (2552) พบว่า ผู้บริโภคต้องการบริโภคเนื้อไก่พื้นเมืองมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ไก่ลูกผสมพื้นเมืองๆ ไก่โด่ง และไก่เนื้อตามลำดับ ซึ่งปัจจุบันไก่พื้นเมืองได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้น และได้รับการยอมรับว่าเป็นเนื้อที่มีคุณภาพสูงรสชาติดี ให้เนื้อแน่นกว่าไก่พันธุ์เนื้อ ปริมาณไขมันต่ำกว่า และเชื่อว่ามีความปลอดภัยจากสารพิษตกค้างจึงทำให้ราคาของไก่พื้นเมืองสูงขึ้นเมื่อเทียบกับไก่พันธุ์เนื้อ (วิศาล และคณะ, 2545 อ้างถึงใน อังคนาภรณ์ และคณะ, 2556) มีผลต่อตลาดไก่พื้นเมืองในประเทศไทย เนื่องจากผู้บริโภคมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีคุณภาพ ส่งผลให้มีจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงและจำนวนไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้น ไก่พื้นเมืองมีประโยชน์มากในแง่ของความมั่นคงทางอาหารและรายได้เสริม เนื่องจากเลี้ยงง่าย มีความทนทานต่อโรค สามารถขยายพันธุ์ได้เองตามธรรมชาติ และในอดีตนิยมเลี้ยงในบริเวณบ้าน ซึ่งเหมาะกับสภาพแวดล้อมในชนบท แต่ปัจจุบันมีการวางแผนการผลิตโดยมีการเลี้ยงแบบกึ่งปล่อยกึ่งขัง (free rang) (บัญญัติ เหล่าไพบุลย์ และมนต์ชัย ดวงจินดา, 2555) ภายใต้การวางแผนการผลิตและการวางแผนการตลาด เพื่อให้มีไก่พื้นเมืองส่งตลาดได้อย่างต่อเนื่อง

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ปี 2556 มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งหมด จำนวน 22,894 ครัวเรือน และเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งหมด 875,491 ตัว ซึ่งนับตั้งแต่ปี 2546-2556 การเลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทั้งทางด้านจำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยง (ร้อยละ 16.81) และจำนวนไก่ที่เลี้ยง (ร้อยละ 20.85) (กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์, 2555) แสดงถึงความต้องการของตลาดไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคด้วยการเพิ่มปริมาณการผลิตดังนั้น จึงมีการศึกษาในประเด็นพฤติกรรมการบริโภคไก่พื้นเมืองและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคในอำเภอร้อง

กวาง จังหวัดแพร่ เพื่อจะได้ทราบถึงพฤติกรรมกรรมกรบริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ แล้วนำข้อมูลไปเป็นส่วนประกอบในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรเพื่อให้มีผลผลิตตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตไก่พื้นเมืองสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตลาดไก่พื้นเมือง และเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสมในจังหวัดแพร่

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อปรับรูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System
2. เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์
3. เพื่อสร้างระบบการขยายพันธุ์และรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำที่ผลิตได้
4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมกรซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำสามารถสร้างรายได้และอาชีพที่ยั่งยืน ชุมชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน โดยการใช้ฟาร์มของสมาชิกเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ในด้านการผลิตไก่พื้นเมืองที่ได้มาตรฐานอย่างครบวงจร ตั้งแต่การผลิตพันธุ์ จนกระทั่งการแปรรูปส่งตลาด โดยการประยุกต์ใช้หลักวิชาการร่วมกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงและดูแลสุขภาพของไก่ให้ปลอดภัย ยาและสารเคมีตกค้าง

และนอกจากนี้ยังทำให้ทราบพฤติกรรมกรรมกรบริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคใน อ.ร้องกวาง จ.แพร่ แล้วนำข้อมูลไปเป็นส่วนประกอบในการวางแผนการผลิตของเกษตรกรเพื่อให้มีผลผลิตตรงตามความต้องการของผู้บริโภค ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตไก่พื้นเมือง สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะนำไปสู่การขยายตลาดไก่พื้นเมือง และเป็นการเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้อย่างเหมาะสมในจังหวัดแพร่

4. ตรวจสอบเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปศุสัตว์อินทรีย์และการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

การทำเกษตรอินทรีย์ (organic agriculture) จัดเป็นระบบการเกษตรแบบองค์รวม โดยการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์และบริหารทรัพยากรในฟาร์มร่วมกันร่วมกันซึ่งสอดคล้องกับระบบการผลิตของเกษตรกรรายย่อยที่ส่วนมากทำเกษตรกรรมแบบผสมผสาน เช่น การปลูกข้าว ปลูกผัก ไม้ผล และ เลี้ยงสัตว์ โดยใช้วัตถุดิบที่เหลือใช้จากการบริโภคของสมาชิกในครัวเรือน หรือเศษพืชมาเลี้ยงสัตว์ ส่วนมูลสัตว์ใช้เป็นปุ๋ยสำหรับปรับปรุงดินหลีกเลี่ยงการใช้วัตถุดิบจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้ พืช สัตว์ หรือ จุลินทรีย์ ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรม (genetic modification) หรือพันธุ วิศวกรรม (genetic engineering) มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความ ระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน (มกอช. 9000 เล่ม 1-2552)

การทำฟาร์มปศุสัตว์อินทรีย์ (organic livestock) เป็นส่วนหนึ่งของการทำเกษตรอินทรีย์ที่ เน้นการผลิตเฉพาะปศุสัตว์ โดยใช้ระบบการจัดการผลิตภัณฑ์ที่มีความสัมพันธ์กลมกลืนระหว่างผืนดิน พืช สัตว์เช่นเดียวกัน โดยการจัดการฟาร์มต้องทำตามความต้องการทางสรีระวิทยาและพฤติกรรม สัตว์ เพื่อให้สัตว์มีความเครียดน้อยที่สุด เน้นการส่งเสริมให้สัตว์มีสุขภาพดี การป้องกันโรคใช้ หลักการจัดการฟาร์มที่ดี หลีกเลี่ยงการใช้ยาและสารเคมีระหว่างการผลิตให้มากที่สุดซึ่ง คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้ประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ ฉบับปี 2544 (มกอช. 9000 เล่ม 2-2554) ขึ้นใหม่ และให้ผู้ผลิตสินค้า และ ผลิตภัณฑ์จากสัตว์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งมีข้อกำหนดหลัก ดังนี้

1. การเลือกพันธุ์สัตว์ ให้เลือกใช้พันธุ์สัตว์ที่ปรับตัวเข้ากับทรัพยากร อากาศ สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้ดีและเป็นสัตว์ที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่เลี้ยงในระบบอินทรีย์ แต่ถ้าไม่ สามารถหาพันธุ์สัตว์ดังกล่าวได้ สามารถใช้สัตว์ที่มาจากฟาร์มที่ไม่ได้มีการจัดการตามระบบ อินทรีย์ โดยเน้นการนำสัตว์ที่มีอายุน้อยที่สุดเข้าเลี้ยง หรือต้องมีระยะเวลาการปรับเปลี่ยนระบบการ ผลิตตามชนิดสัตว์

2. ระยะเวลาปรับเปลี่ยน ด่านพื้นที่ปลูกพืชเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์อินทรีย์ ใช้เวลา 8 เดือน สำหรับพืชยืนต้น และ 12 เดือนสำหรับพืชล้มลุก ระยะเวลาปรับเปลี่ยนตัวสัตว์ก่อนการใช้เวลาเลี้ยง ในระบบอินทรีย์แตกต่างกันตามชนิดสัตว์และผลิตภัณฑ์ เช่น การผลิตเนื้อสุกร หรือแพ แกะ ใช้ เวลาอย่างน้อย 4 เดือน โคเนื้อใช้เวลา 12 เดือน สัตว์ปีกใช้ทั้งช่วงอายุ เป็นต้น

3. อาหารสัตว์ ให้ใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มาจากการผลิตในระบบอินทรีย์อย่างน้อย 90 หรือ 80 เปอร์เซ็นต์ในสูตรอาหารสำหรับสัตว์เคี้ยวเอื้องและสัตว์กระเพาะเดี่ยว ตามลำดับ เพื่อผลิตอาหารที่ปลอดจากสารเคมี และยาปฏิชีวนะให้มีโภชนะตรงกับความต้องการของสัตว์ละประเภทและอายุ โดยต้องจัดหาอาหารหยวนให้กับสัตว์นั้นด้วย

4. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์เน้นการจัดการให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรงด้วยการให้อาหารที่มีคุณภาพ มีพื้นที่ให้ออกกำลังกาย การป้องกันโรคโดยใช้ป้องกันความปลอดภัยทางชีวภาพ เช่น การป้องกันพาหะนำโรค การทำวัคซีน การกักสัตว์และแยกสัตว์ป่วย การใช้สารสกัดชีวภาพรักษาโรคก่อนการให้ยาปฏิชีวนะ เป็นต้น

5. การจัดการฟาร์ม ในด้านใช้พื้นที่ภายในฟาร์ม ต้องจัดให้มีการใช้ทรัพยากรและผลพลอยได้หมุนเวียนภายในฟาร์มหรือเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและยั่งยืน เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของธาตุอาหารที่เหมาะสม จัดสภาพแวดล้อมการเลี้ยงและที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับชนิดสัตว์ หลีกเลี่ยงการจัดการกับร่างกายสัตว์ เช่น ผ่าตัด ยกเว้นเพื่อป้องกันการเกิดอันตรายกับตัวสัตว์หรือมนุษย์ เช่น การตัดเขา ตัดจอยปาก หรือปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เช่น การตอน เป็นต้น สำหรับการขนส่งและฆ่าสัตว์ที่เลี้ยง ต้องทำให้สัตว์เกิดความเครียดและทรมานน้อยที่สุด

6. โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย ต้องมีสภาพและพื้นที่ที่เหมาะสมกับสัตว์แต่ละชนิด ทำให้สัตว์อยู่อย่างสบาย และต้องมีพื้นที่ภายนอกโรงเรือนสำหรับปล่อยให้สัตว์ได้หากินหรือออกกำลังกายอย่างเพียงพอ

7. การจัดการของเสีย ต้องป้องกันไม่ให้เกิดมลภาวะกับสภาพแวดล้อมทั้งทางอากาศ ดิน และน้ำ โดยออกแบบระบบการจัดการและวางแผนการใช้มูลสัตว์ที่เหมาะสม หลีกเลี่ยงการเผาทำลายของเสีย (ยกเว้นซากสัตว์)

8. การจัดเก็บบันทึกข้อมูล ผู้ผลิตต้องมีการบันทึกข้อมูลที่ครบถ้วนและทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ

ถึงแม้ว่าสินค้าและผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์อินทรีย์มีราคาสูงกว่าผลิตภัณฑ์จากการผลิตในระบบทั่วไป แต่เกษตรกรไทยก็ยังไม่สามารถผลิตสินค้าเหล่านี้มาตอบสนองความต้องการของตลาดได้มากเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากจากรายการผลผลิตภัณฑ์เกษตรกรอินทรีย์ที่วางขายในซูเปอร์มาร์เกตและร้านสุขภาพเดี่ยวในปี 2554 จำนวน 16 แห่ง พบว่ามีผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์อินทรีย์ เพียง 6 รายการ จากสินค้าเกษตรกรอินทรีย์ทั้งหมด 432 รายการ ประกอบด้วย เนื้อสัตว์ 2

รายการ ไข่ 3 รายการ และนมและผลิตภัณฑ์จากนม 1 รายการเท่านั้น (วิฑูรย์, 2554) ทั้งนี้เนื่องจากมีเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์เข้าสู่ระบบมาตรฐานการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์น้อย เนื่องจากส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในด้านปัจจัยการผลิต เช่น พันธุ์สัตว์ อาหารและวัตถุดิบอินทรีย์ และมีข้อกำหนดปลีกย่อยมาก ทำให้ปฏิบัติตามได้ยาก ดังตัวอย่างการศึกษาถึงความพร้อมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในพื้นที่ภาคเหนือของ ฉาน และคณะ (2557) ที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถจัดหาพันธุ์โคนมอินทรีย์มาเลี้ยงได้ เพราะไม่รู้จักแหล่งพันธุ์และไม่มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตพันธุ์โคนมอินทรีย์ บางส่วนไม่สามารถหาหรือผลิตอาหารสัตว์อินทรีย์ เนื่องจากหายาก มีน้อย ราคาแพง ไม่มีการปลูกพืชอินทรีย์ในพื้นที่ใกล้เคียง และไม่มีความมั่นใจในคุณภาพของอาหารอินทรีย์ที่ซื้อมาได้

สำหรับการเลี้ยงไก่อินทรีย์นั้น วิฑูรย์ และภานุพิณท์ (2553) มีความเห็นว่า การเลี้ยงไก่อินทรีย์ให้เป็นไปตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์(มกษ.9000เล่ม2-2554) นั้นยังทำได้ยากเนื่องจากมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ การหาลูกไก่ที่เกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบอินทรีย์ต้องใช้วัตถุดิบอาหารจากพืชที่ผลิตในระบบอินทรีย์และห้ามใช้วัตถุดิบอาหารที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม การห้ามใช้วัตถุดิบที่ได้จากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม การห้ามใช้ยาปฏิชีวนะ ยกเว้นบิดสารเร่งการเจริญเติบโต หรือสารอื่นใดในอาหารสัตว์เพื่อวัตถุประสงค์ในการเร่งการเจริญเติบโตหรือเพิ่มผลผลิต เป็นต้น การเลี้ยงไก่ระบบอินทรีย์จึงควรจะเริ่มต้นจากระบบการเลี้ยงไก่แบบปล่อย (Free-range chicken) ซึ่งเป็นระบบที่สามารถทำได้ทันทีและมีความใกล้เคียงกับระบบอินทรีย์(Organic chicken) แม้ว่ามาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยจะไม่เข้มงวดเท่ากับการเลี้ยงไก่แบบอินทรีย์แต่ก็มั่นใจได้ว่าเนื้อไก่ที่ได้จะมีคุณภาพดีมีความปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคค่านึงถึงหลักสวัสดิภาพของสัตว์และการเลี้ยงในระบบนี้จะเป็พื้นฐานในการก้าวไปสู่การเลี้ยงไก่ในระบบอินทรีย์ต่อไป

การเลี้ยงไก่แบบปล่อย (free range system) เป็นระบบการเลี้ยงที่มีโรงเรือนให้ไก่นอนในเวลากลางคืน และปล่อยให้ออกมานอกโรงเรือนได้ในเวลากลางวัน โดยมีพื้นที่อย่างเพียงพอให้ไก่อยู่ได้อย่างสบาย และไม่ขัดต่อหลักสวัสดิภาพสัตว์ การกำหนดพื้นที่เลี้ยงใน โรงเรือนและพื้นที่สำหรับปล่อยออกมาใช้ชีวิตตามธรรมชาติในพื้นที่มีหญ้าปกคลุมมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป แต่ในประเทศสหรัฐอเมริการะบุเพียงแต่ให้มีการปล่อยออกจากโรงเรือนเท่านั้น (วิฑูรย์ และคณะ, 2555) ในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบกึ่งปล่อย (free range chicken) เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถใช้สำหรับการผลิตเนื้อไก่ที่มีคุณภาพดีสำหรับผู้บริโภค และยังเป็น การเลี้ยงที่ค่านึงถึงสวัสดิภาพของสัตว์อีกด้วย โดยที่วิฑูรย์ และคณะ (2555) ได้เปรียบเทียบระบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบขังรวม กับระบบกึ่งปล่อย โดยเลี้ยงไก่พื้นเมืองสายพันธุ์เหลืองหางขาว อายุ 1 วันในคอกขนาด 6 ตร.ม. ด้วยความหนาแน่นภายในคอก 5 ตัว/ตร.ม. จนจับขาย และเลี้ยงในคอกด้วย ความหนาแน่นเดียวกันพร้อมกับจัดแปลงหญ้าซึ่งให้เป็นพื้นที่ปล่อย

ลานขนาด 1 ตร.ม./ตัว ไก่ทั้งสองกลุ่มเลี้ยงด้วยอาหารที่ไม่มียาปฏิชีวนะ และวัตถุดิบที่มาจากสัตว์ ผลปรากฏว่า การเลี้ยงทั้งสองระบบไม่มีผลทำให้สมรรถนะการเจริญเติบโต ส่วนประกอบซาก และ ปริมาณโภชนะในเนื้อแตกต่างกัน แต่มีผลทำให้คุณภาพของซากไก่ดีขึ้น ดังนี้ ผิวหนังสีเหลืองของ ไก่ความเข้มข้น มีปริมาณคอแลนเจนในเนื้อที่สูงขึ้น ส่งผลให้เนื้อไก่ที่เลี้ยงแบบกึ่งปล่อยมีความนุ่ม แน่นกว่าการเลี้ยงแบบขังรวม นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มสัดส่วนของกรดไขมันชนิดโอเมกา-3 ในเนื้อ ส่งผลให้อัตราส่วนระหว่างกรดไขมันชนิดโอเมกา-6 และโอเมกา-3 ลดลง โดยสัดส่วนที่ต่ำลงนี้ มี ผลในการลดความเสี่ยงจากการเกิดโรคหลายชนิด ซึ่งส่งผลดีต่อเนื่องถึงสุขภาพของผู้บริโภคต่อไป นอกจากนี้ ยังช่วยลดความเสียหายของผิวหนังที่เกิดจากพฤติกรรมกรรมการจิกขนของไก่ให้น้อยลง

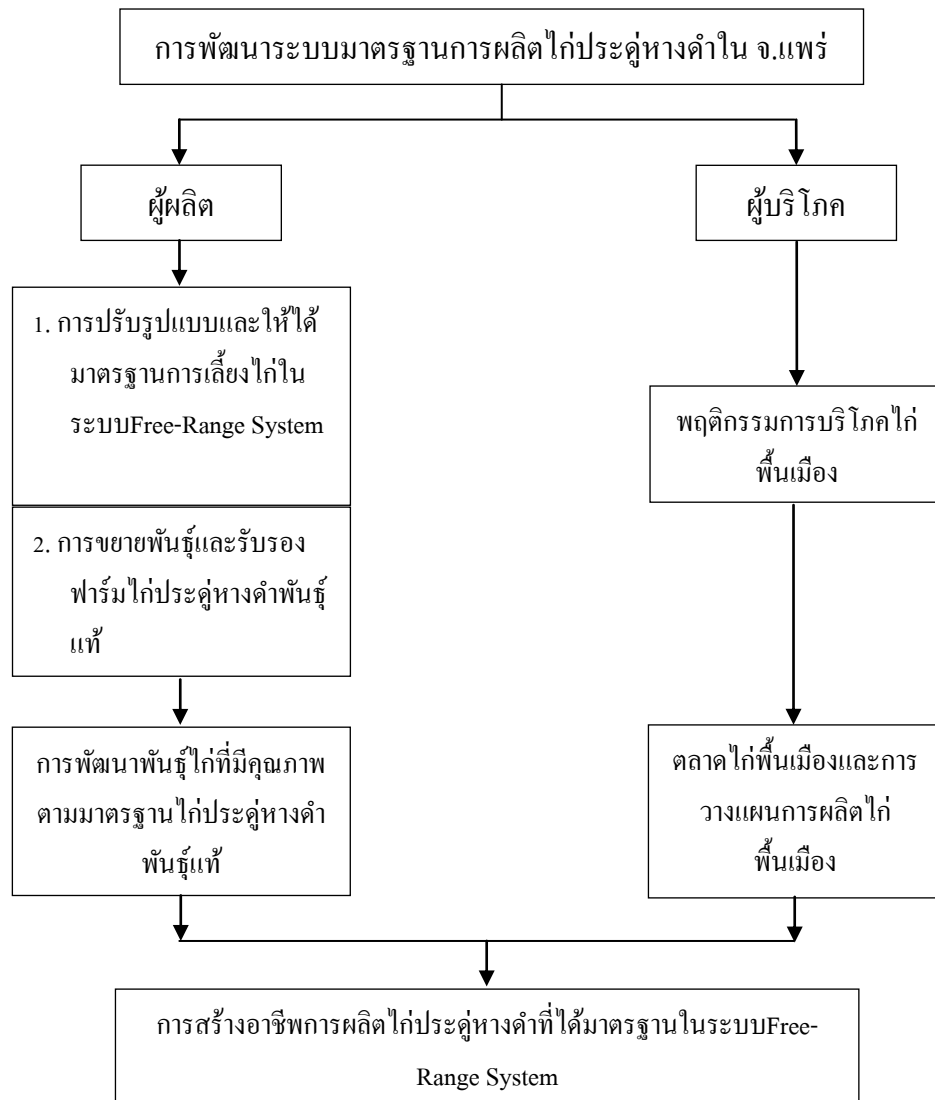
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภคไก่พื้นเมือง

เนื่องจากในสภาวะปัจจุบันที่กระแสผู้บริโภคที่มีความห่วงใยสุขภาพเพิ่มขึ้น และให้ ความสำคัญต่อความปลอดภัยของอาหาร จากแนวโน้มความต้องการอาหารอินทรีย์ทั้งในและ ต่างประเทศมีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้นถึงร้อยละ 25 ต่อปี และมูลค่าของตลาดโลกของอาหาร อินทรีย์มีมากกว่า 560,000 ล้านบาท(สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2549) จึงเป็น โอกาสอันดีของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ที่จะพัฒนาการผลิตไก่สู่ระบบเกษตรอินทรีย์เพื่อ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ และสร้างรายได้ให้เกษตรกรมากขึ้น นอกจากนี้การผลิตของ เกษตรกร ต้องมีการผลิตให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค โดยพบว่า ในจังหวัด เชียงใหม่ ผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อไก่สดประมาณ 2-3 ครั้ง/เดือน โดยซื้อครั้งละ 1 ตัว ในราคา 80-100 บาท/กิโลกรัม ผู้บริโภคที่นิยมบริโภคไก่พื้นเมือง เพราะอร่อย, รสชาติดีเป็นเหตุผลหลัก รองลงมา ได้แก่ เนื้อแน่น ไม่มีมัน, มีคุณค่าทางอาหาร และคนในครอบครัวชอบโดยนิยมนำไก่ไปทำเป็น อาหารพื้นเมืองของภาคเหนือ คือ ต้มยำไก่ (ยำจิ้นไก่), ไก่หนึ่ง, แกงไก่, แกงอ่อม (ศิริพร และคณะ, 2555; อำนวย และคณะ, 2552) สำหรับชิ้นส่วนของไก่พื้นเมืองที่ผู้ซื้อนิยมรับประทานมากที่สุดคือ สะโพก รองลงมา ได้แก่ ออก, น่อง และ เครื่องใน ตามลำดับ ปัจจัยที่มีผลต่อความชอบเนื้อไก่ พื้นเมืองมากที่สุด คือ รสชาติดี รองลงมา ได้แก่ ความนุ่มแน่น, กลิ่นหอม คุณค่าทางอาหาร (อำนวยการ และคณะ, 2552)ตลอดจนรสชาติที่เป็นลักษณะประจำพันธุ์ มีปริมาณของไขมันและคอเลสเตอรอล ต่ำ (วิฑวัช และคณะ, 2555)

เมื่อพิจารณาทางโครงสร้างตลาด พบว่า ลักษณะการตลาดของผลิตภัณฑ์ไก่ประดู่หาง ดำเชียงใหม่ ตลาดระดับล่างมีโครงสร้างการตลาดที่เข้มแข็ง มีผู้ขายจำนวนมาก โครงสร้าง การตลาดระดับล่างจึงมีลักษณะเป็นตลาดแข่งขันสมบูรณ์ ที่ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่มีขีด ความสามารถในการแข่งขันสูง คุณลักษณะเด่นที่กล่าวมาสามารถตอบสนองพฤติกรรมและความ

ต้องการของผู้บริโภคในตลาดระดับนี้ได้ (ศิริพร และคณะ , 2555) เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค เกษตรกรจะต้องเปลี่ยนระบบการผลิตจากเลี้ยงหลังบ้านเพื่อบริโภคในครัวเรือนเหลือบริโภคจึงจะขาย มาเป็นระบบการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ภายใต้การวางแผนการผลิตและการวางแผนการตลาด การวางแผนการผลิตเป็นการวางแผนเพื่อเลี้ยงไก่พื้นเมืองตามความต้องการของตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งตามความต้องการของตลาดเป็นรายวันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งไม่สามารถผลิตโดยคนๆ เดียวได้ จะต้องมีการรวมกลุ่มกันผลิต สลับกันคนละหนึ่งสัปดาห์ หมุนเวียนกันแล้วแต่ความต้องการของตลาดและผู้วางแผนการผลิต ส่วนการวางแผนการตลาดหากได้บุคคลากรจากส่วนราชการไปด้วยจะช่วยทำให้ความเสี่ยงการตลาดลดลง มีการสำรวจความต้องการผลผลิตในตลาดปัจจุบัน และมีการส่งเสริมการตลาด หรือเปิดตลาดเพิ่มเติม หากทั้งสองอย่างเป็นไปได้ การผลิตจะสอดคล้องกับความต้องการของตลาด เกษตรกรจะสามารถผลิตเป็นอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักได้ ที่กล่าวข้างต้นเป็นตลาดท้องถิ่น ซึ่งเหมาะสมสำหรับการเลี้ยงโดยเกษตรกรเพื่อตอบสนองต่อตลาดท้องถิ่น (บัญญัติ และมนต์ชัย, 2555) การเลี้ยงไก่แบบปล่อย (Free-range chicken) มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการที่จะนำมาใช้กับการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ก่อนที่จะปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบอินทรีย์ในอนาคต เนื้อไก่พื้นเมืองที่ได้จะเป็นสินค้าคุณภาพ (Premium grade) ที่นอกจากจะได้เนื้อที่มีคุณภาพดีแล้ว ยังคำนึงถึงสวัสดิภาพสัตว์ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และใส่ใจกับสุขภาพของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มมูลค่าสินค้าไก่พื้นเมืองให้สูงกว่าไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงในระบบปกติ จึงเห็นควรที่จะให้มีการดำเนินการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบปล่อยเพื่อเตรียมความพร้อมไปสู่การเลี้ยงในระบบอินทรีย์ต่อไป (วิฑูรย์ และปภาพินท์, 2553)

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดงานวิจัย

5. ระเบียบวิธีวิจัย

เพื่อให้ได้ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การศึกษารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System

1. กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา

กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีการคัดเลือกโดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งใช้เกษตรกรในพื้นที่ ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ที่ร่วมโครงการในปีที่แล้ว จำนวน 4 รายและรับสมัครใหม่ซึ่งอยู่ในพื้นที่ ต.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง จ.แพร่ เพิ่มอีก 1 รายในการดำเนินงานครั้งนี้ มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมและพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำให้มีมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคในการซื้อไก่พื้นเมืองที่ปราศจากโรคและยาปฏิชีวนะ โดยเน้นระบบการเลี้ยงไก่เป็นแบบปล่อยอิสระ

2 วิธีการดำเนินงาน

ขั้นที่ 1 รับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ และแบ่งกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

1. รับสมัครเกษตรกรรายใหม่เข้าร่วมโครงการแทนรายเดิมที่ลาออกไป
2. แบ่งสมาชิกออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 3 ราย และกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ขุน จำนวน 2 ราย

ขั้นที่ 2 วางแผนการทำงาน และดำเนินโครงการ

1. ให้คำแนะนำรูปแบบการสร้าง/ปรับปรุง/พัฒนาฟาร์มพร้อมทั้งถ่ายทอดความรู้ด้านการเลี้ยงดูแลไก่ให้กับสมาชิกรายใหม่รวมถึงการใช้อาหารจากวัตถุดิบในท้องถิ่นให้เป็นไปตามข้อกำหนดของมาตรฐานการเลี้ยงไก่ในระบบปล่อย

2. ประเมินความเป็นไปได้ของการเลี้ยงไก่ในระบบปล่อยของเกษตรกรแต่ละรายตามข้อกำหนดในด้านต่าง ๆ (รายละเอียดของข้อกำหนดการเลี้ยงในแต่ละด้าน แสดงในตารางผนวก 1) ดังต่อไปนี้

- ด้านพื้นที่การเลี้ยง จำนวน 5 ข้อ
- ด้านโรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย จำนวน 8 ข้อ
- ด้านการให้อาหาร จำนวน 4 ข้อ
- ด้านการป้องกันโรค จำนวน 7 ข้อ
- ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 ข้อ
- ด้านระยะเวลาการเลี้ยงขุน จำนวน 1 ข้อ

3. สอบถามการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเลี้ยงและดูแลสุขภาพไก่พื้นเมืองจากผู้เลี้ยงในชุมชนร่องวาง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลเป็นรายบุคคล

ขั้นที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) และการเก็บข้อมูลจากบันทึกของเกษตรกร ประกอบด้วย

- 1.1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรผู้ร่วมโครงการ
- 1.2 ลักษณะโรงเรือนและรูปแบบการเลี้ยง
- 1.3 ผลผลิตที่ได้จากการดำเนินงานของเกษตรกร
- 1.4 ต้นทุนการผลิต และผลตอบแทน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลด้านการตลาด และภูมิปัญญาท้องถิ่น ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide)

3. ระยะเวลาในการดำเนิน

ระยะเวลา 10 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2557 ถึงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2558

5.2 การศึกษาพฤติกรรมการซื้อขายไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่

1. ประชากร

ประชากรที่ทำการศึกษาทั้งหมด 11 หมู่บ้านในอำเภอร่องวาง ประกอบด้วย บ้านร่องวาง บ้านเวียง บ้านไฟโตน บ้านห้วยโรง บ้านแม่ทราย บ้านทุ่งศรี บ้านร้องเข็ม บ้านแม่ยางฮ่อ บ้านแม่ยางร้อง บ้านแม่ยางตาล และบ้านน้ำเลา ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีการบริโภคไก่พื้นเมือง โดยทำการเก็บตัวอย่างในช่วงเดือนสิงหาคมถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2557

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (sample size) และวิธีการสุ่มตัวอย่าง (sampling) มีระเบียบวิธีการดังนี้

2.1 ขนาดของตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่างเพื่อให้ได้ตัวแทนที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับประชากรได้ โดยกำหนดการเก็บตัวอย่างอย่างน้อยร้อยละ 1 ของครัวเรือนทั้งหมด เพราะกับผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการบริโภคที่ใกล้เคียงกันในการนำไก่พื้นเมืองไปปรุงอาหาร หรือแม้กระทั่งราคาไก่พื้นเมืองที่ไม่ได้แตกต่างกันมากนักในแต่ละหมู่บ้าน

ตารางที่ 3 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ลำดับที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง
1	ร้องกวาง	2,503	25
2	บ้านเวียง	1,867	20
3	ไผ่โทน	1,268	11
4	ห้วยโรง	817	11
5	แม่ทราย	509	10
6	ทุ่งศรี	983	10
7	ร้องเข็ม	1,730	17
8	แม่ยางฮ่อ	874	10
9	แม่ยางร้อง	1,204	12
10	แม่ยางตาล	1,528	15
11	น้ำเลา	1,542	15
รวม		14,825	156

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอร้องกวาง, 2557

3. การสุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในแต่ละหมู่บ้านที่มีการบริโภคไก่พื้นเมืองเป็นอาหาร เป็นการสัมภาษณ์ในระดับกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภค จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (simple random sampling) โดยเก็บจำนวนตัวอย่างจากผู้บริโภคแต่ละหมู่บ้าน รวมทั้งหมด 156 ตัวอย่าง

4. เครื่องมือในการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ ได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ตัวแทนผู้บริโภคประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับข้อมูล 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภค

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภค และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อไก่พื้นเมือง

ส่วนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริโภคไก่พื้นเมือง

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษานี้มีการเก็บข้อมูลใน 2 ระดับ ทั้งในระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ ดังนี้

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการปฏิบัติภาคสนามโดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) เป็นข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ศึกษา ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารเผยแพร่ ข้อมูลทางสถิติต่างๆที่เกี่ยวข้อง งานวิจัย รวมทั้งข้อมูลจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ เทศบาลอำเภอร่องกวางกรมปศุสัตว์ สำนักงานเกษตรอำเภอร่องกวาง เป็นต้น

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การศึกษารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) สัดส่วนร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชื่อมโยงเนื้อหาตามหลักวิชาการ จากนั้นนำเสนอด้วยวิธีการพรรณนา (Descriptive)

6.2 การศึกษาพฤติกรรมการซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

1) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมือง

การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) โดยใช้วิธีการ Binary Logistic ซึ่งใช้ตัวแปรตาม Y เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า (Dichotomous Variables) โดยตัวแปรอิสระอาจเป็นข้อมูลชนิด Dichotomous (มีได้ 2 ค่า) หรือเป็นสเกลอันดับ (Interval Scale) และสเกลอัตราส่วน (Ratio Scale) ก็ได้ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2551)

2) วิธีการวิเคราะห์ Binary Logistic Regression

กรณีที่มีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว

เมื่อมีตัวแปรอิสระมากกว่า 1 ตัว หรือมีตัวแปรอิสระ p ตัว ($p \geq 2$) Logistic Response Function ได้สมการ

$$P(\text{เกิดเหตุการณ์}) = \frac{e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p}}{1 + e^{\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p}} \quad (1)$$

$$P(\text{ไม่เกิดเหตุการณ์}) = 1 - P(\text{เกิดเหตุการณ์})$$

พบว่าสมการที่ (1) ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระไม่ได้อยู่ในรูปเชิงเส้น จึงมีการปรับให้ความสัมพันธ์อยู่ในรูปเชิงเส้นโดยให้

$$odds = \frac{P(\text{เกิดเหตุการณ์})}{P(\text{ไม่เกิดเหตุการณ์})} \quad (2)$$

Odds หรือ Odds ratio แสดงถึง โอกาสที่จะเกิดเหตุการณ์เป็นกี่เท่าของโอกาสที่จะไม่เกิด ถ้าค่า Odds ratio มากกว่า 1 แสดงว่า โอกาสเกิดเหตุการณ์มากกว่าการไม่เกิดเหตุการณ์

Take Log ในสมการที่ 2 จะได้

$$\log(odds) = \log \left[\frac{P(\text{เกิดเหตุการณ์})}{P(\text{ไม่เกิดเหตุการณ์})} \right] \quad \text{หรือ} \quad \log(odds) = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p \quad \text{-----}(3)$$

สมการ (3) อยู่ในรูปเชิงเส้น และเรียกว่า Logit Response Function จากสูตรของ Odds พบว่า ถ้า Odds ในสมการที่ (2) มีค่ามากกว่า 1 แสดงว่าเหตุการณ์นั้นมีโอกาสเกิดมากกว่าจะไม่เกิด

สำหรับการประมาณค่า Y เป็นการประมาณ $P(\text{เกิดเหตุการณ์})$ จะใช้สมการ (1) สำหรับการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ $\beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p$ ในสมการ (1) จะใช้วิธี Maximum Likelihood ในขณะที่ในสมการความถดถอยทั่วไปจะใช้วิธี Least Square ในการประมาณค่า $\beta_0, \beta_1, \dots, \beta_p$ จากสมการ $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \dots + \beta_p X_p + e$

ดังนั้น จึงนำวิธีการ Binary Logistic Regression มาใช้ในการวิเคราะห์หาแบบจำลอง โดยที่มีตัวแปรตาม คือ การบริโภค ซึ่งเป็นตัวแปรแบบ Dichotomous Variables มีเพียง 2 ค่า คือ ไม้พันธุ์พื้นเมืองและไม้สามสายพันธุ์ เหตุที่นำตัวแปรเรื่องการบริโภคมาเป็นตัวแปรตาม เพราะว่าการผลิตไม้ทั้ง 2 ประเภทนี้มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ รูปแบบการเลี้ยงในบริเวณบ้าน แบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ทำให้ไม้ทั้ง 2 ประเภทมีอิสระเสรี จึงทำให้คุณภาพของเนื้อไม้มีลักษณะใกล้เคียงกัน และผู้บริโภคในเขตอำเภอร่องวางมีการเลือกบริโภคไม้ทั้งสองประเภทนี้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งความแตกต่างของการบริโภคนำไปสู่การวางแผนการผลิตไม้พันธุ์พื้นเมือง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม โดยมีสมการดังนี้

3) สมการปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไม้พื้นเมือง

การบริโภค = $f(\text{เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, จำนวนสมาชิกในบ้าน, รายได้, ตลาด, รสนิยม, อุปนิสัยการบริโภค, รูปแบบการใช้ชีวิต, การบริโภคตามความเคยชิน, ความสะดวกในการซื้อบริโภค, เมนูอาหาร, โอกาสการบริโภค, รสชาติ, ลักษณะเนื้อ, คอเลสเตอรอล, ความปลอดภัย, การหาซื้อได้ตลอดปี, การหาซื้อได้ภายในชุมชน, ปริมาณการซื้อ}) \quad \text{-----}(4)$

ตารางที่ 4 ค่าตัวแปรที่ใช้ในสมการ

ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ
<u>ตัวแปรตาม</u>	
การบริโภค (chicken)	1 เท่ากับ ไก่พื้นเมือง 0 เท่ากับ ไก่สามสายพันธุ์
<u>ตัวแปรอิสระ</u>	
เพศ (sex)	1 เท่ากับ ชาย 0 เท่ากับ หญิง
อายุ (age)	ปี
การศึกษา (edu)	1 เท่ากับ จบชั้นประถมศึกษา 2 เท่ากับ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 3 เท่ากับ จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4 เท่ากับ จบชั้นอนุปริญญา/ปวส. 5 เท่ากับ จบชั้นปริญญาตรี 6 เท่ากับ จบชั้นปริญญาโท 0 เท่ากับ ไม่ได้เรียนหนังสือ
ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ
อาชีพ (job)	1 เท่ากับเกษตรกร 2 เท่ากับรับจ้างทั่วไป 3 เท่ากับราชการ/รัฐวิสาหกิจ 4 เท่ากับพนักงานบริษัทเอกชน 5 เท่ากับค้าขาย 6 เท่ากับแม่บ้าน/พ่อบ้าน 7 เท่ากับนักเรียน/นักศึกษา 8 เท่ากับธุรกิจส่วนตัว 9 เท่ากับผู้สูงอายุ 0 เท่ากับไม่ได้ทำ
รายได้ (income)	บาทต่อเดือน
จำนวนสมาชิกในบ้าน (member)	คน
ตลาด (market)	จำนวนตลาด
รสนิยม (a3.1)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
อุปนิสัยการบริโภค (a3.2)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
รูปแบบการใช้ชีวิต (a3.3)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
การบริโภคตามความเคยชิน (a3.4)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
ความสะดวกในการซื้อบริโภค (a3.5)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
เมนูอาหาร (menu)	จำนวนเมนู
โอกาสการบริโภค (day)	จำนวนวัน
รสชาติ (a8.1)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะข้อมูลที่จัดเก็บ
ลักษณะเนื้อ (a8.2)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
คอเลสเทอรอล (a8.3)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
ความปลอดภัย (a8.4)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
การหาซื้อได้ตลอดปี (a8.6)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
การหาซื้อได้ภายในชุมชน (a8.7)	1 เท่ากับ เลือก 0 เท่ากับ ไม่เลือก
ปริมาณการซื้อ (buying)	จำนวนตัวต่อเดือน

ส่วนที่ 2 รายงานเนื้อหา

การพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองของกลุ่มเกษตรกร อ.ร้องกวาง จ.แพร่ เพื่อให้ก้าวไปสู่ระบบอาชีพการเลี้ยงแบบครบวงจร อันดับแรกต้องมีการปรับรูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free-Range System เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่หนึ่ง มีผลการศึกษา ดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (Free-Range System)

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อยอิสระ (Free-range) คือการเลี้ยงไก่ที่ปล่อยให้ไก่ได้ออกจากคอกหรือโรงเรือนได้อย่างอิสระ ไก่สามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ เช่น การคลุกฝุ่น การไชร่อน การจิกกินพืช และแมลงได้อย่างเต็มที่ มีพื้นที่นอกโรงเรือนที่อาจมีพืชปกคลุมดินให้ไก่ได้ออกกำลังกาย คู้เขี่ย และหาอาหารตามธรรมชาติกิน ส่วนภายในโรงเรือนมีคอนนอน และรังไข่ที่เพียงพอกับจำนวนแม่ไก่ที่เลี้ยง

จากการให้ความรู้ และคำแนะนำในการพัฒนาฟาร์มและรูปแบบการเลี้ยงให้เป็นระบบปล่อยแก่ผู้ร่วมโครงการ จำนวน 5 ราย ซึ่งประกอบด้วย ผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 3 ราย และผู้เลี้ยงไก่ขุน จำนวน 2 รายพบรายละเอียดของการพัฒนาโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยง รวมถึงผลการเลี้ยงในรอบปี ดังนี้

ลักษณะพื้นที่ และรูปแบบการเลี้ยง - ฟาร์มไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ

1. ฟาร์มของนายบุญลวง เดชพรม

ลักษณะโรงเรือน และพื้นที่ปล่อยลาน

พื้นที่เลี้ยงไก่ตั้งอยู่ที่ในบ้านเลขที่ 6 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ โรงเรือนแยกออกจากบ้านพักอาศัย สมาชิกแยกโรงเรือนเลี้ยงไก่ออก เป็น 2 หลัง คือ 1) โรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ มีลักษณะเป็นแบบเปิด ขนาด 6×10 เมตร หลังคาเป็นแบบจั่วชั้นเดียวผนังโรงเรือนกั้นด้วยอวนทั้งสี่ด้าน ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และใช้ตะกร้าไม้ไผ่เป็นรังไข่ พื้นเป็นดิน และ 2) โรงเรือนสำหรับอนุบาลลูกไก่มีขนาด 2×4 เมตร ใช้อวนจึงเป็นผนังโรงเรือน หลังคาเป็นแบบเพิงหมาแหงน ทำด้วยสังกะสี ใต้ถุนไม้เป็นที่ให้ลูกไก่เข้ามาหลบนอนในเวลากลางคืน ช่วงที่มีอากาศเย็นใช้หลอดไส้เป็นอุปกรณ์ให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่

พื้นที่ปล่อยลานมีทั้งหมดประมาณ 800 ตารางวาใช้ตาข่ายพลาสติกแยกพื้นที่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่เล็กออกจากกันพื้นที่ปล่อยลานของพ่อแม่พันธุ์ ใช้รางไม้ไผ่เป็นอุปกรณ์ให้

อาหาร ให้น้ำโดยใช้กระปุกน้ำขนาด 8 ลิตรพื้นที่ปล่อยลานไม่มีการปลูกพืชคลุมดิน หรือหญ้า
อาหารสัตว์ แต่มีการปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง ขนุน กล้ายและสมุนไพรร เช่น ขิง ข่า ตะไคร้ และ
กระชายไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน และบางส่วนนำมาเป็นอาหารเสริมให้ไก่

ภาพที่ 2 นายบุญถ่วง เดชพรม

ภาพที่ 3 ลักษณะภายนอกโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์
ของนายบุญถ่วง เดชพรม

ภาพที่ 4 ลักษณะภายในโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ของ
นายบุญถ่วง เดชพรม

ภาพที่ 5 คอกอนุบาลลูกไก่ของ
นายบุญด่าง เดชพรม

ภาพที่ 6 ลักษณะพื้นที่ปล่อยลานของ
นายบุญด่าง เดชพรม

รูปแบบการเลี้ยง

รูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ใช้วิธีการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยในตอนเช้า จะปล่อยไก่ออกนอกโรงเรือน ให้อาหารที่ผสมเองสองมือ คือเช้าและเย็น โดยวัตถุดิบหลักที่ใช้คือ ข้าวโพด รำ และปลายข้าวในช่วงกลางวันปล่อยให้ไก่คุ้ยเขี่ยหากินอยู่ในพื้นที่ปล่อยลาน โดยมี กระปุกน้ำขนาด 8 ลิตรตั้งไว้เป็นจุด ๆ บางวันหลังจากกลับจากการทำนาในช่วงเย็น จะนำพืชอาหาร เช่น ใบปอ หยวกกล้วย มาสับเป็นอาหารเสริมให้กับไก่ด้วย เมื่อมีผู้มาเยี่ยมชมฟาร์ม สมาชิกจะนำ น้ำยามาเชื้อใส่กระบะพลาสติกให้จุ่มเท้าก่อนเข้าพื้นที่เลี้ยงไก่มีการทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล เป็นระยะๆ

การจัดการไก่พ่อแม่พันธุ์ สมาชิกมีไก่พ่อพันธุ์จำนวน 9 ตัว แม่พันธุ์ 45 ตัว ซึ่งคัดเลือกจากฝูงไกรุ่นทดแทน สมาชิกให้แม่ไก่ฟักไข่เอง เมื่อลูกไก่ฟักเป็นตัวแล้ว ทำการแยกลูกไก่ไปอนุบาลในเล้าลูกไก่ที่แยกห่างออกพื้นที่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์

การจัดการลูกไก่แรกเกิด สมาชิกนำลังไม้มาวางในโรงเรือนเพื่อให้ลูกไก่หลบนอน ในเวลากลางคืน ในช่วงกลางวันในฤดูหนาว นำหลอดใส่มาแขวนในลังไม้เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ ให้อาหารผสมสำเร็จรูปแก่ลูกไก่สองมือ ในบางครั้งนำปลวกมาเสริมให้ลูกไก่กิน เมื่อลูกไก่มีอายุประมาณ 1-2 เดือน นำกลับไปเลี้ยงร่วมกับพ่อแม่พันธุ์ โดยหลังจากปล่อยพ่อแม่พันธุ์ออกนอกโรงเรือนแล้ว จะปิดโรงเรือนภายในโรงเรือนมีภาชนะให้อาหาร และน้ำสำหรับลูกไก่ตลอดวัน โดยที่ลูกไก่ที่มีขนาดเล็กสามารถลอดผ่านเข้าออกโรงเรือนได้อย่างอิสระ

2. ฟาร์มของนายเรียน เดชพรม

ลักษณะโรงเรือน และพื้นที่ปล่อยลาน

พื้นที่เลี้ยงตั้งอยู่ในบ้านเลขที่ 28 ม.2 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ โรงเรือนห่างจากบ้านพักอาศัย เป็นแบบเปิดข้าง ขนาด 3×6 เมตร หลังคาแบบจั่วชั้นเดียว ผนังโรงเรือนปล่อยโล่ง ภายในทำเป็นคอกนอน และมีตะกร้าไม้ไผ่เป็นรังไข่

สมาชิกจัดทำคอกเล็ก ๆ ขนาดประมาณ 2 ตารางเมตร กั้นด้วยไม้ระแนง และมุ้งเขียวภายใต้ชายคาบ้านพักอาศัย เป็นที่สำหรับอนุบาลลูกไก่แรกเกิด ไม่มีอุปกรณ์ให้ความอบอุ่นแก่ลูกไก่ แต่มีกล่องกระดาษให้ลูกไก่ได้เข้าไปหลบนอนในเวลากลางคืน

พื้นที่ปล่อยลานมีทั้งหมดประมาณ 100ตารางวาใช้รั้วร่วมกับที่พักอาศัยด้านหนึ่ง ใช้ตาข่ายพรางแสงกั้นไม่ให้ไก่เข้ามาในบริเวณบ้าน ในพื้นที่ปล่อยลานมีร่มเงาจากไม้ผลขนาดใหญ่ และมีวัชพืชขึ้นภายในพื้นที่ปล่อยลานเล็กน้อย

ภาพที่ 7 นายเรียน เดชพรม

ภาพที่ 8 ลักษณะ โรงเรือนของ
นายเรียน เดชพรม

ภาพที่ 9 ลักษณะพื้นที่ปล่อยลานของ
นายเรียน เดชพรม

รูปแบบการเลี้ยง

รูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ใช้วิธีการเลี้ยงแบบปล่อย โดยให้ไก่เข้าออกโรงเรือนได้ตลอดเวลา ให้อาหารที่ผสมเองในตอนเช้าและเย็น โดยวัตถุดิบหลักที่ใช้คือ รำ และปลายข้าวในช่วงกลางวันปล่อยให้ไก่หากินอยู่ในพื้นที่ นานๆครั้งจะนำหอยกกล้วยมาสับเป็นอาหารเสริมให้กับไก่

การจัดการไก่พ่อแม่พันธุ์ สมาชิกมีไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 4 ตัว แม่พันธุ์ 20 ตัว ซึ่งคัดเลือกจากฝูงไก่เดิม โดยที่สมาชิกให้แม่ไก่ฟักไข่เอง เมื่อลูกไก่ฟักเป็นตัวแล้ว ทำการแยกลูกไก่ไปอนุบาลในคอกลูกไก่ที่อยู่ข้างบ้านพัก ให้อาหารสำเร็จรูปที่ซื้อมาในสัปดาห์แรก หลังจากนั้นให้อาหารสำเร็จรูปผสมกับรำเป็นอาหารต่อจนถึงอายุประมาณ 1 เดือนครึ่งถึง 2 เดือน จึงปล่อยกลับเข้าเลี้ยงร่วมกับไก่พ่อแม่พันธุ์

3. ฟาร์มของนายออด สินธุวงศ์

ลักษณะโรงเรือน และพื้นที่ปล่อยลาน

พื้นที่ฟาร์มตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 1 กิโลเมตร โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงคัดแปลงมาจากโรงเรือนเลี้ยงสุกร มีขนาด 8 × 8 ตารางเมตร ผนังด้านล่างก่อด้วยอิฐบล็อกสูงประมาณ 1.20 เมตร ด้านบนเป็นตาข่ายพลาสติก พื้นเป็นคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ รองพื้นด้วยแกลบ มีอุปกรณ์การให้น้ำและอาหารภายในโรงเรือน พื้นที่ภายนอกโรงเรือนเป็นสวน ไม้ผล และวัชพืชขึ้นปกคลุมบ้างเล็กน้อย แต่ไม่มีการจัดสรรให้เป็นพื้นที่ปล่อยลาน

ภาพที่ 10 นายออด สินธุวงศ์

ภาพที่ 11 ลักษณะ โรงเรือนและพื้นที่โดยรอบ
ของนายออด สิ้นธุวงศ์

ภาพที่ 12 ลักษณะภายในโรงเรือนของ
นายออด สิ้นธุวงศ์

รูปแบบการเลี้ยง

รูปแบบการเลี้ยงไก่ใช้วิธีการเลี้ยงแบบขังในโรงเรือนตลอดเวลา มีพ่อพันธุ์ จำนวน 3 ตัว และแม่พันธุ์ 17 ตัว ให้อาหารผสมเองในตอนเช้าและเย็น ใช้วัตถุดิบหลักจากโรงสีข้าวของตนเอง ได้แก่ ปลายข้าว และรำ มีน้ำให้ไก่กินตลอดเวลา ภายในโรงเรือนสร้างคอกนอน และใช้ตะกร้าไม้ไผ่เป็นรังไข่

ตารางที่ 5 ลักษณะพื้นที่ โรงเรือน และรูปแบบการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำของสมาชิกในโครงการ

รายการ	บุญล่วง	เรียน	อืด	กิตติพงษ์	สุกิต
1.อายุ(ปี)	55	52	48	21	25
2.ประสบการณ์เลี้ยงไก่พื้นเมือง (ปี)	35	26	5	2	8
3.อาชีพหลัก	ทำนา	ทำนา	ทำนา	นักศึกษา	รับจ้าง
4. ลักษณะการเลี้ยง	พ่อแม่พันธุ์	พ่อแม่พันธุ์	พ่อแม่พันธุ์	ไก่ขุน	ไก่ขุน
5. ขนาดพื้นที่ฟาร์ม (ตร.ว.)	250	200	64	100	100
6. ขนาดโรงเรือน (ตร.ม.)					
พ่อแม่พันธุ์	60	18	64	-	-
ลูกไก่	8	2	-	-	-
ไก่ขุน	-	-	-	32	40
7. ลักษณะโรงเรือน					
โครงสร้าง	โครงสร้างไม้เนื้อแข็ง ล้อมด้วยตาข่าย	โครงสร้างไม้เนื้อ แข็งใช้ตาข่ายซึ่งเป็น ผนัง	เสาและโครงหลังคาเป็นไม้ เนื้อแข็งผนังก่อด้วยอิฐ บล็อกสูง 1.20 ม.	เสาไม้เนื้อแข็ง ใช้ตาข่ายซึ่งเป็นผนัง	เสาและโครงหลังคาเป็น ไม้ ผนังด้วยขวาน
ชนิดหลังคา	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	กระเบื้อง และสังกะสี	สังกะสี
พื้นโรงเรือน	ดินอัดแน่น	ดินอัดแน่น	คอนกรีต ปูด้วยแกลบ	คอนกรีต ปูด้วยแกลบ	ดินอัดแน่น
8. อุปกรณ์ให้น้ำและอาหาร	มี	มี	มี	มี	มี
9. อาหารสำเร็จรูป	ใช่	ใช่	ใช่	ใช่	-
10. อาหารหยاب	ใช่	ใช่	ไม่ใช่	ไม่ใช่	-

หมายเหตุ รวบรวมข้อมูลจากเกษตรกร วันที่ 20 กันยายน 2557

ลักษณะพื้นที่ และรูปแบบการเลี้ยง – ฟาร์มไก่ขุน

1. ฟาร์มของนายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล

ลักษณะโรงเรือน และพื้นที่ปล่อยลาน

พื้นที่ฟาร์มตั้งอยู่ที่ 17 หมู่ 3 ต.แม่ทราย อ.ร้องกวาง จ.แพร่ พื้นที่เลี้ยงอยู่ในสวนไม้สักแยกออกจากที่พักอาศัย มีพื้นที่ทั้งหมด 100 ตารางวา โรงเรือนมีขนาด 4×8 เมตร หลังคาเป็นแบบจั่วชั้นเดียว ทำด้วยกระเบื้องและสังกะสี ผนังกั้นด้วยตาข่ายลวดและอวน ผนังเป็นคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ ปลูกด้วยเกลบนหนาประมาณ 5 เซนติเมตร มีอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำแขวนภายในโรงเรือน

ลานภายนอกโรงเรือนกั้นรั้วด้วยปึกไม้และอวน เพื่อป้องกันสุนัขเข้ามารบกวน ลักษณะพื้นที่เป็นลานดินทรายอัดแน่น จึงไม่มีพืชใดๆขึ้นในพื้นที่ยกเว้นต้นสักที่เป็นร่มเงา ทำให้ไม่มีอาหารตามธรรมชาติมากนัก

ภาพที่ 13 นายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล

ภาพที่ 14 ลักษณะโรงเรือนของ
นายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล

ภาพที่ 15 ลักษณะพื้นที่ปล่อยลานของ
นายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล

รูปแบบการเลี้ยง

รูปแบบการเลี้ยง ไก่ขุนใช้วิธีการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยให้ไก่เข้านอนในโรงเรือนในเวลากลางคืน ให้อาหารสำเร็จรูปที่ผสมเองในตอนเช้าและเย็น มีน้ำให้ไก่กินตลอดเวลา ในช่วงกลางวัน เปิดประตูโรงเรือนปล่อยให้ไก่เข้าออกได้อย่างอิสระ ทำวัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิลและหลอดลมอักเสบช่วงอายุ 1 สัปดาห์

2. ฟาร์มของนายสุกิต สอนสุกอง

ลักษณะโรงเรือน และพื้นที่ปล่อยลาน

ฟาร์มตั้งอยู่ที่ 200 ม.2 ต.ร้องกวาง อ.ร้องกวาง จ.แพร่ ได้กันพื้นที่ภายในสวนมะขามขนาด 100 ตารางวาให้เป็นพื้นที่สำหรับเลี้ยงไก่ โดยสร้างโรงเรือนขนาด 4×10 ตารางเมตร ขึ้นมาใหม่ มีหลังคาเป็นสังกะสี และผนังกันโรงเรือนด้วยตาข่ายพลาสติก พื้นที่นอกโรงเรือนมีต้นไม้ใหญ่และหญ้าขึ้นปกคลุม มีขนาดประมาณ 260 ตารางเมตรแบ่งพื้นที่แปลงหญ้าออกเป็นสี่ส่วน เพื่อให้ไก่ออกมาหากินในแปลงหญ้าแต่ละแปลงหมุนเวียนกันไป

ภาพที่ 16 นายสุกิต สอนสุกอง

ภาพที่ 17 ลักษณะพื้นที่ปล่อยลานของ
นายสุกิต สอนสุกอง

รูปแบบการเลี้ยง

จากการวางแผนการผลิตไก่ขุนร่วมกัน สมาชิกรายนี้จะเลี้ยงไก่ขุนโดยใช้วิธีการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย โดยขังไก่ไว้ในโรงเรือนตอนกลางคืน ให้อาหารสำเร็จรูปในตอนเช้าและเย็น ในช่วงกลางวัน เปิดประตูโรงเรือนปล่อยให้ไก่เข้าออกหากินในแปลงหญ้าสลับกันไปทุก ๆ สองสัปดาห์ วางแผนทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรม

หลังจากที่ได้ปรับปรุงโรงเรือนและพื้นที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนดไปได้ระยะหนึ่ง ซึ่งยังไม่แล้วเสร็จ ในเดือนกันยายน 2557 เกษตรกรรายนี้ได้ขอยกเลิกการเป็นสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ในโครงการนี้ โดยให้เหตุผลว่า ตัวสมาชิกประกอบอาชีพหลักเป็นยามรักษาความปลอดภัย ต้องมีการผัดเวรเข้าทำงานในเวลากลางวันและกลางคืนสลับกันไป ทำให้ไม่มีเวลาดูแลไก่ขุนได้อย่างเต็มที่ อีกทั้งสมาชิกในครอบครัวก็ไม่สามารถเลี้ยงและดูแลไก่ขุนแทนได้ จึงต้องการจะปรับเปลี่ยนฟาร์มของตนเองให้เป็นฟาร์มเพาะเลี้ยงไก่ชนที่ใช้เวลาการเลี้ยง และการเอาใจใส่ดูแลที่ไม่มากนัก น่าจะเหมาะกับตนเองมากกว่าการเลี้ยงไก่ขุน ซึ่งทำให้โครงการมีข้อมูลของการเลี้ยงไก่ขุนจากสมาชิกอื่นเพียงรายเดียว

จากการใช้เกณฑ์ชี้วัดการพัฒนา/ปรับปรุงโรงเรือนและพื้นที่การเลี้ยงไก่พื้นเมือง จากสภาพการเลี้ยงแบบหลังบ้านให้เข้าสู่มาตรฐานของการจัดการเลี้ยงในระบบการเลี้ยงแบบปล่อย (Free range) ที่ร่างขึ้นโดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายสัตวแพทย์สุวิทย์ โชติฉันทน์ จำนวน 6 ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อกำหนดปลีกย่อยที่ใช้สำหรับเป็นเกณฑ์ให้เกษตรกรได้ปฏิบัติตามนั้น ผลการพัฒนา/ปรับปรุงโรงเรือนและพื้นที่การเลี้ยงโดยเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีดังนี้

1. ด้านพื้นที่การเลี้ยงสัตว์

จากข้อกำหนดด้านการเลือกสถานที่ตั้งโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยงปล่อยที่เน้นความปลอดภัยทางชีวภาพ เช่น การติดต่อโรคระหว่างคนกับสัตว์ การระบาดของโรคระหว่างสัตว์ปีกด้วยกัน หรือแม้กระทั่งการบุกรุกของศัตรูธรรมชาติ ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถเลือกและจัดสรรพื้นที่เลี้ยงได้อย่างเหมาะสม คือ แยกพื้นที่โรงเรือน และพื้นที่ปล่อยออกจากบ้านพักอาศัยได้อย่างชัดเจน พื้นที่เลี้ยงเป็นที่โปร่ง อากาศสามารถถ่ายเทได้ดี โรงเรือนมีการชิงตาข่ายป้องกันนกเข้ามากินอาหารและรบกวนไก่ ส่วนพื้นที่เลี้ยงสามารถป้องกันสุนัขเข้ามาทำอันตรายต่อไก่ได้ดี โดยการใช้กำแพงของพื้นที่พักอาศัยเป็นรั้วของพื้นที่เลี้ยง บางรายมีพื้นที่เลี้ยงไก่อยู่ในสวนไม้ผล ซึ่งอยู่ไกลจากที่พักอาศัย จึงไม่ปล่อยไก่ออกมาหากินนอกโรงเรือนเนื่องจากไม่มีเวลาดูแล และบริเวณนั้นมีศัตรูตามธรรมชาติมาก

2. โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย

ข้อกำหนดของโรงเรือนและพื้นที่ปล่อย แบ่งตามรูปแบบการเลี้ยงได้เป็น 2 รูปแบบ คือ มาตรฐานของการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และการเลี้ยงไก่ขุน ซึ่งมีข้อกำหนดที่แตกต่างกันเล็กน้อยนั้น การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ของสมาชิก 3 ราย ทุกรายสามารถจัดการสร้างโรงเรือนที่ได้มาตรฐานของการเลี้ยงไก่พื้นเมือง คือ ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว มีพื้นที่ภายในโรงเรือนที่เหมาะสม มีคอนสำหรับการหลบนอน และรังไข่สำหรับการวางไข่ที่เพียงพอกับจำนวน

ไก่ที่เลี้ยง แต่มีเพียง 1 รายเท่านั้นที่สามารถจัดการตามระบบของการเลี้ยงแบบปล่อยได้ คือ มีการปล่อยไก่พ่อแม่พันธุ์ออกนอกโรงเรียนเข้าสู่พื้นที่เลี้ยงปล่อยที่มีขนาดมากกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว ทุกๆวัน เพื่อให้ไก่ได้คุ้ยเขี่ยหาแมลงและอาหารอื่นกิน โดยที่ไม่มีการเลี้ยงไก่สายพันธุ์อื่นหรือสัตว์ปีกชนิดร่วมในพื้นที่ นอกจากนี้ ยังจัดหาอาหารหยาบมาเป็นอาหารเสริมในตอนเย็นได้ทุกวัน สำหรับอีกสองราย ยังไม่พร้อมในด้านพื้นที่ปล่อย และการจัดทำแปลงหญ้า หรือการหาอาหารหยาบมาเสริมทดแทน

สำหรับการปฏิบัติตามข้อกำหนดของการจัดการโรงเรียนและการเลี้ยงปล่อยของเกษตรกรที่เลี้ยงไก่ขุน จำนวน 1 รายที่เหลือนั้น พบว่า สามารถเตรียมโรงเรียนและอุปกรณ์การเลี้ยงให้มีความเหมาะสมกับการเลี้ยงไก่ขุนได้เป็นอย่างดี แต่ไม่สามารถปล่อยไก่ออกนอกโรงเรียนเพื่อให้ไก่ได้ออกกำลัง และหาอาหารเสริมกินเองได้ เนื่องจากพื้นที่ปล่อยไม่เหมาะสมกับการทำแปลงหญ้า และรั้วไม้ที่กั้นรอบพื้นที่เริ่มผุพัง อาจทำให้สุนัขสามารถเข้ามาทำอันตรายต่อไก่ได้ นอกจากนี้ สมาชิกรายนี้ ไม่สามารถจัดหาอาหารหยาบมาเสริมให้ไก่กินได้ทุกวัน เนื่องจากไม่มีเวลามากนัก

3. การให้อาหาร

ข้อกำหนดด้านการจัดการอาหารไก่พื้นเมืองที่มีการกำหนดให้สมาชิกต้องเก็บอาหารในภาชนะหรือสถานที่ที่มิดชิด ไม่ให้คนหรือสัตว์อื่นเข้ามาจิกกินได้ อุปกรณ์ให้อาหารผสมควรอยู่ในโรงเรียน ควรให้อาหารหยาบไม่น้อยกว่า 40% ของอาหารที่ให้กินทั้งหมด และอาหารผสมที่ให้ควรปลอดจากยาปฏิชีวนะและยากันบิด ข้อกำหนดเหล่านี้ มีสมาชิกเพียงรายเดียวเท่านั้นที่สามารถปฏิบัติตามได้ทั้งหมด ส่วนที่เหลือยังไม่ผ่านเกณฑ์ในเรื่องการจัดการอาหารหยาบ เพราะไม่สามารถจัดหาอาหารหยาบสดหรืออาหารหยาบหมักมาให้ไก่กินได้ทุกวัน

4. การป้องกันโรค

การปฏิบัติตามข้อกำหนดด้านการป้องกันโรคด้านการให้อาหารที่ไม่ผสมยาปฏิชีวนะ หรือฮอร์โมนกระตุ้นการเจริญเติบโตสมาชิกทั้งหมดที่ผลิตอาหารใช้เอง ไม่มีการเติมสารเหล่านี้ลง แต่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงสารเหล่านี้ในอาหารสำเร็จรูปที่ซื้อจากร้านขายอาหารสัตว์ในชุมชนได้สำหรับการทำวัคซีน มีสมาชิกเพียงสองรายเท่านั้นที่ทำวัคซีนป้องกันโรคในสัตว์ปีกที่สำคัญ ได้แก่ โรคนิวคาสเซิล และโรคหลอดลมอักเสบติดต่อ ส่วนวัคซีนป้องกันโรคอหิวาห์สัตว์ปีกโรคฝีดาษ และโรคกัมโบโรนั้น สมาชิกทำเป็นบางครั้งเท่านั้น มีสมาชิกเพียงหนึ่งรายที่จัดเตรียมอ่างน้ำยาจุ่มเท้าไว้ด้านหน้าพื้นที่เลี้ยง และจะละลายน้ำยาฆ่าเชื้อไว้เฉพาะเวลาที่มีผู้เข้ามาเยี่ยมชมอย่างเป็นทางการเท่านั้น สำหรับข้อกำหนดการป้องกันโรคอื่น เช่น การจัดคอกแยกสำหรับรักษาไก่ป่วย

การฝังหรือเผาไก่ตาย การฉีดป้ายห้ามผู้อื่นเข้าฟาร์มก่อนได้รับอนุญาตนั้น สมาชิกทั้งหมดยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากมีความยุ่งยากในการจัดการ หรือการจัดหาอุปกรณ์มาใช้

5. สิ่งแวดล้อม

ข้อกำหนดด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มด้านการจัดการขยะภายในพื้นที่เลี้ยง สมาชิกทุกรายนำขยะออกมาทิ้งในถังหรือกำจัดนอกพื้นที่เลี้ยง ส่วนการจัดการวัสดุรองพื้นภายในโรงเรือนสมาชิกที่กลายเป็นวัสดุรองพื้นจะเปลี่ยนใหม่ตามอายุและสภาพของแกลบ คือ ถ้าเห็นว่าแกลบเริ่มย่อยสลาย หรือมีมูลมากเกินไป ก็จะนำแกลบใหม่มาเปลี่ยน โดยแกลบเก่าจะนำไปใส่สวนผลไม้ของตนเองเป็นหลัก

6. ระยะเวลาการเลี้ยงไก่ขุน

ในด้านข้อกำหนดระยะเวลาการเลี้ยงไก่ขุนที่ต้องมากกว่า 56 วัน สมาชิกที่เลี้ยงไก่ขุนเป็นหลักใช้เวลาเฉลี่ย 105 วัน ได้น้ำหนักเฉลี่ย 1.22 กิโลกรัม ส่วนนายบุญล่วงที่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ทดแทนและขายไก่คัดทิ้งเป็นไก่ขุน ใช้เวลาการเลี้ยงที่ไม่แน่นอนซึ่งขึ้นกับผู้ซื้อที่ต้องการไก่อ้ำหนักตัวเท่าใด

ตารางที่ 6 การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

รายการ	เกณฑ์มาตรฐาน (ข้อ)	เกณฑ์ที่ปฏิบัติตามได้					ร้อยละที่ทำได้	
		ไก่พันธุ์		ไก่ขุน			ไก่พันธุ์	ไก่ขุน
		บุญล่วง	อ้อด	เรียน	กิตติพงษ์	สุกิต		
1. พื้นที่การเลี้ยงสัตว์	5	4	5	5	5	5	95	100
2. โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย								
- ไก่พ่อแม่พันธุ์	8	8	5	4	-	-	70	-
- ไก่ขุน	7	-	-	-	4	4	-	57
3. การให้อาหาร	4	4	3	3	3	3	83	75
4. การป้องกันโรค	7	3	1	1	4	-	24	57
5. สิ่งแวดล้อม	2	2	2	2	2	2	100	100
6. ระยะเวลาการเลี้ยงไก่ขุน	1	1	-	-	1	-	-	100

จากการศึกษาลักษณะพื้นที่การเลี้ยงไก่ และการจัดการด้านต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมือง (ฉบับร่าง) ของผู้ร่วมโครงการ พบว่า ผู้ร่วมโครงการสามารถสร้างโรงเรือนและจัดการพื้นที่เลี้ยงที่เหมาะสมกับสภาพการเลี้ยงแบบปล่อยได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน เพียงแต่ยังขาดการทำแปลงหญ้าหมุนเวียนในพื้นที่ปล่อยลาน เนื่องจากสภาพพื้นที่ไม่เอื้ออำนวย เพราะอยู่ใน

บริเวณที่พักอาศัย ซึ่งมีต้นไม้ขนาดใหญ่ขึ้นปกคลุม อีกทั้งยังไม่สามารถจัดหาอาหารหยাবในรูปแบบตัดสดหรือหมักมาให้ไก่กินดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการกระตุ้นให้ผู้ร่วมโครงการได้เห็นถึงความสำคัญของการใช้อาหารหยাবในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั้งในด้านการลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มมูลค่าให้กับตัวไก่ โดยการสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการและจัดการแปลงหญ้าขนาดเล็กให้กับผู้ร่วมโครงการ ด้วยการจัดอบรมหรือพาไปศึกษาดูงานในฟาร์มตัวอย่างต่อไป เพื่อให้ผู้ร่วมโครงการได้นำมาปรับปรุงหรือตัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของตนเอง

สำหรับการจัดการด้านสุขภาพและสุขาภิบาล พบว่า ผู้ร่วมโครงการยังไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร สังเกตได้จากการทำวัคซีน และการป้องกันบุคคลภายนอกเข้าพื้นที่ฟาร์ม ซึ่งสมาชิกผู้เลี้ยงจำนวนครึ่งหนึ่ง ไม่มีการทำวัคซีนป้องกันโรคใดๆเลย อีกทั้งยังปล่อยให้บุคคลภายนอกสามารถเข้าฟาร์มได้ โดยไม่มีการคัดกรอง และไม่มีการจุ่มเท้าในอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อ รวมถึงยังไม่มียุทธศาสตร์และวิธีการกำจัดไก่ตายให้ถูกต้องตามเกณฑ์มาตรฐาน ซึ่งไก่ที่ตายส่วนใหญ่จะถูกฝังในพื้นที่ปล่อยลานนั่นเอง

การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานด้านการการเลี้ยงแวดล้อมภายในพื้นที่ฟาร์มและระยะเวลาการเลี้ยงไก่ขุนที่เหมาะสม พบว่าสมาชิกสามารถปฏิบัติตามได้ครบถ้วนตามเกณฑ์มาตรฐานที่ได้ตั้งไว้

หากพิจารณาถึงระดับความยากง่ายของการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบปล่อย พบว่า ข้อกำหนดดังกล่าวเป็นเกณฑ์การปฏิบัติเบื้องต้นของการสุขาภิบาลฟาร์มเลี้ยงไก่ทั่วไปปฏิบัติกันอยู่แล้ว สมาชิกผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองสามารถปฏิบัติตามได้ง่าย ไม่จำเป็นต้องใช้ทรัพยากร หรือลงทุนกับเทคโนโลยีขั้นสูงแต่อย่างใด เพียงแต่สมาชิกให้ความสำคัญ และแบ่งเวลาให้กับการเลี้ยงไก่มากขึ้นเท่านั้น ดังจะเห็นได้จากสมาชิกที่มีความพร้อม และตั้งใจเลี้ยงไก่พื้นเมืองเป็นอาชีพเสริมอย่างจริงจัง สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้เกือบทั้งหมด มีเพียงบางข้อที่ยังไม่ปฏิบัติตาม เพราะต้องลงทุนเพิ่ม เช่น การสร้างคอกสำหรับแยกไก่ป่วย การสร้างเตาสำหรับเผาซาก หรือการติดป้ายห้ามเข้าพื้นที่เลี้ยงก่อนได้รับอนุญาต เป็นต้นสำหรับสมาชิกที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนี้ได้น้อยนั้น พบว่า เป็นด้านการจัดการด้านอาหารหยাব และด้านสุขภาพไก่ที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง และใช้เวลาในการปฏิบัติมาก อีกทั้งสมาชิกยังประกอบอาชีพอื่นด้วย จึงทำให้ขาดความพร้อม และแรงจูงใจในการปฏิบัติตาม ซึ่งถ้าสมาชิกสามารถจำหน่ายไก่ที่เลี้ยงได้ตามมาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยในราคาที่สูงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไปแล้ว น่าจะเป็นแรงกระตุ้นให้สมาชิกสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าวได้

ผลการดำเนินงานเรื่องต้นทุน-ผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ

ต้นทุน-ผลตอบแทนของการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ จำนวนต้นทุนที่เป็นต้นทุนเงินสดเท่านั้น เพราะการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ พบในสมาชิกทั้ง 3 ราย เป็นอาชีพเสริม ดังนั้นจึงสนใจเฉพาะต้นทุนที่เป็นเงินสดที่สมาชิกได้จ่ายซื้อของต่าง ๆ มาใช้ในการคำนวณต้นทุนรวม

- รูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์

ผลการดำเนินงานการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ของสมาชิกทั้ง 3 รายนี้ มีดังนี้

1. นายบุญลวง เดชพรม มีรูปแบบการเลี้ยง คือ คัดเลือกไก่พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 9 ตัว ไก่แม่พันธุ์ จำนวน 45 ตัว มาจากฝูงพ่อแม่พันธุ์ทดแทนโดยการคัดเลือกไก่ที่มีลักษณะดีตรงตามคุณสมบัติของไก่ประดู่หางดำ และมีการนำไก่บางส่วนขายไประหว่างช่วงการเลี้ยง เนื่องจากมีความต้องการใช้เงินและเพื่อลดปริมาณการดูแลให้เหลือปริมาณไก่เท่าที่ดูแลได้ ทำให้เหลือฝูงไก่พ่อแม่พันธุ์ที่ให้ผลผลิต จำนวนทั้งสิ้น 36 ตัว การผสมพันธุ์ใช้การผสมตามธรรมชาติ โดยให้พ่อแม่พันธุ์คุมฝูงในอัตราส่วน 1 : 5 และให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ ได้ลูกไก่ทั้งสิ้น 415 ตัว เฉลี่ย 13.8 ตัว/แม่/6 เดือน (คิดจากแม่พันธุ์ 30 ตัว) สาเหตุที่จำนวนลูกไก่ที่ผลิตได้ค่อนข้างน้อย เนื่องจากแม่พันธุ์ให้ผลผลิตยังมีอายุน้อย อายุเฉลี่ยเพียง 28 สัปดาห์ แม่ไก่ส่วนใหญ่เพิ่งให้ไข่มาได้เพียงสองชุดเท่านั้น และบางตัวยังไม่ให้ไข่เลยสำหรับการเลี้ยงไก่ขุนของสมาชิกรายนี้ ใช้ลูกไก่ที่เหลือจากการจำหน่าย โดยที่ไก่มีอายุไม่เท่ากัน ส่งผลให้น้ำหนักที่จับขาย และระยะเวลาการเลี้ยงไม่แน่นอน โดยจะขายไก่ขุนน้ำหนักมากกว่า 1.2 กก.

สำหรับผลของการเลี้ยงของสมาชิกในส่วนของต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของสมาชิกรายนี้ (ตารางที่ 7) มีดังนี้

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิต ประกอบด้วย ค่าอาหารสำเร็จรูปสำหรับเลี้ยงลูกไก่ 950 บาท/ปี (ร้อยละ 28.59) ค่าวัตถุดิบคิดเฉพาะที่ซื้อมาเป็นครั้งคราว รวมถึงค่าสีข้าวเพื่อเอารำมาเป็นอาหารไก่ จำนวน 2,008 บาท/ปี (ร้อยละ 60.43) ส่วนที่เหลือเป็นค่าไฟฟ้า ค่าอุปกรณ์กกลูกไก่ และค่าวัคซีน 365 บาท/ปี (ร้อยละ 10.98) รวมเป็นต้นทุนเงินสดที่จ่ายไปทั้งสิ้น 3,323 บาท/ปี (เฉลี่ย 276.92 บาท/เดือน)

รายได้

ผู้บริโภคนำไก่ประดู่หางดำ ประกอบด้วย 2 ส่วน โดยส่วนที่หนึ่ง คือ ผู้ที่ต้องการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเข้ามาซื้อที่บ้านของสมาชิกโดยตรง เพราะสามารถคัดเลือกไก่ได้ด้วยตนเอง โดยคัดเลือกไก่ที่มีลักษณะดีเพื่อนำไปเป็นพ่อแม่พันธุ์ในการเลี้ยงที่ฟาร์มอื่น ๆ ต่อไป และส่วนที่สอง คือ ผู้บริโภคที่ซื้อเพื่อนำไปปรุงอาหารก็มาซื้อไก่ที่บ้านหรือหน้าฟาร์ม เนื่องจากว่าผู้บริโภคมักมีความ

มั่นใจในตัวสินค้าที่ไก่อเป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์แท้ และสามารถคัดเลือกไก่ที่มีคุณลักษณะดี รวมทั้งการต่อราคาหน้าฟาร์มระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขายโดยตรงได้สะดวก ทำให้มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตตลอดโครงการ เท่ากับ 18,920 บาท/ปี (เฉลี่ย 1,576 บาทต่อเดือน) สมาชิกกำไรสุทธิ 15,597 บาท/ปี จากการเลี้ยงไก่

2. นายเรียน เดชพรม มีรูปแบบการเลี้ยง คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 4 ตัว ไก่แม่พันธุ์จำนวน 20 ตัว มาจากฝูงพ่อแม่พันธุ์ทดแทนการผสมพันธุ์เป็นการผสมตามธรรมชาติ โดยให้พ่อแม่พันธุ์คุมฝูงในอัตราส่วน 1 : 5 ให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ ได้ลูกไก่ทั้งสิ้น 152ตัว เฉลี่ย 7.6 ตัว/แม่/6 เดือน สาเหตุที่ผลผลิตลูกไก่ต่อแม่ต่อปีต่ำ เนื่องจากสมาชิกไม่มีเวลาในการดูแลเอาใจใส่ไก่อมากนัก โดยสมาชิกต้องออกไปปลูกข้าว และข้าวโพด และรับจ้างทั่วไป ประกอบกับสมาชิกต้องการเลี้ยงและผลิตลูกไว้เพื่อการบริโภคไม่มีการจดบันทึกข้อมูล จึงทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้มากนัก ผลการประกอบการของสมาชิกในส่วนของต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของสมาชิก รายนี้ (ตารางที่ 7) มีดังนี้

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนการผลิตที่เป็นต้นทุนเงินสดของสมาชิกรายนี้ มีทั้งสิ้น 2,685 บาท (เฉลี่ยเท่ากับ 276.92 บาท/เดือน) ประกอบด้วย ค่าอาหารสำเร็จรูปของลูกไก่ซึ่งให้อาหารเช้า-เย็นและอาหารที่ให้ไก่พ่อแม่พันธุ์ คือ 100 บาท (ร้อยละ 3.72) ค่าวัสดุคอกและค่าสีข้าว 2,500 บาท (ร้อยละ 93.11) ค่าไฟฟ้า 85 บาท (ร้อยละ 3.1)

รายได้

การจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกรายนี้ มีรายได้จากการจำหน่ายลูกไก่ 138 ตัว รายได้ที่ เป็นเงินสด 2,760 บาท/ปี พ่อแม่พันธุ์ 4 ตัว มีรายได้600 บาท/ปี และไก่ขุนจำนวน 14 ตัว มีรายได้ 1,470 บาท/ปีรวมรายได้ทั้งหมด 4,830 บาท/ปี (เฉลี่ย 402.5 บาท/เดือน) กำไรสุทธิเท่ากับ 2,595 บาท/ปี

3. นายอ็อค สิ้นธวงษ์ มีรูปแบบการเลี้ยง คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 3 ตัว ไก่แม่พันธุ์จำนวน 17 ตัว การผสมพันธุ์เป็นการผสมตามธรรมชาติ โดยให้พ่อแม่พันธุ์คุมฝูงในอัตราส่วน 1 : 6 ให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ ได้ลูกไก่ทั้งสิ้น 182 ตัว เฉลี่ย 10.7 ตัว/แม่/6 เดือน ผลการประกอบการของสมาชิกในส่วนของต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของสมาชิก รายนี้ (ตารางที่ 7) มีดังนี้

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนเงินสดระหว่างการเลี้ยงของสมาชิกรายนี้ ประกอบด้วย ค่าอาหารสำเร็จรูปสำหรับเลี้ยงลูกไก่ 150 บาท/ปี (ร้อยละ 7.13) ค่าวัสดุคอกอาหาร จำนวน 1,800 บาท/ปี (ร้อยละ

85.51) และค่าวัคซีน 25บาท/ปี (ร้อยละ 1.19) รวมเป็นต้นทุนเงินสดที่จ่ายไปทั้งสิ้น 2,105 บาท/ปี เฉลี่ย 175.42 บาท/เดือน

รายได้

รายได้ทั้งหมดจากการจำหน่ายผลผลิตของสมาชิกรายนี้ เท่ากับ 7,349 บาท ประกอบด้วย รายได้จากการขายลูกไก่ จำนวน 157 ตัว ๆ ละ 22 บาท (3,454 บาท/ปี) ไก่ขุน 25 ตัว ๆ ละ 100 บาท (2,500 บาท/ปี) ไก่พ่อแม่พันธุ์ 9 ตัว ๆ ละ 150 บาท (1,350 บาท/ปี) และไข่จำนวน 80 ฟอง ๆ ละ 3 บาท (240 บาท/ปี) ทำให้สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เท่ากับ 612. 41 บาท และมีผลกำไรเมื่อหักต้นทุนเงินสดแล้ว เป็นเงิน 5,439 บาท

สรุปรูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ มีเพียงนายบุญลวง เดชพรหมเท่านั้นที่ยังให้ความสำคัญกับการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์อยู่ เพราะการเลี้ยงไก่ของสมาชิกรายนี้ได้ปริมาณลูกไก่มากกว่าสมาชิกรายอื่นและแม่ไก่ที่ใช้งานในปีถัดไปเป็นแม่ไก่ที่เจริญเติบโตเต็มที่ มีการคาดการณ์ถึงแนวโน้มจำนวนลูกไก่ที่น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และมีลักษณะของแม่ไก่ที่ฟาร์มสามารถเลี้ยงลูกไก่ได้ดี ดังนั้นลูกไก่ที่เกิดมาจะมีสุขภาพที่แข็งแรง ด้านทานโรคได้ดี ส่วนสมาชิกรายอื่นได้ปริมาณลูกไก่ออกมาน้อย ทำให้ลูกไก่ออกสู่ตลาดไม่สม่ำเสมอ ส่งผลกระทบต่อการจำหน่ายในตลาดที่มีความต้องการลูกไก่จำนวนมาก ส่งผลให้กิจการการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร สมาชิกอีก 2 รายจึงไม่ยอมเลี้ยงไก่รูปแบบไก่พ่อแม่พันธุ์อีกต่อไป โดยอาจเปลี่ยนเป็นการเลี้ยงไก่ขุนแทน

ตารางที่ 7 โครงสร้างการผลิตไก่ประดู่หางดำ

ข้อมูลการผลิต	กลุ่มผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์					
	บุญลวง		เรียน		อ้อด	
จำนวนไก่ที่เลี้ยง (ตัว)						
พ่อแม่พันธุ์	6		4		3	
แม่พันธุ์	30		20		17	
ลูกไก่ต่อแม่ (ตัว)	15.5		6.90		9.24	
ผลประกอบการ	บาท/ปี	ร้อยละ	บาท/ปี	ร้อยละ	บาท/ปี	ร้อยละ
1. ต้นทุนเงินสด						
อาหารลูกไก่	950	28.59	100	3.72	150	7.13
วัตถุดิบอาหาร	2,008	60.43	2,500	93.11	1,800	85.51
วัคซีน	25	0.75	-	-	25	1.19
อุปกรณ์กักลูกไก่	200	6.02	-	-	-	-
ค่าไฟฟ้า	140	4.21	85	3.17	130	6.18
รวม	3,323	100	2,685	100	2,105	100

ตารางที่ 7 (ต่อ)

	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท	จำนวน	บาท
2. รายได้						
ลูกไก่	367	8,790	138	2,760	157	3,454
ไก่ขุน	48	6,290	14	1,470	25	2,500
พ่อพันธุ์	3	790	1	150	3	450
แม่พันธุ์	14	2,600	3	450	6	900
ไข่	150	450	-	-	80	240
รวม		18,920		4,830		7,394
ผลกำไร		15,597		2,595		5,439

- รูปแบบการเลี้ยงไก่ขุน

รูปแบบการเลี้ยงไก่ขุนจากการส่งเสริมอาชีพ พบเพียง 1 ราย ที่มีความสนใจในการเลี้ยง อีก 1 รายมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเลี้ยงกะทันหันหันจากไก่ประดู่หางดำเป็นไก่ชน ทำให้ผลการศึกษาด้านโครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนของรูปแบบการเลี้ยงไก่ขุน (ตารางที่ 8) มีดังนี้

1. นายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล เลี้ยงลูกไก่ประดู่หางดำแรกเกิดจนถึงน้ำหนักส่งตลาด (เฉลี่ย 1.22 กก.) จำนวน 2 รุ่น ๆ ละ 102 ตัวแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย หลังจากให้อาหารมือเช้าปล่อยไก่ออกนอกโรงเรือน และขังไว้ในคอกหลังจากให้อาหารเย็น อาหารที่ให้เป็นอาหารผสมเองตามความต้องการของไก่พื้นเมือง ใช้เวลาเลี้ยงจนถึงน้ำหนักส่งตลาดเฉลี่ย 105 วัน มีไก่ส่งตลาด จำนวน 95 ตัว (อัตราการเลี้ยงรอดเฉลี่ย 93.14%) อัตราการเจริญเติบโตเฉลี่ย 11.30กรัมต่อวัน อัตราการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนัก เท่ากับ 3.56 ผลการประกอบการของสมาชิกในส่วนของต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของสมาชิกรายนี้ มีดังนี้

ต้นทุนการผลิต

ต้นทุนเงินสดของการเลี้ยงไก่ขุน ประกอบด้วย ค่าลูกไก่แรกเกิด 2,000 บาท (ร้อยละ 23.36 ค่าอาหารสำเร็จรูป เท่ากับ 6,370.70 บาท (ร้อยละ 74.42) ค่าไฟฟ้า 87.20 (ร้อยละ 1.02) และค่าเวชภัณฑ์ 105 บาท (ร้อยละ 1.22) รวมเป็นต้นทุนเงินสดที่จ่ายไปเฉลี่ยต่อรุ่น 8,562.04 บาท เฉลี่ย 90.82 บาทต่อตัว

รายได้

ในการขายผลผลิตไก่ขุน จำหน่ายให้กับผู้ที่เข้ามาซื้อภายในฟาร์ม และแม่ค้าในตลาดสด ราคาไก่มีชีวิตกิโลกรัมละ 85 บาท หรือเฉลี่ยตัวละ 103.70 บาท มีรายได้ทั้งสิ้น 9,852 บาท มีกำไรจากการเลี้ยงเฉลี่ยรุ่นละ 1,289 บาท (เฉลี่ย 13.71 บาทต่อตัว)

ตารางที่ 8 เป้าหมายการผลิตแต่ละรูปแบบ

สมาชิก	เป้าหมายการผลิต	กำลังการผลิต (ก.ค. 57- เม.ย.58)
รูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 3 ราย		
นายบุญลวง เดชพรม	ไก่พ่อแม่พันธุ์ 10 : 50 ตัว ลูกไก่ 2,000ตัว/ปี (40 ตัว/แม่) รายได้ 40,000 บาท (20 บาท/ตัว)	มีไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 6 ตัว และไก่แม่พันธุ์จำนวน 30 ตัว แม่พันธุ์ 2 ตัว ให้ลูกครอกแรกจำนวน 5 และ 7 ตัว ส่วนตัวอื่น ๆ ยังไม่เริ่มให้ไข่
นายเรียน เดชพรม	ไก่พ่อแม่พันธุ์ 10 : 50 ตัว ลูกไก่ 2,000ตัว/ปี (40 ตัว/แม่) รายได้ 40,000 บาท (20 บาท/ตัว)	คัดเลือกพ่อแม่พันธุ์จำนวน 4 ตัว เพื่อผสมพันธุ์กับแม่พันธุ์ จำนวน 20 ตัว มีแม่พันธุ์ระยะรุ่นอีกจำนวน 10 ตัว
นายออด สินธุวงศ์	รุ่นละ 100 ตัว น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กก. ใช้เวลาเลี้ยง 105 วัน/รุ่น อัตราการเลี้ยงรอด 95% รายได้ 34,200 บาท/ปี (ปีละ 3 รุ่น ๆ ละ 11,400 บาท)	มีไก่พ่อแม่พันธุ์ที่คัดเลือกทดแทนฝูงเดิม จำนวนตัวผู้ต่อตัวเมีย เท่ากับ 3 : 17 ตัว และมีแม่พันธุ์ระยะรุ่นอีกจำนวน 20 ตัว
รูปแบบการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์จำนวน 2 ราย		
นายกิตติพงษ์ กิ่งพานิชสกุล	รุ่นละ 100 ตัว น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กก. ใช้เวลาเลี้ยง 105 วัน/รุ่น อัตราการเลี้ยงรอด 95% รายได้ 34,200 บาท/ปี (ปีละ 3 รุ่น ๆ ละ 11,400 บาท)	เริ่มเลี้ยงลูกไก่แรกเกิด จำนวน 102 ตัว ในวันที่ 23 กันยายน 2557 เมื่ออายุ 2 เดือน มีน้ำหนักเฉลี่ย 469 กรัม
นายสุกิต สอนสุกอง	รุ่นละ 100 ตัว น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กก. ใช้เวลาเลี้ยง 105 วัน/รุ่น อัตราการเลี้ยงรอด 95% รายได้ 34,200 บาท/ปี (ปีละ 3 รุ่น ๆ ละ 11,400 บาท)	การส่งเสริมอาชีพและก่อสร้างโรงเรียนแต่มีการเปลี่ยนแปลงไปเลี้ยงไก่ชนแทน

การตั้งเคราะห์ในวัตถุประสงค์เกี่ยวกับการปรับรูปแบบการผลิต พบว่าการเลี้ยงไก่ประคูดำของสมาชิกทั้ง 5 รายเป็นการเลี้ยงแบบอาชีพเสริม ดังนั้น เวลาที่ใช้ในการเลี้ยงมีระยะเวลา

น้อย รวมทั้งการดูแลเอาใจใส่เรื่องโครงสร้างการผลิตที่ยังคงพบต้นทุนอาหารที่สูงประมาณร้อยละ 80-90 ของต้นทุนการเลี้ยงไก่ทั้งหมด จึงทำให้รูปแบบการเลี้ยงทั้ง 2 แบบ คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน ยังต้องมีการปรับปรุงเรื่องอาหารให้ มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนอาหารให้ลดลง จึงจะได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งขยายการผลิตเพิ่มขึ้น

การประเมินมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบ Free-Range System ของสมาชิกใน อ.ร่องกวาง พบว่า มีแนวโน้มการพัฒนามาตรฐานดีขึ้น โดยสามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ด้านพื้นที่การเลี้ยง โรงเรือน การให้อาหาร ในช่วงร้อยละ 70-95 และด้านสิ่งแวดล้อมได้ร้อยละ 100 ซึ่งเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น แต่ต้องมีการปรับปรุงเรื่องการป้องกัน โรคให้ ได้ตรงตามมาตรฐานระบบฟาร์มแบบ Free-Range System โดยให้ความรู้ความเข้าใจสมาชิกในประเด็นนี้เพิ่มขึ้นสำหรับการพัฒนาเป็นอาชีพของคนในท้องถิ่น

2. การศึกษาความเป็นไปได้ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์

สำหรับการศึกษาความเป็นไปได้การเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์กำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ในวัตถุประสงค์ข้อที่สองประเมินจากการเลี้ยงทั้ง 2 รูปแบบพบว่า

แหล่งที่มาของสัตว์

การเลือกใช้พันธุ์ไก่ที่ต้องมาจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบอินทรีย์และต้องเป็นการเลี้ยงอินทรีย์ตลอดช่วงชีวิตของสัตว์ หรืออย่างน้อยต้องผ่านระยะการปรับเปลี่ยนเป็นสัตว์ปีกอินทรีย์อย่างน้อย 6 สัปดาห์ ซึ่งกลุ่มสมาชิกผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ทั้ง 3 ราย ใช้พันธุ์ไก่จากการคัดเลือกจากฝูงพ่อแม่พันธุ์ทดแทน โดยคัดไก่ที่มีคุณลักษณะดี สุขภาพแข็งแรงจากฟาร์มของตนเอง แต่เนื่องจากว่าพ่อแม่พันธุ์ไม่ได้เลี้ยงแบบอินทรีย์มาก่อน จึงทำให้ประเด็นแหล่งที่มาของพ่อแม่พันธุ์ ยังไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของกรมปศุสัตว์ แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของแหล่งที่มาไก่ขุน ถ้าสามารถนำลูกไก่วันแรกได้ก็สามารถผ่านเกณฑ์ในประเด็นนี้ได้

การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์

เกณฑ์ของการจัดการพื้นที่เพื่อใช้เลี้ยงปศุสัตว์อินทรีย์ เพื่อให้มีพืชอาหารสัตว์มีระบบปรับเปลี่ยนพื้นที่สำหรับการปลูกพืชล้มลุก 12 เดือน พืชยืนต้น 18 เดือน เมื่อพิจารณาถึงสภาพพื้นที่และรูปแบบการเลี้ยงของสมาชิกในโครงการพบว่า การผลิตไก่เป็นแบบเลี้ยงตามชายคาบ้าน ไม่มีการแบ่งพื้นที่เพื่อทำแปลงปลูกพืชอาหารสำหรับไก่ หรือแม้กระทั่งไม้ผล เช่น มะม่วง ขนุน ที่สมาชิกปลูกไว้เพื่อบริโภคในพื้นที่ปล่อยลาน ยังไม่ผ่านข้อกำหนดของการปรับเปลี่ยนพื้นที่

เนื่องจาก สมาชิกใส่ปุ๋ยเคมีให้กับไม้ผลเหล่านี้เป็นครั้งคราว นอกจากนี้ สมาชิกบางรายไม่มีพื้นที่ปล่อยลานเลย เนื่องจากมีพื้นที่ดินจำกัด จึงทำให้เกณฑ์มาตรฐานในข้อนี้เป็นข้อจำกัดที่สมาชิกไม่สามารถผ่านเกณฑ์ได้ง่าย

อาหารสัตว์

อาหารที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์ต้องคำนึงถึงคุณภาพอาหารสัตว์และการใช้วัตถุดิบที่ผลิตจากฟาร์มตนเองมากที่สุดหรืออาจใช้วัตถุดิบจากพื้นที่อื่นๆ ได้โดยวัตถุดิบนั้นต้องมีกระบวนการผลิตที่สอดคล้องกับข้อกำหนดของเกษตรกรอินทรีย์ที่ไม่ให้ใช้สารเคมีในการผลิตพืชอย่างน้อย 3 ปี ซึ่งสมาชิกแต่ละรายมีการให้อาหารไก่ที่ประกอบด้วย อาหารผสมสำเร็จรูปที่ซื้อร้านค้า ส่วนใหญ่ใช้วัตถุดิบที่เกษตรกรปลูกเอง เช่น ข้าวโพด ปลายข้าว และรำ มาผสมกันและนำไปเลี้ยงไก่ นอกจากนี้ มีนายบุญล่วงเพียงคนเดียวที่นำพืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นตามพื้นที่ว่างเปล่าในชุมชน เช่น หญ้า คำลิง ใบปอ หยวกกล้วย มาใช้ด้วย อย่างไรก็ตาม เกณฑ์มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ในประเด็นอาหารสัตว์จึงเป็นเรื่องที่ยังไม่สามารถทำตามที่กำหนดไว้ได้

การจัดการด้านสุขภาพสัตว์

การคำนึงถึงการป้องกันโรคและลดความเครียดเพื่อให้สัตว์แข็งแรงมีภูมิคุ้มกันโรคโดยธรรมชาติมีการจัดการที่เหมาะสมตามความต้องการของสัตว์แต่ละชนิด โดยการจัดระบบป้องกันความปลอดภัยทางชีวภาพอย่างเหมาะสม เช่น การทำวัคซีน การกักแยกสัตว์ป่วย การกักเก็บสัตว์ก่อนนำเข้าฝูงใหม่ และการป้องกันพาหะนำโรคเข้าฟาร์มอย่างเหมาะสม พบว่า สมาชิกให้ความสำคัญกับระบบการป้องกันโรคโดยการสุขาภิบาลและการทำวัคซีนป้องกันโรคน้อยมาก ดังเกิดได้จากพบต้นทุนการใช้วัคซีนในไก่เพียง 2 รายหรือคิดเป็น 1 เปอร์เซ็นต์กับต้นทุนการเลี้ยงไก่ทั้งหมด รวมถึงการป้องกันบุคคลภายนอกเข้าพื้นที่เลี้ยงที่ไม่เข้มงวด หรือแม้กระทั่งการกำจัดซากไก่ที่ตายแล้ว พบว่ามีการนำไปฝังไว้ในพื้นที่ฟาร์ม ซึ่งอาจทำให้มีการแพร่กระจายของโรคได้ สำหรับการจัดการสุขภาพของไก่ด้านการรักษาสัตว์ป่วย โดยหลีกเลี่ยงการใช้ยาปฏิชีวนะ สมาชิกมีการใช้สมุนไพรรักษาโรคตามภูมิปัญญาที่ได้รับถ่ายทอดหรือบอกต่อกันมา นอกจากนี้ สมาชิกทุกรายยังสามารถจัดสรรพื้นที่โรงเรือนและพื้นที่ปล่อยเลี้ยงไก่ได้ตามข้อกำหนดของการเลี้ยงไก่ระยะให้ผลผลิตไข่ และการเลี้ยงขุน ดังนั้น เกณฑ์มาตรฐานเรื่องการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ของเกษตรกรในโครงการจึงยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่เกษตรกรอินทรีย์กำหนด

การสังเคราะห์ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาความเป็นไปได้ของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ของสมาชิกในโครงการตามเกณฑ์มาตรฐานสำคัญ

ทั้ง 4 ประเด็นได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ พบว่า สมาชิกแต่ละรายยังไม่สามารถปฏิบัติตามเกณฑ์ได้ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องพันธุ์ไก่ซึ่งพ่อแม่พันธุ์ไม่ได้มาจากเกษตรกรอินทรีย์ หรือพื้นที่การเลี้ยงไก่ที่ต้องมีพืชล้มลุก และไม้ยืนต้นในพื้นที่ ซึ่งสามารถมีเพียงลานปล่อยที่ไม่มีหญ้าขึ้นเลย หรืออาหารสัตว์ที่เป็นต้นแบบอาหารที่ไม่ใช้สารเคมีในการผลิตแต่อาหารที่มีไนโตรเจนพบการใช้สารเคมีเกี่ยวข้องทั้งหมด และการจัดการด้านสุขภาพสัตว์พบการให้ความสำคัญกับวัคซีนน้อยมาก แต่อย่างไรก็ตาม มีสมาชิกหนึ่งราย (นายบุญล่วง) ที่มีการปฏิบัติตามเกณฑ์ปศุสัตว์อินทรีย์ได้มากกว่าสมาชิกรายอื่น ดังนั้น การจะพัฒนาสมาชิกในโครงการให้เป็นปศุสัตว์อินทรีย์ยังคงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร เนื่องจากข้อจำกัดบางข้อตามมาตรฐานของปศุสัตว์อินทรีย์ สมาชิกยังไม่สามารถปฏิบัติตามได้ หรือไม่สามารถหาปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องตามเกณฑ์ได้ในท้องถิ่นของตนเอง จึงจำเป็นต้องให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เลี้ยงเพิ่มขึ้นในแต่ละประเด็นของเกณฑ์ต่างๆ เพื่อการปรับปรุงใช้ในอนาคตได้อย่างเหมาะสมในท้องถิ่น

ตารางที่ 9 ความเป็นไปได้ของปศุสัตว์อินทรีย์ของสมาชิก 5 รายในโครงการ

ประเด็น	บุญล่วง	อ้อด	เรียน	กิตติพงษ์	สุกิต
1.แหล่งที่มาของสัตว์	✓	✓		×	×
2.การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์	×	×	×	×	×
3.อาหารสัตว์	×	×	×	×	×
4.การจัดการด้านสุขภาพสัตว์	3.67 ตัว/วา ²	10ตัว/วา ²	ไม่มีพื้นที่ปล่อยลาน	3.13 ตัว/วา ²	25 ตัว/วา ²

3. การสร้างระบบการขยายพันธุ์และรับรองรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำที่ผลิตได้

สำหรับสร้างระบบการขยายพันธุ์และรับรองรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำที่ผลิตได้ในวัตถุประสงค์ข้อที่สามนั้น พบว่า

แหล่งที่มาของพันธุ์ไก่ประดู่หางดำ

กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำพ่อแม่พันธุ์ จำนวน 3 รายในโครงการ เป็นสมาชิกรายเดิมที่เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำต่อเนื่องมาจากโครงการแรกที่ดำเนินการในปี 2556 ซึ่งสมาชิกซื้อพันธุ์ไก่จากฟาร์มเพชรล้านนา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นฟาร์มเครือข่ายผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำ

พันธุ์แท้ที่ขึ้นทะเบียนและรับรองโดยศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ กรมปศุสัตว์ ในปี 2552 (อำนาจ และคณะ, 2554)

ไก่พ่อแม่พันธุ์ที่สมาชิกทั้ง 3 รายเลี้ยงในโครงการนี้ เป็นไก่ที่คัดเลือกจากฝูงไก่รุ่นที่เลี้ยงไว้ เป็นฝูงพ่อแม่พันธุ์ทดแทน โดยฟาร์มของนายบุญล่วง นายอ้อด และนายเรียน ได้คัดเลือกไก่พ่อแม่พันธุ์ และแม่พันธุ์ไว้เพื่อผลิตลูกไก่ จำนวน 6:30 4:20 และ 3:17 ตัว ตามลำดับ

ระบบการผสมพันธุ์

ข้อกำหนดที่สำคัญประการหนึ่งของการเป็นผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ในโครงการนี้ คือ ต้องไม่มีการเลี้ยงไก่สายพันธุ์อื่นในพื้นที่การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำพ่อแม่พันธุ์อย่างเด็ดขาด เพื่อป้องกันการปะปนทางพันธุกรรมระหว่างสายพันธุ์ไก่ อันจะทำให้การถ่ายทอดลักษณะประจำพันธุ์ของไก่ประดู่หางดำทั้งลักษณะภายนอกและลักษณะการให้ผลผลิตเกิดความแปรปรวน ไม่สม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในไก่สายพันธุ์นี้ ข้อกำหนดดังกล่าว มีสมาชิกเพียงสองรายเท่านั้นที่ปฏิบัติตามได้ คือ นายบุญล่วง และนายอ้อด ส่วนนายเรียน นำพ่อแม่พันธุ์ไก่พื้นเมืองสายพันธุ์อื่นเข้ามาเลี้ยงเพื่อช่วยคุมฝูงแม่พันธุ์ด้วย เนื่องจากเห็นว่า พ่อพันธุ์ที่มีอยู่ยังมีอายุน้อยเกินไปเกรงว่าไข่ที่ผลิตได้จะมีความสมบูรณ์พันธุ์ต่ำ ส่งผลต่อจำนวนลูกไก่ที่จะผลิตได้

สำหรับฟาร์มของนายบุญล่วง และนายอ้อด ใช้วิธีการผสมพันธุ์แบบคุมฝูง ในสัดส่วนพ่อพันธุ์ต่อแม่พันธุ์ เท่ากับ 1 : 5 และปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่เอง โดยฝูงพ่อแม่พันธุ์ของสมาชิกทั้ง 2 ราย สามารถผลิตลูกไก่ได้ 27.6 และ 21.4 ตัวต่อแม่ต่อปี ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าฟาร์มเครือข่ายต้นพันธุ์ที่ผลิตได้ 79.6 ตัวต่อแม่ต่อปี (อำนาจ และคณะ, 2554) สาเหตุเนื่องมาจากสมาชิกสองรายนี้ให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติ ส่วนฟาร์มเพชรล้านนาใช้การเก็บไข่มาฟักในตู้ฟักไข่ ทำให้แม่ไก่ฟักไข่เองตามธรรมชาติให้ไข่ได้น้อยชุดกว่า เพราะต้องเสียเวลาในการกกไข่และเลี้ยงลูก รวมถึงต้องใช้เวลาการฟื้นฟูร่างกายให้สมบูรณ์ก่อนจะกลับมาไข่อีกครั้งหนึ่ง (สุชน และคณะ, 2546)

ฟาร์มผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้

การคัดเลือกฟาร์มผู้ผลิตไก่ประดู่พันธุ์แท้ของโครงการนี้ ใช้หลักเกณฑ์ของการจัดการเลี้ยงไก่แบบปล่อยเข้ามาพิจารณาการจัดการฝูงพ่อแม่พันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพ ความต่อเนื่อง คิดถึงอัตลักษณ์ และคุณภาพของลูกไก่ประดู่ที่ผลิตได้ พบว่า ฟาร์มนายบุญล่วงมีมาตรฐานใกล้เคียงกับข้อกำหนดของการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งลักษณะทางกายภาพ และการจัดการเลี้ยง อีกทั้งยังมีความมุ่งมั่น แน่วแน่ ทำอย่างต่อเนื่อง เอาใจใส่ ซึ่งจะทำให้เกษตรกรรายย่อยอื่นๆ ที่ซื้อลูกไก่หรือไก่รุ่น

ไปเลี้ยงต่อมีความพึงพอใจในคุณภาพ และเชื่อมั่นในสายพันธุ์ไก่ประดู่หางดำนี้ จึงได้จัดทำป้ายรับรองเป็นฟาร์มเครือข่ายผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ให้เฉพาะนายบุญล่วง เพียงรายเดียว

ภาพที่ 18 ป้ายรับรองการเป็นผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำของนายบุญล่วง เดชพรม

การสังเคราะห์เรื่องการรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ของสมาชิกทั้ง 5 ราย มีโอกาสและความเป็นไปได้เพียง 1 รายเท่านั้น เพราะว่ามีมาตรฐานของฟาร์มของนายบุญล่วง เดชพรม มีความใกล้เคียงกับข้อกำหนดของการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งทางกายภาพ และการจัดการการเลี้ยงไก่ ด้านคุณลักษณะของตัวเกษตรกรมีความโดดเด่นในเรื่องความมุ่งมั่น แน่วแน่ ทำอย่างต่อเนื่อง และการเอาใจใส่มากกว่าสมาชิกรายอื่นๆ ส่งผลให้เกิดสินค้าคุณภาพ คือ ลูกไก่จากฟาร์มนายบุญล่วง ได้รับความเชื่อมั่นในสายพันธุ์ไก่ประดู่หางดำแท้ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสมาชิกรายอื่นๆ เพื่อให้ได้การรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ ต้องคำนึงถึงการทำตามกฎเกณฑ์ของมาตรฐานที่ตั้งไว้ และการเลี้ยงแบบประณีตมากยิ่งขึ้น

4. การศึกษาพฤติกรรมกรซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่

การศึกษาพฤติกรรมกรซื้อไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคในอำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่ในวัตถุประสงค์ซื้อที่นั่น พบว่า

สภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

ข้อมูลสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และจำนวนสมาชิกภายในครัวเรือนจะมีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคในพื้นที่เมือง ซึ่งจากการสำรวจผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ จำนวน 156 ราย สามารถอธิบายได้ดังนี้

ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.51) ส่วนที่เหลือเป็นเพศชาย (ร้อยละ 29.49) เนื่องจากส่วนใหญ่เพศหญิงเป็นแม่บ้านจะเป็นผู้ที่ทำการตัดสินใจเกี่ยวกับการซื้ออาหารของครอบครัว และเป็นผู้มีหน้าที่ประกอบอาหาร จึงทำให้การสำรวจครั้งนี้พบเพศหญิงเป็นส่วนใหญ่ ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างมีอายุระหว่าง 17-82 ปี โดยมีอายุเฉลี่ยประมาณ 53.8 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุในวัยทำงานส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 58.33) รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. (ร้อยละ 15.38) มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 12.18) ปริญญาตรี (ร้อยละ 5.77) อนุปริญญา/ปวส. (ร้อยละ 3.21) ปริญญาโท (ร้อยละ 0.64) มีผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 4.49) แสดงถึงการอ่านออกเขียนได้ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางผนวกที่ 2)

ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพที่ใกล้เคียงกัน โดยเป็นอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 34.62) และค้าขาย (ร้อยละ 32.69) รองลงมาคือรับจ้างทั่วไป (ร้อยละ 12.82) และอาชีพอื่นๆ ที่มีสัดส่วนไม่เกินร้อยละ 10 ได้แก่ แม่บ้าน/พ่อบ้าน ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ นักเรียน/นักศึกษา และผู้สูงอายุอาชีพแสดงถึงรายได้ซึ่งมีผลต่อวิถีชีวิตในการดำรงชีพ การบริโภค ความเป็นอยู่ของครอบครัว ซึ่งผู้บริโภคในเขตอำเภอร่องกวาง ส่วนใหญ่มีกำลังทรัพย์ที่มาจากอาชีพหลัก มีรายได้ระหว่าง 0-40,000 บาท/เดือน โดยมีรายได้เฉลี่ย 8,120.96 บาท/เดือน มีค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารระหว่าง 600-20,000 บาท/เดือน โดยการจับจ่ายใช้สอยสำหรับอาหารเฉลี่ย 4,540.06 บาท/เดือน หรือเกือบครึ่งหนึ่งของรายได้ทั้งหมดที่ครัวเรือนได้รับ ถูกลำมาเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับอาหาร (ตารางผนวกที่ 3)

สถานภาพทางสังคมส่วนใหญ่กลุ่มผู้บริโภคตัวอย่างมีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 69.23) ที่เหลือมีสถานภาพเป็นหม้าย โสด และหย่า สมาชิกในครัวเรือนประมาณ 4 คน/ครัวเรือน เป็นผู้สูงอายุและเด็กในวัยเรียนประมาณ 1 คน/ประเภท/ครัวเรือน ส่วนวัยทำงานประมาณ 2 คน/ครัวเรือน แสดงถึงการบริโภคอาหารที่หลากหลายของคนในครอบครัว เพราะมีผู้สูงอายุและเด็กในวัยเรียนรวมอยู่ด้วย (ตารางผนวกที่ 4)

พฤติกรรมกรรมการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

1. ประเภทไก่ที่นิยมบริโภค

ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมบริโภคไก่พื้นเมือง (ร้อยละ 84.62) และนิยมบริโภคไก่สามสายพันธุ์และไก่เนื้อในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 37.82 และ 35.26 ตามลำดับ) ลักษณะการซื้อไก่ไปบริโภคเป็นการซื้อไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละและเรียบร้อยแล้วทั้ง 3 ประเภท (ตารางผนวกที่ 5) เนื่องจากมีความสะดวกสบายในการนำไก่เหล่านี้มาพร้อมปรุงอาหาร และไม่ต้องยุ่งยากในการชำแหละไก่เอง แต่มีผู้บริโภคบางส่วนนิยมซื้อไก่มีชีวิตนำมาชำแหละเอง สาเหตุมาจากไก่มีชีวิตสามารถเลี้ยงไก่ไว้ก่อนได้ซักรก เมื่อยังไม่พร้อมนำมาประกอบอาหาร และการชำแหละเองสามารถควบคุมความสด สะอาดได้ สาเหตุที่มีไก่ให้ผู้บริโภคเลือกตอบแบบสอบถามเพียง 3 ประเภท เนื่องจากว่าในพื้นที่เขตอำเภอร่องขวางนั้น พบการบริโภคไก่ทั้ง 3 ประเภทนี้เป็นส่วนใหญ่ โดยแบ่งลักษณะการซื้อไก่ไปบริโภคแต่ละประเภท ได้ดังนี้

ไก่พันธุ์พื้นเมือง ส่วนใหญ่ผู้บริโภคนิยมซื้อเป็นไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละเรียบร้อยแล้ว (ร้อยละ 59.85) ไก่สดราคาเฉลี่ย 136.67 บาท/ตัว หากซื้อเป็นกิโลกรัมจะซื้อในราคาเฉลี่ย 107.88 บาท/กก. ผู้บริโภคบางส่วนนิยมเลือกซื้อเป็นไก่มีชีวิตแล้วนำมาชำแหละเอง (ร้อยละ 33.33) ซื้อในราคาเฉลี่ย 119.68 บาท/ตัว หรือถ้าซื้อเป็นกิโลกรัมจะซื้อในราคาเฉลี่ย 95.79 บาท/กก. (ตารางผนวกที่ 5)

ไก่สามสายพันธุ์ส่วนใหญ่ซื้อเป็นไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละเรียบร้อยแล้ว (ร้อยละ 89.83) ราคาไก่สดเฉลี่ย 124.92 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 98.46 บาท/กก. กรณีซื้อเป็นไก่มีชีวิตแล้วนำมาชำแหละเอง (ร้อยละ 6.78) ราคาเฉลี่ย 125.00 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 82.00 บาท/กก. (ตารางผนวกที่ 5)

ไก่เนื้อส่วนใหญ่ซื้อเป็นไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละเรียบร้อยแล้ว (ร้อยละ 89.09) ราคาเฉลี่ย 100 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 88.51 บาท/กก. (ตารางผนวกที่ 5) โดยลักษณะของไก่เนื้อส่วนใหญ่เป็นไก่ที่มาจากฟาร์ม และส่งโรงฆ่าสัตว์ที่ได้มาตรฐาน การขายในลักษณะที่ชำแหละวางตู้ท้องตลาด โดยพ่อค้าส่งคนกลางรับไก่มาจากโรงเชือดแล้วขายให้แม่ค้าปลีกในตลาดจนถึงมือผู้บริโภค ไก่เนื้อนิยมชำแหละแยกชิ้นส่วนเป็น น่อง สะโพก ปีก ออก เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ไก่เนื้อนิยมชำแหละแยกชิ้นส่วนเป็น น่อง สะโพก ปีก ออก เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี ในการนำไปปรุงอาหารแต่ละประเภท ดังนั้น เมื่อมีปริมาณการผลิตจากฟาร์มที่มีการวางแผนการผลิตให้ออกสู่ตลาดได้ตลอดทั้งปี ราคาและปริมาณไก่ก่อกอไม่ผันผวนมากนัก และการหาซื้อไก่เนื้อได้สะดวก ทำให้ไก่เนื้อได้รับความนิยมในตลาดผู้บริโภคอำเภอร่องขวางด้วย

2. สถานที่ในการขายไก่พื้นเมืองในเขตอำเภอร่องกวาง มีดังนี้

สถานที่ซื้อส่วนใหญ่ซื้อจากการบ้านเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง (ร้อยละ 39.74) รองลงมาคือตลาดใหญ่ในอำเภอร่องกวางทั้งตลาดเช้าและตลาดเย็น (ร้อยละ 15.38 และ 14.10 ตามลำดับ) พบการซื้อในตลาดระดับหมู่บ้านไม่เกินร้อยละ 10 ได้แก่ บ้านอ้อย บ้านน้ำเลา บ้านร้องแจ่ม บ้านแม่ยางตาล บ้านแม่ยางร้อง บ้านแม่ยางฮ่อ บ้านแม่ยางโพธิ์ บ้านทุ่งศรี และบ้านต้นเดื่อ

ตลาดในตัวเมืองแพร่ซึ่งมีระยะทางห่างจากอำเภอร่องกวางประมาณ 35 กม. พบผู้บริโภคซื้อไก่พื้นเมืองในตลาดชมพู่มิ่ง (ร้อยละ 0.64) และในบึงชี (ร้อยละ 1.92) เพียงเล็กน้อย

ลักษณะของร้านค้าที่ไม่ใช่ตลาด พบการขายไก่พื้นเมืองที่ชำแหละแล้วไม่เกินร้อยละ 1.5 ได้แก่ ร้านค้าในหมู่บ้านห้วยโรง บ้านไฟโตน และหมู่ 4 ต.ทุ่งศรี

รถขายของที่มีการซื้อขายอาหารตระเวนขายไปในชุมชนต่างๆ พบมีการจำหน่ายไก่พื้นเมืองด้วย (ร้อยละ 1.28) และมีบางส่วนที่ซื้อจากโรงเชือดโดยตรง (ร้อยละ 1.28)

แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายในสถานที่หาซื้อไก่พื้นเมืองได้ง่ายในเขตอำเภอร่องกวาง ซึ่งส่งผลถึงช่องทางการจัดจำหน่ายให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภคได้ในแต่ละชุมชน การซื้อไก่พื้นเมืองบริโภคประมาณ 1 ครั้ง/สัปดาห์ และปริมาณการซื้อประมาณ 1 ตัว/ครั้ง ทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ต้องคำนึงถึงการวางแผนการผลิต เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

3. พฤติกรรมผู้บริโภคในการเลือกซื้อไก่พื้นเมือง

ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกซื้อไก่พื้นเมือง คือ รูปแบบการใช้ชีวิต (ร้อยละ 45.51) รองลงมาคือ ความสะดวกในการบริโภค (ร้อยละ 39.10) และปัจจัยอื่นๆ ได้แก่ การบริโภคตามความเคยชิน (26.28) รสนิยม (26.28) อุปนิสัยในการบริโภค (21.79) ส่วนปัจจัยด้านการคำนึงถึงความปลอดภัยในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ปลอดภัยในสารเคมี สารเร่งฮอร์โมนต่างๆ ที่สะท้อนถึงความปลอดภัยของอาหารซึ่งจะส่งผลต่อสุขภาพ (ร้อยละ 1.28) พบปัจจัยด้านความสัมพันธ์ของผู้ซื้อและผู้ขายเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 0.64) ที่มีผลต่อการเลือกซื้อไก่พื้นเมือง (ตารางผนวกที่ 6)

รูปแบบการบริโภคไก่พื้นเมือง ผู้บริโภคซื้อไก่พื้นเมืองแล้วนิยมนำมาประกอบอาหาร 5 อันดับแรกอาหารที่นิยมนำไก่มาบริโภค ได้แก่ ต้มยำไก่ (ร้อยละ 85.26) รองลงมาคือ ข้าวไก่ (ร้อยละ 52.56) นึ่งไก่ (ร้อยละ 31.41) แกงไก่ (ร้อยละ 17.31) ผัดเผ็ดไก่ (ร้อยละ 14.10) ส่วนที่เหลือนำมาประกอบอาหารประเภทไก่ทอด ยำไก่ ไก่ต้ม และไก่ปิ้ง ประเภทอาหารที่ผู้บริโภคนิยมทำส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นเมืองที่มีไก่เป็นส่วนประกอบ ซึ่งการถ่ายทอดประเภทอาหารพื้นเมืองจากรุ่นสู่รุ่น

ยังคงเดิมในชุมชนร่องกวาง เนื่องจากเป็นสังคมชนบท อาหารที่ผูกพันกับไก่พื้นเมืองยังคงแบบเดิม ไม่ได้แปรรูปไปเป็นอาหารลักษณะรีบเร่ง (fast food) (ตารางผนวกที่ 7)

ผู้บริโภคส่วนใหญ่บริโภคไก่พื้นเมืองในโอกาสปกติเฉลี่ย 4.63 ตัวต่อครัวเรือนต่อเดือน ตามวิถีชีวิตในชุมชนที่ยังมีความนิยมในการบริโภคไก่พื้นเมืองเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 85.90) ส่วนในโอกาสพิเศษเช่น วันปีใหม่ (สากล) และงานเลี้ยงสังสรรค์ (งานวันเกิด มีแขกมาเยี่ยมที่บ้าน งานเลี้ยงหลังฤดูการเก็บเกี่ยว) พบในสัดส่วนการบริโภคที่เท่ากัน (ร้อยละ 21.15) ส่วนโอกาสอื่นๆ ที่มีการนำไก่พื้นเมืองมาประกอบอาหาร ไม่เกินร้อยละ 20 ได้แก่ สงกรานต์ ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ แต่งงาน งานบวช ไหว้ผี และมีเพียงส่วนน้อยไม่เกินร้อยละ 3 ที่มีการนำไก่มาประกอบอาหาร ได้แก่ ครุชจิน แซงเม้ง ทำอาหารถวายพระ เลี้ยงคนงาน (ตารางผนวกที่ 8)

เหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง 5 อันดับแรก คือ ไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 89.74) ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่นและเหนียว (ร้อยละ 78.85) สามารถหาซื้อได้ภายในชุมชน (ร้อยละ 69.23) สามารถหาซื้อได้ตลอดทั้งปี (ร้อยละ 53.85) มีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 49.36) ส่วนเหตุผลอื่นๆ รองลงมาคือ คอเลสเตอรอลต่ำกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 30.13) ในงานที่เกี่ยวกับความเชื่อ/ประเพณีนิยมใช้ไก่พื้นเมืองมากกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 15.38) ไก่พื้นเมืองราคาถูกกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 14.74) และพบเหตุผลการบริโภคไก่พื้นเมืองตามผู้อื่น ไก่พื้นเมืองเนื้อหวาน และไก่พื้นเมืองเลี้ยงแบบธรรมชาติ เพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่า รสชาติของไก่พื้นเมืองนั้นเป็นคุณลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง (ตารางผนวกที่ 8)

4. การรู้จักไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยได้ยังสำรวจถึงการเป็นที่รู้จักของไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง พบว่า ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างรู้จักไก่ประดู่หางดำเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 15.38) ส่วนใหญ่ไม่รู้จักไก่ประดู่หางดำ (ร้อยละ 84.62) ซึ่งแสดงว่าผู้บริโภคในพื้นที่ อ.ร่องกวางรู้จักไก่ประดู่หางดำน้อยมาก หรือรู้จักกันเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงเท่านั้น (ตารางผนวกที่ 9)

สำหรับผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักไก่ประดู่หางดำได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างไก่ประดู่หางดำและไก่พื้นเมืองทั่วไปในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ไก่ประดู่หางดำรสชาติดีกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 54.17) ลักษณะเนื้อแน่นกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 50.00) มีคุณประโยชน์มากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 41.67) มีความปลอดภัยมากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 41.67) มีราคาแพงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 66.67) สามารถหาซื้อได้ในตลาดท้องถิ่นเหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 70.38) และความสะดวกในการนำมาปรุงอาหาร ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักไก่ประดู่หางดำมีความเห็นว่า ความสะดวกในการนำไก่ประดู่หางดำ

และไก่พื้นเมืองทั่วไปมาปรุงอาหารไม่แตกต่างกัน จากประเด็นความแตกต่างดังกล่าว ซึ่งให้เห็นว่ารสชาติ ลักษณะเนื้อ คุณประโยชน์ และความปลอดภัยของไก่ประดู่หางดำมีลักษณะเหนือกว่าไก่สายพันธุ์พื้นเมืองทั่วไป ประเด็นสถานที่ซื้อ และความสะดวกในการนำมาปรุงอาหารนั้นไม่แตกต่างจากไก่พื้นเมืองทั่วไป ส่วนราคาของไก่ประดู่หางดำแพงกว่าราคาไก่พื้นเมือง ซึ่งจากที่ไก่ประดู่หางดำมีลักษณะเหนือกว่าไก่สายพันธุ์พื้นเมืองทั่วไป อีกทั้งสามารถขายได้ในราคาสูงกว่าไก่สายพันธุ์พื้นเมือง จึงนับได้ว่าเป็นโอกาสในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรหากไก่ประดู่หางดำเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคมากกว่านี้ (ตารางผนวกที่ 9)

กรณีถ้าสมมติให้ตลาดใกล้บ้านของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างที่รู้จักไก่ประดู่หางดำมีไก่ดังกล่าววางขายผู้บริโภคที่รู้จักไก่ประดู่หางดำส่วนใหญ่ตัดสินใจไม่ซื้อ (ร้อยละ 79.17) ด้วยเหตุที่ว่าราคาไก่ประดู่หางดำแพงกว่าราคาไก่พื้นเมืองทั่วไป เนื่องจากผู้บริโภคยังคิดว่าไก่มีลักษณะเป็นไก่พื้นเมืองเหมือนกัน ดังนั้น ราคาไม่น่าจะแตกต่างกันมากนัก (ตารางผนวกที่ 9)

ส่วนประเภทอาหารที่ปรุงจากเนื้อไก่ประดู่หางดำแล้วผู้บริโภคคิดว่าอร่อยที่สุด คือต้มยำไก่ (ร้อยละ 75) ซึ่งเป็นอาหารประเภทเดียวกันกับที่ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างนิยมนำไก่พื้นเมืองทั่วไปมาปรุงอาหาร รองลงมา ได้แก่ ข้าวไก่ ผัดเผ็ดไก่ นึ่งไก่ และไก่ตุ๋น (ร้อยละ 20.83, 16.67, 12.50 และ 8.33 ตามลำดับ) ส่วนอาหารประเภทไก่ทอดและต้มไก่พบเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 4.17 เท่ากัน) (ตารางผนวกที่ 9)

ปัญหา และข้อเสนอแนะในการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอ รื่องขวาง จังหวัดแพร่

การศึกษาปัญหาในการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอรื่องขวาง จังหวัดแพร่ พบว่าปัญหาสำคัญที่สุดในการบริโภคไก่พื้นเมือง คือ ไก่พื้นเมืองราคาสูงกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 76.28) รองลงมาคือ ไก่พื้นเมืองขายเป็นตัวเท่านั้น ไม่แบ่งขาย (ร้อยละ 60.26) ไก่พื้นเมืองมีขายไม่สม่ำเสมอ (ร้อยละ 35.90) ไก่พื้นเมืองหาซื้อยากกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 33.97) และไก่พื้นเมืองมีความน่าเชื่อถือเรื่องความปลอดภัยน้อยกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 23.72) (ตารางผนวกที่ 10)

ส่วนแนวโน้มในการบริโภคไก่พื้นเมืองหรือข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแนวทางการขายไก่พื้นเมืองในอนาคต พบว่า ไก่พื้นเมืองควรมีการขายแบบแยกชิ้น (ร้อยละ 72.44) ให้เหมาะสม พฤติกรรมการบริโภคของคนยุคใหม่ที่เน้นความสะดวกสบาย ในการนำไก่มาบริโภคนอกจากนี้ ไก่พื้นเมืองควรมีมาตรฐานความปลอดภัยรองรับในการนำมาบรรจุขายไก่พื้นเมืองควรมีการขายแบบอาหารกึ่งสำเร็จรูป เช่น ไข่กรอก ไข่อั่ว เป็นต้นและไก่พื้นเมืองควรมีผลิตภัณฑ์การขายแบบอาหารแปรรูปให้หลากหลาย(ร้อยละ 59.62, 25.64 และ 23.08 ตามลำดับ) (ตารางผนวกที่ 10)

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมือง

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความแตกต่างของไก่พันธุ์พื้นเมือง-ไก่สามสายพันธุ์ และปัจจัยทางด้านพฤติกรรมผู้บริโภค โดยวิธีความถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression Analysis) แบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression) เป็นเครื่องมือที่ช่วยในการคำนวณความสัมพันธ์ ซึ่งใช้ตัวแปรตาม Y เป็นตัวแปรเชิงกลุ่มที่มีค่าได้เพียง 2 ค่า คือ 1 เท่ากับ ไก่พันธุ์พื้นเมือง และ 0 เท่ากับ ไก่สามสายพันธุ์ และตัวแปรทางด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ดังสมการที่ (4)

การบริโภค = f(เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, จำนวนสมาชิกในบ้าน, รายได้, ตลาด, รสนิยม, อุปนิสัยการบริโภค, รูปแบบการใช้ชีวิต, การบริโภคตามความเคยชิน, ความสะดวกในการซื้อบริโภค, เมนูอาหาร, โอกาสการบริโภค, รสชาติ, ลักษณะเนื้อ, คอเลสเตอรอล, ความปลอดภัย, การหาซื้อได้ตลอดปี, การหาซื้อได้ภายในชุมชน, ปริมาณการซื้อ)

แบบจำลองทางคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการวิเคราะห์แบบสองกลุ่ม (Binary Logistic Regression) ดังนี้
 $chicken = f(\text{sex, age, edu, job, member, income, market, } a_{3.1}, a_{3.2}, a_{3.3}, a_{3.4}, a_{3.5}, \text{ menu, day, } a_{8.1}, a_{8.2}, a_{8.3}, a_{8.4}, a_{8.6}, a_{8.7}, \text{ buying})$

ผลการวิเคราะห์ Logistic regression

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เพื่อประมาณการหาค่าคงที่ ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัย และค่าความถูกต้องของการพยากรณ์ เพื่อให้ได้แบบจำลองที่เหมาะสม และสามารถยอมรับได้โดยนัยสำคัญ โดยแสดงค่าตัวแปรตาม(ตารางที่10) ดังนี้

ตารางที่ 10 ค่าของตัวแปร Dependent Variable Encoding

Original Value	Internal Value
ไก่สามสายพันธุ์	0
ไก่พันธุ์พื้นเมือง	1

การทดสอบค่าสัมประสิทธิ์ (Omnibus Tests of Model Coefficients) ในรูปค่า Chi-square ซึ่งมีอยู่ 3 ค่า คือ ค่า Step ค่า Block ค่า Model ซึ่งทั้ง 3 ค่าเท่ากัน (ตารางที่11) แสดงว่า ตัวแปรอิสระที่มีในแบบจำลองมีความเหมาะสม

ตาราง 11 การทดสอบ Omnibus Tests of Model Coefficients

	Chi-square	df	Sig.
Step 1 Step	32.130	21	.057
Block	32.130	21	.057
Model	32.130	21	.057

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง (Goodness of fit) สำหรับแบบจำลองนี้มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 21 ตัว เป็น 128.286 (-2Log likelihood) ค่า Cox & Snell R square เท่ากับ 0.230 และค่า Nagelkerke R square เท่ากับ 0.316 ซึ่งทั้งสองเครื่องมือเป็นค่าที่บอกสัดส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ที่สามารถอธิบายความผันแปรใน Logistic Regression Model ซึ่งคล้ายกับค่า R square แสดงว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความผันแปรกับตัวแปรตามได้ถึง 31.6 เปอร์เซ็นต์โดยใช้แบบจำลองนี้ (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 Model Summary

Step	-2Log Likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	128.286	.230	.316

การทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองโดยมีสมมติฐานในการทดสอบคือ

H_0 : แบบจำลองมีความเหมาะสม

H_1 : แบบจำลองไม่เหมาะสม

ด้วยวิธี Hosmer and Lemeshow Test ได้ค่า Chi square เท่ากับ 6.282 ค่า Sig. เท่ากับ 0.616 แสดงว่า ยอมรับ H_0 นั่นคือแบบจำลองมีความเหมาะสม (ตารางที่ 13)

ตารางที่ 13 Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	6.282	8	.616

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองด้วย Enter Method มีตัวแปรอิสระจำนวน 5 ตัวที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับความเชื่อมั่น 90 เปอร์เซ็นต์ พบ 2 ตัวแปร ได้แก่ จำนวนสมาชิกในบ้าน (member) และการหาซื้อได้ตลอดปี (a8.6) ส่วนระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ พบ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความ

สะดวกในการซื้อบริโภค (a3.5) โอกาสการบริโภค (day) และการหาซื้อได้ภายในชุมชน(a8.7) แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวนี้มีผลทำให้เกิดการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองแตกต่างกันของผู้บริโภคในเขตอำเภอร่องขาว จังหวัดแพร่ (ตารางที่14) เขียนสมการได้ดังนี้

$$\text{chicken} = 1.457 + 0.036\text{sex} - 0.006\text{age} - 0.310\text{edu} - 0.033\text{job} - 0.314\text{member} + 0.000\text{income} - 0.643\text{market} + 0.273\text{a3.1} - 0.20\text{a3.2} + 0.699\text{a3.3} + 0.681\text{a3.4} - 1.362\text{a3.5} - 0.261\text{menu} + 0.256\text{day} - 0.094\text{a8.1} + 0.315\text{a8.2} - 0.336\text{a8.3} + 0.054\text{a8.4} - 1.110\text{a8.6} + 1.308\text{a8.7} + 0.058 \text{ buying}$$

ตารางที่ 14 สัมประสิทธิ์ Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 sex	.036	.550	.004	1	.948	1.037
age	-.006	.023	.066	1	.797	.994
edu	-.310	.288	1.152	1	.283	.734
job	-.033	.105	.100	1	.751	.967
income	.000	.000	.247	1	.619	1.000
member	-.314	.189	2.757	1	.097	.731
market	-.643	.579	1.234	1	.267	.526
a3.1	.273	.575	.225	1	.635	1.314
a3.2	-.020	.550	.001	1	.971	.980
a3.3	.699	.546	1.639	1	.201	2.012
a3.4	.681	.553	1.517	1	.218	1.976
a3.5	-1.362	.569	5.721	1	.017	.256
menu	-.261	.242	1.162	1	.281	.770
day	.256	.119	4.610	1	.032	1.292
a8.1	-.094	.932	.010	1	.920	.910
a8.2	.315	.649	.235	1	.628	1.370
a8.3	-.336	.593	.321	1	.571	.714
a8.4	.054	.576	.009	1	.925	1.055
a8.6	-1.110	.592	3.513	1	.061	.330
a8.7	1.308	.604	4.697	1	.030	3.701
buying	.058	.068	.734	1	.392	1.060
Constant	1.457	2.125	.470	1	.493	4.291

หมายเหตุ: level of significane 0.05

อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองที่แตกต่างกันของผู้บริโภคในเขตอำเภอวังทอง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่ระดับความเชื่อมั่น 95เปอร์เซ็นต์ พบ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความสะดวกในการซื้อบริโภค (a3.5) โอกาสการบริโภค (day) และการหาซื้อได้ภายในชุมชน (a8.7) อธิบายในแต่ละประเด็นได้ว่า

ความสะดวกในการซื้อบริโภค แสดงว่าลักษณะการซื้อไก่พื้นเมืองทั้งในรูปแบบไก่มีชีวิตและไก่สด (ไก่ที่ชำแหละแล้ว) มีความสะดวกสบายในการซื้อบริโภค จึงเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภค สำหรับการเลือกชนิดของเนื้อไก่ที่นำมาปรุงอาหาร เมื่อมีความต้องการก็สามารถหาซื้อได้ง่าย ทำให้แนวโน้มปริมาณการซื้อไก่พื้นเมืองลดลง (B -1.362)

โอกาสการบริโภคโดยทั่วไปเกือบทุกครัวเรือนในอำเภอวังทองมีการซื้อไก่พื้นเมืองมาบริโภคกันอยู่แล้ว แต่ถ้ามีโอกาสพิเศษ เช่น เทศกาลปีใหม่ ตรุษจีน สงกรานต์ แต่งงาน งานบวช งานศพ การเลี้ยงคนงานที่มาช่วยทำนา ฯลฯ ทำให้ปริมาณการบริโภคไก่พื้นเมืองเพิ่มขึ้น (B 0.256) เมื่อมีโอกาสพิเศษ เพราะปริมาณคนที่มาร่วมงานจะเยอะขึ้น การนำไก่มาประกอบอาหารเพิ่มขึ้น เพราะไก่พื้นเมืองเป็นอาหารที่นิยมของคนพื้นเมือง

การหาซื้อได้ภายในชุมชนเมื่อช่องทางการจำหน่ายของผู้ผลิตไก่พื้นเมืองมีในชุมชน ทำให้การบริโภคไก่สามารถเช็คคุณภาพของฟาร์มผลิตไก่ได้ ส่งผลให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในความปลอดภัยในการผลิตไก่พื้นเมือง เพราะอยู่ในชุมชนเดียวกันระหว่างผู้ผลิตและผู้ซื้อ ทำให้แนวโน้มการซื้อภายในชุมชนเพิ่มขึ้น (B 1.308)

ส่วนปัจจัยพฤติกรรมผู้บริโภคด้านอื่นๆ (เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, จำนวนสมาชิกในบ้าน, รายได้, ตลาด, รสนิยม, อุปนิสัยการบริโภค, รูปแบบการใช้ชีวิต, การบริโภคตามความเคยชิน, เมนูอาหาร, รสชาติ, ลักษณะเนื้อ, คอเลสเทอรอล, ความปลอดภัย, การหาซื้อได้ตลอดปี, ปริมาณการซื้อ) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เป็นปัจจัยทางอ้อมที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกบริโภคของผู้บริโภคในอำเภอวังทอง

ดังนั้น ปัจจัยเหล่านี้ (ความสะดวกในการซื้อบริโภค โอกาสการบริโภค และการหาซื้อได้ภายในชุมชน) มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองที่แตกต่างกันของผู้บริโภคซึ่งผู้บริโภคคำนึงถึงความสะดวกสบายในการซื้อภายในชุมชน และไก่พื้นเมืองได้มีการนำมาบริโภคในครัวเรือนในชีวิตประจำวันด้วย รวมทั้งโอกาสที่จะบริโภคเพิ่มขึ้นเมื่อมีโอกาสพิเศษต่างๆ ของผู้บริโภคในเขตอำเภอวังทอง จังหวัดเพชรบูรณ์

อภิปรายผล

ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมบริโภคไก่พื้นเมือง (ร้อยละ 84.62) ซื้อไก่พื้นเมืองบริโภคประมาณ 1 ครั้ง/สัปดาห์ และปริมาณการซื้อประมาณ 1 ตัว/ครั้ง หรือเฉลี่ย 4.63 ตัวต่อครัวเรือนต่อเดือน ใกล้เคียงกับงานของศิริพร กิรติการกุลและคณะ (2555) ที่พบการบริโภคไก่พื้นเมืองประมาณ 1.73 กิโลกรัมต่อครัวเรือนต่อสัปดาห์ ซึ่งไก่พื้นเมืองที่ออกสู่ตลาดน้ำหนักไก่มีชีวิตส่วนใหญ่ประมาณ 1.5-2 กิโลกรัม/ตัว แต่ในภาคอีสาน โดยเฉพาะจังหวัดมหาสารคาม (ดวงนภา พรหมเกตุ และคณะ, 2556) ผู้ซื้อและผู้ขายนิยมไก่มีชีวิตน้ำหนักตัวเฉลี่ย 1.1-1.5 กิโลกรัมต่อตัว เนื่องจากมาจากเป็นน้ำหนักตัวเหมาะสมในการประกอบอาหาร โดยสามารถนำมาอย่างให้สุกได้ง่าย และสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากในเขตพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม มีความนิยมบริโภคไก่อย่างคู่กับส้มตำ ดังนั้นไก่ขนาดดังกล่าวจึงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

โดยเมนูที่นำมาทำอาหารใกล้เคียงกัน ได้แก่ต้มยำไก่ รองลงมาคือ คั่วไก่ นึ่งไก่ แกงไก่ ผัดเผ็ดไก่ ซึ่งสอดคล้องกับอำนาจ เลี้ยวธรากุล และคณะ (2552) ในเรื่องเมนูอาหารคนเมืองเหตุผลที่คนนิยมบริโภคไก่พื้นเมือง เพราะรสชาติ ลักษณะเนื้อแน่นเหนียว หาซื้อได้ในชุมชน หาซื้อได้ตลอดปี และมีความปลอดภัย ผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกซื้อเนื้อไก่แบบไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละเรียบร้อยแล้วมาปรุงอาหารเอง สอดคล้องกับงานของวิไลลักษณ์ ชาวอุทัย และวิรัตน์ สุมน (2551) เนื่องจากลดความยุ่งยากในการชำแหละไก่เอง ไก่พื้นเมืองสดราคาเฉลี่ย 136.67 บาท/ตัว หากซื้อเป็นกิโลกรัมจะซื้อในราคาเฉลี่ย 107.88 บาท/กก. สถานที่ซื้อส่วนใหญ่ซื้อจากการบ้านเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง (ร้อยละ 39.74) รองลงมาคือตลาดใหญ่ในอำเภอหรือกิ่งกาบทั้งตลาดเช้าและตลาดเย็นไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานของวิเชียร เกิดสุข และวชิราพร เกิดสุข (2552) แต่ข้อจำกัดที่เกิดจากการผลิตคือ ไก่พื้นเมืองไม่สามารถป้อนสู่ตลาดได้อย่างสม่ำเสมอ เพราะอัตราการเจริญเติบโตต่ำ ราคาแพงกว่าไก่เนื้อ เฉลียว บุญมั่ง และศรัณย์ วิสเพ็ญ (2552) ผู้บริโภคส่วนใหญ่บริโภคไก่พื้นเมืองในโอกาสปกติ ตามวิถีชีวิตในชุมชนที่ยังมีความนิยมในการบริโภคไก่พื้นเมืองเป็นอาหารในชีวิตประจำวัน (ร้อยละ 85.90) ส่วนในโอกาสพิเศษเช่น วันปีใหม่ (สากล) และงานเลี้ยงสังสรรค์ (งานวันเกิด มีแขกมาเยี่ยมที่บ้าน) พบในสัดส่วนการบริโภคที่เท่ากันประเภทอาหารที่ผู้บริโภคนิยมทำส่วนใหญ่เป็นอาหารพื้นเมืองที่มีไก่เป็นส่วนประกอบรูปแบบการบริโภคไก่พื้นเมือง ผู้บริโภคซื้อไก่พื้นเมืองแล้วนิยมนำมาประกอบอาหาร 5 อันดับแรกอาหารที่นิยมนำไก่มาบริโภค ได้แก่ ต้มยำไก่ (ร้อยละ 85.26) รองลงมาคือ คั่วไก่ (ร้อยละ 52.56) นึ่งไก่ (ร้อยละ 31.41) แกงไก่ (ร้อยละ 17.31) ผัดเผ็ดไก่ (ร้อยละ 14.10)

เหตุผลที่ทำให้ผู้บริโภคเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง 5 อันดับแรก คือ ไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 89.74) ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่นและเหนียว (ร้อยละ 78.85) สามารถหาซื้อได้

ภายในชุมชน (ร้อยละ 69.23) สามารถหาซื้อได้ตลอดทั้งปี (ร้อยละ 53.85) มีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 49.36) ส่วนเหตุผลอื่นๆ รองลงมาคือ คอเลสเทอรอลต่ำกว่าไก่เนื้อ (ร้อยละ 30.13) แสดงให้เห็นว่า รสชาติของไก่พื้นเมืองนั้นเป็นคุณลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคไก่พื้นเมืองสอดคล้องกับงานของวิทวัช โมพี และปภาพินท์ พุทธิรักษา (2553) ที่พบว่า การเลี้ยงไก่ในระบบอินทรีย์ซึ่งมีพื้นที่ปล่อย ทำให้ไก่มีพฤติกรรมในการเคลื่อนที่สูง และส่งผลต่อคุณภาพซากที่ดีขึ้น และไก่พื้นเมืองมีคุณลักษณะทนความร้อนสูง ดังนั้น จึงไม่พบปัญหาความเครียดในไก่ ทำให้คุณภาพของเนื้อไกดีกว่าไก่เนื้อ และงานของชูศักดิ์ ประภาสวัตดี และคณะ (2556) ที่มีการพัฒนาไก่พื้นเมืองพันธุ์ซีท่าพระเชิงเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองอาชีพเกษตรกรและผู้บริโภค โดยพบความพึงพอใจในด้านความแน่นนุ่ม กลิ่นหอมของไก่ขณะเคี้ยวด้านรสชาติ และความพึงพอใจโดยรวม อยู่ในระดับคะแนน 3.55 – 3.85 หมายถึงพึงพอใจมาก ข้อเด่นของไก่อย่างซีท่าพระคือ เนื้อแน่น รสชาติดี ขณะที่ข้อด้อยคือ เนื้อแห้ง และเนื้อน้อย

ส่วนใหญ่ผู้บริโภคไม่รู้จักไก่ประดู่หางดำ (ร้อยละ 84.62) สอดคล้องกับงานของอำนาจ เลี้ยวธารากุล และคณะ (2552) ที่ศึกษาถึงการรับรู้/รู้จักไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ของผู้บริโภค ก่อนการมีป้าย และถุงพลาสติกที่บอกข้อมูลเกี่ยวกับไก่ ในความเห็นของผู้บริโภค พบว่า ร้อยละ 3.5 ของผู้บริโภคเท่านั้นที่รู้จักไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ทั้งนี้เคยซื้อไก่พันธุ์นี้ไปบริโภคความคิดเห็นเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างไก่ประดู่หางดำและไก่พื้นเมืองทั่วไปในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ไก่ประดู่หางดำรสชาติดีกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 54.17) ลักษณะเนื้อแน่นกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 50.00) มีคุณประโยชน์มากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 41.67) มีความปลอดภัยมากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 41.67) มีราคาแพงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 66.67) สามารถหาซื้อได้ในตลาดท้องถิ่นเหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป (ร้อยละ 70.38) และความสะดวกในการนำมาปรุงอาหารซึ่งสอดคล้องกับงานของ ศิริพร กิรติการกุลและคณะ (2555) ที่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่างมีการรับรู้ในคุณลักษณะเด่นของไก่ประดู่หางดำที่แตกต่างจากไก่เนื้อ ในด้านโภชนาการ ด้านการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติและการเป็นไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการปรุงอาหารไทยและอาหารประจำถิ่นส่วนประเภทอาหารที่ปรุงจากเนื้อไก่ประดู่หางดำแล้วผู้บริโภคคิดว่าอร่อยที่สุด คือ ต้มยำไก่ (ร้อยละ 75) ซึ่งเป็นอาหารประเภทเดียวกันกับที่ผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างนิยมนำไก่พื้นเมืองทั่วไปมาปรุงอาหาร รองลงมา ได้แก่ คั่วไก่ ผัดเผ็ดไก่ นึ่งไก่ และไก่ตุ๋น

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจบริโภคไก่พื้นเมืองที่แตกต่างกันของผู้บริโภคในเขตอำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่พบ 3 ตัวแปร ได้แก่ ความสะดวกในการซื้อบริโภค โอกาสการบริโภค และการหาซื้อได้ภายในชุมชนโดยงานของ อรุณวรรณ เผ่าพงษ์และ สุภาภรณ์ พวงชมพู (2554) มีการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคไก่ ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อพฤติกรรมการ

เลือกซื้อคือด้านราคาและบริการ โดยการบริการเน้นที่ความสะดวกสบายให้กับลูกค้า ดังนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลดังกล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า เมื่อจำนวนสมาชิกในบ้านเพิ่มขึ้น จะทำให้การตัดสินใจซื้อไก่พื้นเมืองสำหรับปรุงอาหารลดลง เนื่องจากสมาชิกเพิ่มหมายถึงค่าใช้จ่ายในครัวเรือนจะเพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาไก่พื้นเมืองมีราคาแพงกว่าไก่เนื้อเมื่อโอกาสหาซื้อไก่ได้ง่ายตลอดปี ทำให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการเลือกเมนูอาหารที่ทำจากไก่ได้มากขึ้น ส่งผลให้อาจมีการชะลอการซื้อไก่พื้นเมืองแล้วหันไปซื้อไก่เนื้อแทน เนื่องจากไก่เนื้อมีการขายแบบแยกชิ้นส่วน ทำให้ง่ายในการนำมาปรุงอาหารบางเมนูแต่ถึงอย่างไรก็ตามไก่พื้นเมืองก็เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคในเรื่องของคุณภาพเนื้อและความปลอดภัยจากการเลี้ยงตามธรรมชาติ รวมทั้งวิถีชีวิตที่มีการนำไก่เมืองมาปรุงอาหารบางเมนูซึ่งเป็นอาหารประจำถิ่น ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคไก่พื้นเมืองยังคงอยู่กับชุมชนร่องกวาง

การสังเคราะห์เรื่องการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภค ซึ่งไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมผู้บริโภคของคนเมืองที่เน้นเมนูอาหารบางอย่างเป็นอาหารประจำถิ่น ที่ต้องใช้ไก่พื้นเมืองมาปรุงอาหารเท่านั้นจึงจะอร่อย ทำให้แนวทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองไปสู่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง จึงมีความเป็นไปได้สูงสำหรับไก่ชำแหละ สำหรับโอกาสในการขยายตลาดไปสู่ตลาดระดับกลางมีความเป็นไปได้สูง ถ้าการขยายการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีในพื้นที่จังหวัดแพร่ และการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคในกลุ่มตลาดกลางที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรุงอาหารประเภทต่างๆ เป็นช่องทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม

สรุปผลการศึกษา

ด้านผู้ผลิตไก่ประดู่หางดำ

ประเด็นการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (ฉบับร่าง) ของผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำในตำบลแม่ทราย อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยง วิธีการเลี้ยง การให้อาหารและการเก็บรักษา การจัดการสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม สมาชิกทุกรายสามารถพัฒนาโรงเรือน และจัดสรรพื้นที่ปล่อยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ แต่ไม่สามารถจัดทำแปลงหญ้าหรือพืชอาหารสัตว์หมุนเวียนในพื้นที่ปล่อยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ได้ เนื่องจากอยู่ในเขตรั้วเดียวกันกับที่พักอาศัย ยกเว้นนายบุญล่งที่สามารถจัดหาอาหารหยาบทั้งแบบสดและหมักมาเลี้ยงไก่ทดแทนได้ทุกวัน สมาชิกเกือบทั้งหมด ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคโดยการ

สุขภาพดี หรือการทำวัคซีนไก่เท่าใดนัก สมาชิกสามารถจัดการสิ่งแวดล้อมภายในฟาร์มได้ดี จึงทำให้ฟาร์มนายบุญลวง เศรษฐมณีมีแนวโน้มที่สามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเลี้ยงไก่แบบปล่อยได้ หากมีการปรับปรุงด้านการเข้าเยี่ยมชมฟาร์มของบุคคลภายนอกได้ด้านผลการประกอบการของผู้เลี้ยงไก่ประจักษ์ทางค่าพ่อแม่พันธุ์ มีต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 2,704 บาทต่อปี แบ่งเป็นค่าอาหารสำเร็จรูปและวัตถุดิบร้อยละ 92.54 ค่าไฟฟ้าและอุปกรณ์กร้อยละ 6.84 ค่าวัคซีนและเวชภัณฑ์ร้อยละ 0.62 มีรายได้เหนือต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 7,677 บาท (เฉลี่ย 639.75 บาท/เดือน) ผลประกอบการของผู้เลี้ยงไก่ขุนที่เลี้ยงไก่ 100 ตัวต่อรุ่น มีอัตราการเลี้ยงรอดร้อยละ 93.14 ใช้เวลาเลี้ยงไก่น้ำหนักเฉลี่ย 1.22 กิโลกรัมเฉลี่ย 105 วัน มีอัตราการเจริญเติบโตต่อวัน เท่ากับ 11.30 กรัม และประสิทธิภาพการเปลี่ยนอาหารเป็นน้ำหนัก เท่ากับ 3.56 มีต้นทุนการผลิตที่เป็นเงินสดเฉลี่ย 8,662 บาทต่อรุ่น แบ่งเป็นต้นทุนค่าอาหารร้อยละ 74.40 ค่าพันธุ์ไก่ 23.36 เปรอร์เซ็นต์ค่าไฟฟ้าและเวชภัณฑ์ร้อยละ 2.24 ขายไก่ได้ในราคา 85 บาท/กิโลกรัม หรือตัวละ 103.70 บาท รวมมีรายได้เหนือต้นทุนเงินสด รุ่นละ 9,852 บาท คิดเป็นกำไรตัวละ 12.52 บาท

ประเด็นการศึกษาความเป็นไปได้ของการผลิตไก่ประจักษ์ทางค่าอินทรีย์ความเป็นไปได้ของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบอินทรีย์ของสมาชิกผู้เลี้ยงไก่ประจักษ์ทางค่ายังเป็นไปได้้น้อยมาก เนื่องจากไม่สามารถจัดหาพันธุ์สัตว์ และอาหารที่มาจากการผลิตในระบบอินทรีย์ได้ ในด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ สมาชิกไม่มีการใช้ยาปฏิชีวนะเพื่อการรักษาหรือกระตุ้นการเจริญเติบโตในไก่พื้นเมืองเลย โดยสมาชิกใช้สมุนไพรท้องถิ่นผสมในอาหารเพื่อกระตุ้นการเจริญเติบโต เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน และรักษาอาการป่วยของไก่เป็นครั้งคราว

ประเด็นการรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประจักษ์ทางค่าพันธุ์แท้ฟาร์มของนายบุญลวง เศรษฐมณีได้รับการรับรองให้ฟาร์มผู้ผลิตไก่ประจักษ์ทางค่าพันธุ์แท้ในชุมชนแม่ทรายเพียงรายเดียว เนื่องจากใช้พ่อแม่พันธุ์ที่เป็น ไก่ประจักษ์พันธุ์แท้ ที่สามารถคงเอกลักษณ์ประจำพันธุ์ของไก่ประจักษ์ทางค่าทั้งด้านลักษณะภายนอกและการให้ผลผลิตไว้ได้ อีกทั้งยังมีระบบการคัดเลือกและผสมพันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ได้อย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี

ด้านผู้บริโภคไก่พื้นเมือง

ผู้บริโภคส่วนใหญ่นิยมบริโภคไก่พื้นเมืองเฉลี่ย 4.63 ตัวต่อครัวเรือนต่อเดือน โดยเมนูที่นำมาทำอาหาร ได้แก่ ต้มยำไก่ คั่วไก่ นึ่งไก่ แกงไก่ ผัดเผ็ดไก่ ซึ่งเป็นเมนูอาหารประจำถิ่นที่ใช้เฉพาะไก่เมืองมาทำ เนื่องจาก รสชาติ คุณภาพของเนื้อไก่ลักษณะเนื้อแน่นเหนียว จะช่วยทำให้อาหารอร่อยขึ้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมผู้บริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคในเขตชุมชนร่องขวาง ส่วนใหญ่ผู้บริโภคซื้อไก่สดหรือไก่ที่ชำแหละแล้วมาบริโภค เนื่องจากมีความสะดวกสบายในการนำมา

ปรุงอาหาร ด้านราคาไก่พื้นเมืองสดราคาเฉลี่ย 136.67 บาท/ตัว หรือราคาเฉลี่ย 107.88 บาท/กก. ซึ่งมีราคาสูงกว่าไก่เนื้อโดยทั่วไป แต่ผู้บริโภคนิยมจ่ายส่วนต่าง เนื่องจากไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่นและเหนียว และมีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ แสดงให้เห็นว่ารสชาติของไก่พื้นเมืองนั้นเป็นคุณลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกบริโภคไก่พื้นเมือง สถานที่ซื้อส่วนใหญ่ซื้อจากการบ้านเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง (ร้อยละ 39.74) รองลงมาคือตลาดใหญ่ในอำเภอหรือวงกว้างทั้งตลาดเช้าและตลาดเย็น ซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามเป็นแม่บ้าน (ร้อยละ 70) ที่ได้นำเข้าไก่พื้นเมืองมาประกอบอาหาร ดังนั้น แนวทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองไปสู่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง จึงมีความเป็นไปได้สูงสำหรับไก่ชำแหละ เพราะไก่พื้นเมืองเป็นที่ต้องการของตลาดชุมชนเป็นอย่างมาก พฤติกรรมการบริโภคของคนเมืองที่เน้นเมนูอาหารบางอย่างเป็นอาหารประจำถิ่น ที่ต้องใช้ไก่พื้นเมืองมาปรุงอาหารเท่านั้นจึงจะอร่อย ทำให้การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการบริโภคไก่พื้นเมืองพบว่า ความสะดวกในการซื้อบริโภค โอกาสการบริโภค และการหาซื้อได้ภายในชุมชน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อไก่พื้นเมืองไปบริโภคของคนในชุมชนอำเภอหรือวงกว้าง จังหวัดแพร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับโอกาสในการขยายตลาดไปสู่ตลาดระดับกลางมีความเป็นไปได้สูง ถ้าการขยายการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีในพื้นที่จังหวัดแพร่ และการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคในกลุ่มตลาดกลางที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรุงอาหารประเภทต่างๆ เป็นช่องทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม

การสังเคราะห์งานของการพัฒนารูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย

ด้านผู้ผลิตการปรับรูปแบบการผลิต พบว่าโครงสร้างการผลิตไก่ประดู่หางดำเรื่องต้นทุนของอาหารอยู่ในระดับสูงประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ของต้นทุนการเลี้ยงไก่ทั้งหมด จึงทำให้อารมณ์แบบการเลี้ยงทั้ง 2 แบบ คือ เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน ยังต้องมีการปรับปรุงเรื่องอาหารให้มีการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนอาหารให้ลดลง จึงจะได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจให้สมาชิกดูแลเอาใจใส่ รวมทั้งขยายการผลิตเพิ่มขึ้น ด้วยมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองให้เป็นระบบ Free Range System ด้านความเป็นไปได้ของการสร้างฟาร์มต้นแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ตามเกณฑ์มาตรฐานสำคัญที่ 4 ประเด็น ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ การจัดการด้านสุขภาพสัตว์สมาชิกแต่ละรายยังไม่สามารถปฏิบัติให้ผ่านเกณฑ์ได้ เนื่องจากข้อจำกัด

ต่างๆ ตามมาตรฐานของปศุสัตว์อินทรีย์ สมาชิกยังไม่สามารถปฏิบัติตามหรือหาปัจจัยการผลิตที่ถูกต้องตามเกณฑ์ได้ในท้องถิ่นของตนเอง และต้องให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้เลี้ยงเพิ่มขึ้นในแต่ละประเด็นของเกณฑ์ต่างๆ เพื่อการปรับปรุงใช้ในอนาคตได้อย่างเหมาะสมในท้องถิ่นของตนเองส่วน ดังนั้น ในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์นั้น ควรจะเริ่มต้นที่การทำฟาร์มในระบบ free range ก่อน เนื่องจากข้อกำหนดไม่ยุ่งยากเกินไป ผู้เลี้ยงสามารถปฏิบัติตามได้ง่ายกว่า ส่วนการรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประจักษ์แห่งคำพันธุ์แท้มีโอกาสและความเป็นไปได้เพียง 1 รายเท่านั้น เพราะวามาตรฐานของฟาร์มของนายบุญลวง มีความใกล้เคียงกับข้อกำหนดของการเลี้ยงแบบปล่อย ทั้งทางกายภาพ และการจัดการการเลี้ยงไก่ ด้านคุณลักษณะของตัวเกษตรกรมีความโดดเด่นในเรื่องความเอาใจใส่แนวทางการพัฒนาสมาชิกรายอื่นๆ เพื่อให้ได้การรับรองฟาร์มผู้ผลิตไก่ประจักษ์แห่งคำพันธุ์แท้ ต้องคำนึงถึงการทำตามกฎเกณฑ์ของมาตรฐานที่ตั้งไว้ และการเลี้ยงแบบประณีตมากยิ่งขึ้น

ด้านผู้บริโภครวมพฤติกรรมการซื้อไก่พื้นเมืองของผู้บริโภค มีแนวทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองไปสู่ผู้บริโภคในตลาดระดับล่าง จึงมีความเป็นไปได้สูงสำหรับไก่ชำแหละ สำหรับโอกาสในการขยายตลาดไปสู่ตลาดระดับกลางมีความเป็นไปได้สูง ถ้าการขยายการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองให้เกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้ผลผลิตออกสู่ตลาดอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีในพื้นที่จังหวัดแพร่ และการส่งเสริมให้ความรู้เรื่องอาหารปลอดภัยสำหรับผู้บริโภคในกลุ่มตลาดกลางที่เน้นอาหารเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองที่เหมาะสมสำหรับการนำไปปรุงอาหารประเภทต่างๆ เป็นช่องทางการขยายตลาดไก่พื้นเมืองในจังหวัดแพร่ให้เพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ด้านผู้ผลิตไก่ประจักษ์แห่งคำการพัฒนา รูปแบบและมาตรฐานการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบปล่อย (free range system) ควรให้มีการให้ความรู้ความเข้าใจกับผู้ผลิตให้มากขึ้น ถึงผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น ถ้าฟาร์มไก่ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ผลิตใส่ใจในเกณฑ์มาตรฐานยิ่งขึ้น ส่วนด้านผู้บริโภครวมพฤติกรรมการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เพิ่มเติมเรื่องไก่ประจักษ์แห่งคำสำหรับการซื้อไปบริโภค เนื่องจากมีกลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่ประจักษ์แห่งคำแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย (free range) ในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้มีการขยายการเลี้ยงในชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรผู้เลี้ยง และนำไปสู่ช่องทางการตลาดที่สนองความต้องการของผู้บริโภคได้ในเขตอำเภอร่องควาง เป็นการช่วยลดปัญหาไก่พื้นเมืองที่มีปัญหาเรื่องผลผลิตออกสู่ตลาดไม่สม่ำเสมอได้อีกทางหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์สารสนเทศ กรมปศุสัตว์. 2557. ข้อมูลเกษตรกร-ไก่ ประจำปี 2556. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
http://ict.dld.go.th/th2/images/stories/stat_web/yearly/2556/summaryreport/6.report56_chick_k.pdf. (วันที่ค้นข้อมูล : 5 มิถุนายน 2557)
- กัลยา วาณิชบัญชา. 2551. การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Windows. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ธรรมสาร.
- ฉัตยาพร เสมอใจ. 2550. พฤติกรรมผู้บริโภค (CONSUMER BEHAVIOR) กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น. 2
- เจลีชว บุญมั่น และศรัณย์ วิสเพ็ญ. 2552. การประเมินความเป็นไปได้ของการผลิตไก่พื้นเมืองเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชน กรณีศึกษา: ไก่อย่างไม้มะดัน, ไก่อย่างบ้านแคน, และการค้าขายไก่พื้นเมืองในตลาดบางแห่งในจังหวัดศรีสะเกษ, ยโสธร และอุบลราชธานี. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 54 หน้า.
- ชูศักดิ์ ประสาทสวัสดิ์ และคณะ. 2556. การพัฒนาไก่พื้นเมืองพันธุ์ที่ทำพระเชิงเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองอาชีพเกษตรกรและผู้บริโภค. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 43 หน้า.
- ฉาน สมภักดี และคณะ. 2557. ความพร้อมและความต้องการของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตพื้นที่องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย (ภาคเหนือ) สำหรับการเข้าสู่มาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์. Thai Journal of Science and Tecnology.3:3 182-195.
- ของประเทศไทย
- ดวงนภา พรหมเกตุ และคณะ. 2556. การศึกษาลักษณะความต้องการของไก่พื้นเมืองและไก่พื้นเมืองลูกผสมในเขตจังหวัดมหาสารคาม. ว.วิทย. กษ. 44(1)พิเศษ หน้า 395-398.
- ธงชัย สันติวงษ์. 2546 พฤติกรรมผู้บริโภคทางการตลาดผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ประชุมช่าง. 308 หน้า
- บัญญัติ เหล่าไพบูลย์ และมนต์ชัย ดวงจินดา. 2555. ไก่พื้นเมืองไทย: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต. แก่นเกษตร 40. หน้า 309-312.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ. 2552. มาตรฐานสินค้าเกษตร: เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่ายผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 40 หน้า.

- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตร และอาหารแห่งชาติ. 2554. มาตรฐานสินค้าเกษตร: เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 26 หน้า.
- มงคล ชะไชย ธัญญา ทะพิงค์แกและวรรณพร ทะพิงค์แก. 2554. การประเมินคุณค่าทางโภชนาของ วัตถุดิบอาหารสัตว์สำหรับการเลี้ยงเป็ดไข่และไก่พื้นเมืองของเครือข่ายปศุสัตว์อินทรีย์ เชียงใหม่ รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- วิเชียร เกิดสุข และวชิราพร เกิดสุข. 2552. การศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ไก่พื้นเมืองหรือ **ลูกผสมพื้นเมืองเชิงพาณิชย์ในระดับชุมชน: จังหวัดขอนแก่น.** รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 72 หน้า.
- วิทวัช โมพี และปภาพินท์ พุทธรักษา. 2553. การเลี้ยงไก่แบบปล่อย (Free-range chicken) ก้าว **เริ่มต้นของการเลี้ยงไก่เนื้อแบบอินทรีย์.** เกษตรสุนารี. หน้า30-35.
- วิทวัช โมพี, สุทิสสา เข้มพะกา และเฉลิมชัย หอมตา. 2555. ผลของการเลี้ยงไก่พื้นเมืองแบบกึ่งปล่อย **ต่อสมรรถนะการเจริญเติบโตปริมาณคอเลสเตอรอลและองค์ประกอบของกรดไขมันใน เนื้อ.** รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- วิฑูรย์ ปัญญากุล. 2558. ภาพรวมเกษตรอินทรีย์ไทย 2556-2557. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.greennet.or.th/sites/default/files/Thai%20OA%2013-14.pdf> (วันที่ค้นข้อมูล 15 กุมภาพันธ์ 2558).
- วิไลลักษณ์ ชาวอุทัย และวิรัตน์ สุมน. 2553. **ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภคเนื้อไก่ใน ภาคกลางและภาคตะวันตกของประเทศไทย.** น. 125-132. ในการประชุมทางวิชาการของ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 48: สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิศาล อุดทน, วรวิทย์ วัฒนชาติ, สุธา วัฒนสิทธิ์, และสยาม ชุนชำนาญ. 2545. ผลของระดับ โปรตีนในอาหารต่อสมรรถนะการเติบโตของไก่พื้นเมือง ไก่ลูกผสมพื้นเมือง 50% และ 75%. น. 79-90. ใน: การประชุมวิชาการสัตว์บาล/สัตวศาสตร์/สัตวแพทย์ ครั้งที่ 3 วันที่ 28-29 มกราคม 2545. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่. อ้างถึงใน อังคนาภรณ์ พงษ์ด้วง, อำนวย เลี้ยวธารากุล, อภิรักษ์ เพ็ชรมงคล, โปรดปราน ทาเขียว และสัญญาชัย จตุรสิทธา. 2556. “ความนุ่มของเนื้อไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ไก่ลูกผสมประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 และ ไก่กระทง” วารสารแก่นเกษตร. 41(ฉบับพิเศษ 1) : หน้า 21-26

- ศิริพร กิริติการกุลและคณะ. 2555. การสร้างคุณค่าของไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่การรับรู้ของผู้บริโภคในจังหวัดเชียงใหม่. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 364 หน้า.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ. 2541. กลยุทธ์การตลาด การบริหารการตลาด และกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ : ไดมอนด์อิน บิสซิเนส เวิร์ล. 447 หน้า
- สาส์นไก่ & สุกร. 2551. อุตสาหกรรมการผลิตเนื้อไก่ของไทย. ปีที่ 6 ฉบับที่ 62 เดือน กรกฎาคม 2551. โรงพิมพ์คอสมิคพริ้นท์แอนด์ดีไซน์ กรุงเทพฯ. อ้างถึงใน วิไลลักษณ์ ชาวอุทัย และวิรัตน์ สุมน. 2553. ความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของผู้บริโภคเนื้อไก่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. น. 125-132. ในการประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 48: สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุชน ตั้งทวีวัฒน์ และคณะ, 2546. การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตไก่พื้นเมือง : ระบบการผลิตในเชิงการค้า. รายงานฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 238 หน้า.
- สำนักงานพัฒนาที่ดิน เขต 7. 2552.เขตการใช้ที่ดิน ตำบลแม่ทราย จังหวัดแพร่. กรมพัฒนาที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 65 หน้า.
- อดุลย์ จาตุรงค์กุลและศลยา จาตุรงค์กุล. 2550. พฤติกรรมผู้บริโภค. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. 458 หน้า
- อรุณวรรณ เผ่าพงษ์และ สุภาภรณ์ พวงชมพู. 2554. การวางแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาธุรกิจไก่เนื้อชำแหละของร้านลำไยไก่สดในเขตเทศบาลเมืองจังหวัดสกลนคร. บทความนำเสนอในการประชุมวิชาการ the 12th Graduate Research Conference Khon Kaen University. มหาวิทยาลัยขอนแก่น หน้า 1376-1383.
- อำนวยการ เลี้ยวธารากุล และคณะ. 2554. ระบบการผลิตและระบบการรับรองพันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ 1 ของฟาร์มเครือข่าย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการโครงการ (สกว.).
- อำนวยการ เลี้ยวธารากุล, ศิริพันธ์ โมราตบ และชาติรี ประทุม. 2552. แนวทางสร้างการรับรู้ไก่ประดู่หางดำในเชียงใหม่ 1 ในกลุ่มผู้บริโภค. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 83 หน้า.
- อุดม มณีจันทร์สุข และคณะ. 2547. การฟื้นฟูและพัฒนาไก่พันธุ์พื้นเมืองให้เป็นธุรกิจชุมชน บ้านทุ่งก่อ ตำบลทุ่งก่อ อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. รายงานฉบับสมบูรณ์สำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.). กรุงเทพฯ. 65 หน้า.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

รายการ	เงื่อนไข
พื้นที่การเลี้ยงสัตว์	
1. เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเทดี	MA
2. มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณทั้งที่เลี้ยงปล่อย)	MA
3. สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบมีโรงเรือนที่ปิดมิดชิด)	MA
4. มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย	MA
5. ห่างจากแหล่งรวมสัตว์ปีก โรงฆ่าสัตว์ปีก	REC
โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย	
1. ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว	MA
2. โรงเรือนปิดมิดชิดสร้างด้วยวัสดุที่คงทนพอสมควร ทำความสะอาดได้ง่าย เช่น หลังคาสังกะสีหรือกระเบื้องเป็นต้น ขนาดพื้นที่ 8-10 ตัว/ตรม.	MA
3. ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่	MA
4. พื้นที่รอบๆ โรงเรือน เป็นพื้นที่โล่งเตียนสะอาด	REC
5. การเลี้ยงปล่อยของไก่พันธุ์และไก่ไข่ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อยมากกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว	MA
6. การเลี้ยงปล่อยของไก่ขุน ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อย 1 ตารางเมตรต่อตัว โดยเป็นพื้นที่แปลงหญ้า	MA
7. หากมีพื้นที่จำกัด ไม่มีแปลงหญ้าภายในพื้นที่ปล่อยให้มีการเสริมด้วยพืชอาหารสัตว์ ทั้งชนิดสดและการหมัก และ probiotic	MA
8. มีช่วงเวลาให้ไก่ออกมาอยู่พื้นที่การเลี้ยงปล่อย ไม่น้อยกว่า ½ ของช่วงชีวิตของไก่	MA
9. ไม่มีการเลี้ยงสัตว์ปีกชนิดอื่นๆ ในพื้นที่การเลี้ยงปล่อย	REC
การให้อาหาร	
1. ถังอาหาร ที่ให้อาหาร ต้องอยู่ในโรงเรือนไก่เพื่อป้องกันนกมาจิกกิน	MA
2. อาหารหยابที่ให้กิน ต้องมีส่วนไม่น้อยกว่า 40% ของอาหารที่ให้กินทั้งหมด	MA
3. มีโรงเรือน หรืออุปกรณ์เก็บอาหารที่ปิดมิดชิดป้องกันนกหรือสัตว์อื่นๆ มากินได้	MA
4. ในอาหารต้องไม่มียาต้านจุลชีพหรือยาต้านบิตผสมในอาหาร	MA
5. เก็บอาหารไว้ให้ตรวจอย่างน้อย 1 ปี	REC

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายการ	เงื่อนไข
การป้องกันโรค	
1. มีคอกแยกไก่ป่วย	MA
2. มีอ่างน้ำยาจุ่มเท้าก่อนเข้าเขตการเลี้ยง	MA
3. มีป้ายห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต	MA
4. ให้อุณหภูมิในโรงเลี้ยงโรคสำคัญดังนี้ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ โรคอหิวาต์สัตว์ปีก โรคฝีดาษ และโรคกัมโบโร	MA
5. การจัดการไก่ตายให้ฝังหรือเผาโดยมีพื้นที่หรือเตาฝังซาก หรือเตาเผาซากของฟาร์ม	MA
6. ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะและฮอร์โมนในการกระตุ้นการเจริญเติบโต	MA
7. หากมีการให้ยาในการรักษาต้องมีระยะหยุดยาตามกำหนด	MA
สิ่งแวดล้อม	
1. มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะ	MA
2. ห้ามนำสิ่งปฏุนองพื้นมาใช้ซ้ำอีก ในกรณีใช้วัสดุรองพื้น	MA
ระยะเวลาการเลี้ยง	
1. ไก่ขุน ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 56 วัน หรือมากกว่า	REC

หมายเหตุ : MA = Major Criteria (เกณฑ์สำคัญ)

REC = Recommendation (คำแนะนำ)

ตารางผนวกที่ 2 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์กิจกรรมที่วางแผนไว้และกิจกรรมที่ดำเนินการมาและผลที่ได้รับตลอดโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองอย่างยั่งยืน	<ol style="list-style-type: none"> จัดประชุมผู้เข้าร่วมโครงการ เพื่อจัดตั้งกลุ่ม และสรรหาคณะกรรมการดำเนินงาน จัดหาไก่พ่อแม่พันธุ์และอาหารให้กับสมาชิกแต่ละราย สร้างคูปักไข่สำหรับกลุ่ม โดยประยุกต์จากคูปักในระบบอุตสาหกรรม 	<ul style="list-style-type: none"> ได้กลุ่มแกนนำผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองพ่อแม่พันธุ์ ที่มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานและกำหนดภาระหน้าที่อย่างเป็นระบบ เกิดรายได้จากการขายลูกไก่
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองให้สามารถเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์แบบครบวงจรได้	<ol style="list-style-type: none"> ถ่ายทอดความรู้ <ol style="list-style-type: none"> หลักการเตรียมโรงเรือน และการสุขาภิบาล สำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ระยะต่างๆ การจัดการไก่พ่อแม่พันธุ์ และการผลิตอาหารต้นทุนต่ำโดยการใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น นำสมาชิกศึกษาดูงานการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ในฟาร์มเครือข่ายไก่ประดู่หางดำ เชียงใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> สมาชิกเกิดความรู้และทักษะในการผลิตได้ตามหลักวิชาการที่ถูกต้อง ได้ผลผลิตใกล้เคียงกับมาตรฐานสายพันธุ์ ได้ลูกไก่พ่อแม่พันธุ์สำหรับเลี้ยงทดแทนรุ่นเดิม

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	กิจกรรมที่ดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถผลิตไก่พื้นเมืองขุนออกสู่ตลาดได้ตลอดปี	1. สมาชิกในกลุ่มรวมตัวกันเพื่อวางแผน และกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานและประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างเครือข่ายทางการตลาด	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้เครือข่ายทางการตลาดเพื่อส่งผลผลิตออกสู่ตลาดได้ เช่น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ ร้องกวางและจังหวัดแพร่ ■ ผลผลิตลูกไก่ที่ได้สมาชิกสามารถคัดเลือกนำมาเลี้ยงเป็นไก่ขุนได้ตลอดทั้งปี
4. เพื่อให้ได้ระบบอาชีพ การเลี้ยงและการจัดการไก่พื้นเมืองแต่ละระยะที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น	1. ติดตามผลการเลี้ยงให้คำแนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นระยะๆ ตามอายุไก่	<ul style="list-style-type: none"> ■ ได้รูปแบบการเลี้ยงที่เหมาะสมในสภาพแวดล้อม และข้อจำกัดที่แตกต่างกัน ■ ได้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนและผลตอบแทนของแต่ละรูปแบบการเลี้ยง

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถาม

โครงการ "การพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตไก่ประดู่หางดำในจังหวัดแพร่"

ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

สนับสนุนการวิจัย โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้บริโภคร

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. ระดับการศึกษา

☐ ไม่ได้เรียน	☐ ประถมศึกษา
☐ ม.ต้น	☐ ม.ปลาย/ปวช.
☐ ปวส./อนุปริญญา	☐ ปริญญาตรี
☐ อื่นๆ.....	
4. อาชีพ

☐ เกษตรกร	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงานบริษัทเอกชน
☐ ค้าขาย	☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน
☐ อื่น ๆ	
5. รายได้เฉลี่ย ..... บาท/เดือน
6. ค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารต่อครัวเรือน.....บาท/เดือน
7. สถานภาพ โสด สมรส หม้าย หย่า
8. จำนวนสมาชิกภายในบ้าน.....คน

แบ่งเป็นผู้สูงอายุ.....คน
เด็กในวัยเรียน.....คน
วัยทำงาน.....คน

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการบริโภค และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อไก่พื้นเมือง

1. ลักษณะการซื้อ

- ไก่พันธุ์พื้นเมือง
- ไก่มีชีวิต   ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท
- ไก่สด (ชำแหละแล้ว) ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท
- ไก่สามสายพันธุ์
- ไก่มีชีวิต   ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท
- ไก่สด (ชำแหละแล้ว) ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท
- ไก่เนื้อ
- ไก่มีชีวิต   ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท
- ไก่สด (ชำแหละแล้ว) ตัวละ.....บาท   กิโลกรัมละ.....บาท

2. ท่านซื้อไก่พื้นเมืองจากสถานที่ใด

- ตลาดเช้า(ร้องกวาง)   ตลาดเย็น (ร้องกวาง)
- ตลาดอื่น .....
- บ้านเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่   ซื้อจากโรงเชือดโดยตรง
- สถานที่อื่น ๆ .....

3. ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้ท่านเลือกซื้อไก่พื้นเมือง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รสนิยม   อุปนิสัยการบริโภค
- รูปแบบการใช้ชีวิต   การบริโภคตามความเคยชิน
- ความสะดวกในการซื้อบริโภค   อื่นๆ.....

4. ความถี่ในการซื้อ.....ครั้ง/สัปดาห์

5. ปริมาณการซื้อ.....ตัว/ครั้ง

6. รูปแบบการบริโภคไก่พื้นเมือง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ผัดเผ็ด   ต้มยำ   ทอด   คั่ว   นึ่ง
- อื่น ๆ .....

7. ท่านรับประทานไก่พื้นเมืองในโอกาสใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- โอกาสปกติ
- เทศกาล ได้แก่
- ปีใหม่   ตรุษจีน   แข็งเม้ง   สงกรานต์   สารทจีน

- ประเพณี ได้แก่
- แต่งงาน งานบวช งานศพ ไหว้ผี ขึ้นบ้านใหม่
- งานเลี้ยงสังสรรค์ เช่น วันเกิด, มีแขกมาที่บ้าน, งานเลี้ยงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว
- โอกาสอื่น ๆ .....

8. เหตุผลที่เลือกบริโภคไก่พื้นเมือง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รสชาติดีกว่าไก่เนื้อ ลักษณะเนื้อแน่นและเหนียวกว่าไก่เนื้อ
- ไก่พื้นเมืองคอเลสเตอรอลต่ำกว่าไก่เนื้อ ไก่พื้นเมืองมีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ
- ไก่พื้นเมืองราคาถูกกว่าไก่เนื้อ ไก่พื้นเมืองหาซื้อได้ตลอดทั้งปี
- ไก่พื้นเมืองหาซื้อได้ภายในชุมชน บริโภคไก่พื้นเมืองตามผู้อื่น
- ในงานที่เกี่ยวกับความเชื่อ/ประเพณี นิยมใช้ไก่พื้นเมืองมากกว่าไก่เนื้อ
- อื่น ๆ (ระบุ).....

9. ท่านรู้จักไก่ประดู่หางดำหรือไม่

- รู้จัก
- ไม่รู้จัก (ข้ามไปทำส่วนที่ 3)

10. ความแตกต่างระหว่างไก่ประดู่หางดำกับไก่พื้นเมืองทั่วไป (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- รสชาติไก่ประดู่หางดำ ดีกว่า เหมือนกัน แย่กว่า
- เนื้อไก่ประดู่หางดำ แน่นมากกว่า เหมือนกัน แน่นน้อยกว่า
- คุณประโยชน์ต่อร่างกายไก่ประดู่หางดำ มากกว่า เหมือนกัน น้อยกว่า
- ความปลอดภัยต่อสุขภาพไก่ประดู่หางดำ มากกว่า เหมือนกัน น้อยกว่า
- ราคาไก่ประดู่หางดำ แพงกว่า เหมือนกัน ถูกกว่า
- สถานที่หาซื้อไก่ หาง่ายกว่า เหมือนกัน หายากกว่า
- ความสะดวกในการนำมาปรุงอาหาร สะดวกมากกว่า เหมือนกัน สะดวกน้อยกว่า
- อื่น ๆ .....

11. ถ้ามีไก่ประดู่หางดำขายที่ตลาดใกล้บ้าน ท่านจะมีการซื้อหรือไม่

- ซื้อ ไม่ซื้อ

12. ท่านคิดว่าเนื้อไก่ประดู่หางดำนำมาปรุงอาหารประเภทใดอร่อยที่สุด

- ผัดเผ็ด ต้มยำ ทอด คั่ว นึ่ง
- อื่น ๆ .....

ภาคผนวก ค
ตารางข้อมูล

ตารางผนวกที่ 3 ข้อมูลทั่วไปของผู้บริโภครวมตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนตัวอย่าง (ราย)	156	100
เพศ		
ชาย	46	29.49
หญิง	110	70.51
อายุ(ปี)		
เฉลี่ย	53.80	-
พิสัย	17-82	-
การศึกษา		
ไม่ได้เรียน	7	4.49
ประถมศึกษา	91	58.33
มัธยมศึกษาตอนต้น	19	12.18
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	24	15.38
อนุปริญญา/ปวส.	5	3.21
ปริญญาตรี	9	5.77
ปริญญาโท	1	0.64

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 4 อาชีพ รายได้ และค่าใช้จ่ายของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
เกษตรกร	54	34.62
ค้าขาย	51	32.69
รับจ้างทั่วไป	20	12.82
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	12	7.69
ธุรกิจส่วนตัว	7	4.49
ราชการ/รัฐวิสาหกิจ	6	3.85
นักเรียน/นักศึกษา	1	0.64
ผู้สูงอายุ	5	3.21
รายได้(บาท)		
เฉลี่ยต่อเดือน	8,120.96	-
พิสัย	0-40,000	-
ค่าใช้จ่ายสำหรับอาหารต่อครัวเรือน(บาท)		
เฉลี่ยต่อเดือน	4,540.06	-
พิสัย	600-20,000	-

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 5 สถานภาพและจำนวนสมาชิกของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร้องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพ		
โสด	22	14.10
สมรส	108	69.23
หม้าย	24	15.38
หย่า	2	1.28
จำนวนสมาชิกภายในครัวเรือน (คน)		
จำนวนสมาชิกต่อครัวเรือน		
เฉลี่ย	3.55	-
พิสัย	1-7	-
จำนวนสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุต่อครัวเรือน		
เฉลี่ย	0.89	-
พิสัย	0-3	-
จำนวนสมาชิกที่เป็นเด็กในวัยเรียนต่อครัวเรือน		
เฉลี่ย	0.83	-
พิสัย	0-5	-
จำนวนสมาชิกที่อยู่ในวัยทำงานต่อครัวเรือน		
เฉลี่ย	1.83	-
พิสัย	0-5	-

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 6 ประเภท และลักษณะการซื้อไก่ของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ลักษณะการซื้อไก่พันธุ์พื้นเมือง	132	84.62
ไก่มีชีวิต	44	33.33
ไก่สด	79	59.85
ทั้ง 2 แบบ	9	6.82
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	119.68	
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	95.79	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	136.67	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	107.88	
ลักษณะการซื้อไก่สามสายพันธุ์	59.00	37.82
ไก่มีชีวิต	4	6.78
ไก่สด	53	89.83
ทั้ง 2 แบบ	2	3.39
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	125.00	
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	82.00	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	124.92	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	98.46	
ลักษณะการซื้อไก่เนื้อ	55.00	35.26
ไก่มีชีวิต	3	5.45
ไก่สด	49	89.09
ทั้ง 2 แบบ	3	5.45
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	87.50	
ราคาไก่มีชีวิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	94.00	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อตัว (บาท)	100.00	
ราคาไก่สดเฉลี่ยต่อกิโลกรัม (บาท)	88.51	

หมายเหตุ: ^{1/}ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 7 สถานที่ซื้อไก่พื้นเมืองของผู้บริโภครวมตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ซื้อ ^{1/}		
บ้านเกษตรกร	62	39.74
ตลาดเช้า (ร่องกวาง)	24	15.38
ตลาดเย็น (ร่องกวาง)	22	14.10
ตลาดบ้านอ้อย	15	9.62
ตลาดบ้านน้ำเลา	13	8.33
ตลาดบ้านร้องเข็ม	6	3.85
ตลาดบ้านแม่ยางตาล	6	3.85
ตลาดบ้านแม่ยางร้อง	4	2.56
ตลาดบ้านแม่ยางฮ่อ	3	1.92
ตลาดชมพูนิง	1	0.64
ตลาดบ้านทุ่งศรี	1	0.64
ตลาดบ้านต้นเตื่อ	1	0.64
ตลาดบ้านแม่ยางโพธิ์	1	0.64
รถขายกับข้าว	4	2.56
บักชี	3	1.92
โรงเชือด	2	1.28
ร้านค้าในหมู่บ้านห้วยโรง	2	1.28
ร้านค้าในหมู่บ้านไผ่โทน	2	1.28
ร้านค้าที่ หมู่ 4 ต.ทุ่งศรี	1	0.64
เป็นผู้เลี้ยงไก่เอง	1	0.64
ไม่ตอบ	5	3.21
ความถี่ในการซื้อต่อสัปดาห์ (ครั้ง)	1.16	
พิสัย	0.125-7	
ปริมาณการซื้อต่อครั้ง (ตัว)	1.17	
พิสัย	0.5-12	

หมายเหตุ: ^{1/}ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 8 พฤติกรรมการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้ท่านเลือกซื้อไก่พื้นเมือง ^{1/}		
รสนิยม	41	26.28
อุปนิสัยการบริโภค	34	21.79
รูปแบบการใช้ชีวิต	71	45.51
การบริโภคตามความเคยชิน	41	26.28
ความสะดวกในการบริโภค	61	39.10
ความปลอดภัย ไม่มีสารเคมี สารเร่งฮอร์โมน	2	1.28
น้องชายเป็นผู้ขายไก่พื้นเมือง	1	0.64
รูปแบบการบริโภคไก่พื้นเมือง ^{1/}		
ต้มยำ	133	85.26
ก๋วย	82	52.56
นึ่ง	49	31.41
แกง	27	17.31
ผัดเผ็ด	22	14.10
ทอด	14	8.97
ยำ	12	7.69
ไก่ต้ม	7	4.49
ปิ้งย่าง	3	1.92

หมายเหตุ: ^{1/}ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 9 เหตุผลในการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร้องกวาง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	จำนวน	ร้อยละ
บริโภคไก่พื้นเมืองเฉลี่ย (ตัว/ครัวเรือน/เดือน)	4.63		
โอกาสในการรับประทานไก่พื้นเมือง ^{1/}			
โอกาสปกติ		134	85.90
ปีใหม่		33	21.15
สงกรานต์		26	16.67
ตรุษจีน		4	2.56
แข่งม้ง		1	0.64
ขึ้นบ้านใหม่		22	14.10
งานศพ		19	12.18
แต่งงาน		18	11.54
งานบวช		17	10.90
ไหว้ผี		17	10.90
งานเลี้ยงสังสรรค์ ^{2/}		33	21.15
ทำอาหารถวายพระในวันพระ		1	0.64
เลี้ยงคนงาน		2	1.28
เหตุผลที่เลือกบริโภคไก่พื้นเมือง ^{1/}			
ไก่พื้นเมืองรสชาติดีกว่าไก่เนื้อ		140	89.74
ไก่พื้นเมืองลักษณะเนื้อแน่น และเหนียว		123	78.85
ไก่พื้นเมืองหาซื้อได้ภายในชุมชน		108	69.23
ไก่พื้นเมืองหาซื้อได้ตลอดทั้งปี		84	53.85
ไก่พื้นเมืองมีความปลอดภัยมากกว่าไก่เนื้อ		77	49.36
ไก่พื้นเมืองคอเลสเตอรอลต่ำกว่าไก่เนื้อ		47	30.13
ในงานที่เกี่ยวกับความเชื่อ/ประเพณี		24	15.38
ไก่พื้นเมืองราคาถูกกว่าไก่เนื้อ		23	14.74
บริโภคไก่พื้นเมืองตามผู้อื่น		2	1.28
ไก่พื้นเมืองเนื้อหวาน		1	0.64
ไก่พื้นเมืองเลี้ยงแบบธรรมชาติ		1	0.64

หมายเหตุ: ^{1/} ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

^{2/} งานเลี้ยงสังสรรค์ประกอบด้วย วันเกิด, แคมมาเยี่ยมที่บ้าน, งานเลี้ยงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 10 การเป็นที่รู้จักของไก่ประดู่หางดำของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างในอำเภอร่องกวาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
การเป็นที่รู้จักของไก่ประดู่หางดำ		
ไม่รู้จัก	132	84.62
รู้จัก	24	15.38
<u>ความแตกต่างระหว่างไก่ประดู่หางดำและไก่พื้นเมืองทั่วไป^{1/}</u>		
<u>รสชาติไก่ประดู่หางดำ</u>		
ดีกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	13	54.17
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	2	8.33
<u>ลักษณะเนื้อไก่ประดู่หางดำ</u>		
แน่นมากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	12	50.00
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	3	12.50
<u>คุณสมบัติของไก่ประดู่หางดำ</u>		
มากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	10	41.67
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	1	4.17
<u>ความปลอดภัยของไก่ประดู่หางดำ</u>		
มากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	10	41.67
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	1	4.17
<u>ราคาของไก่ประดู่หางดำ</u>		
แพงกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	16	66.67
<u>สถานที่ซื้อไก่ประดู่หางดำ</u>		
หาง่ายกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	2	8.33
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	17	70.83
<u>ความสะดวกในการนำมาปรุงอาหารของไก่ประดู่หางดำ</u>		
สะดวกมากกว่าไก่พื้นเมืองทั่วไป	3	12.50
เหมือนกับไก่พื้นเมืองทั่วไป	4	16.67
<u>การซื้อไก่ประดู่หางดำหากมีขายที่ตลาดใกล้บ้าน</u>		
ซื้อ	5	20.83
ไม่ซื้อ	19	79.17

ตารางผนวกที่ 10 (ต่อ)

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ประเภทอาหารที่อร่อยที่สุดเมื่อนำเนื้อไก่กระดูกมาปรุงอาหาร ^{1/}		
ต้มยำ	18	75.00
คั่ว	5	20.83
ผัดเผ็ด	4	16.67
นึ่ง	3	12.50
ตุ๋น	2	8.33
ทอด	1	4.17
ต้ม	1	4.17

หมายเหตุ: ^{1/}ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางผนวกที่ 11 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการบริโภคไก่พื้นเมืองของผู้บริโภคกลุ่มตัวอย่างใน
อำเภอร่องกาง

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
ปัญหาในการบริโภคไก่พื้นเมือง ^{1/}		
ไก่พื้นเมืองหาซื้อยากกว่าไก่เนื้อ	53	33.97
ไก่พื้นเมืองมีขายไม่สม่ำเสมอ	56	35.90
ไก่พื้นเมืองราคาสูงกว่าไก่เนื้อ	119	76.28
ไก่พื้นเมืองขายเป็นตัวเท่านั้น ไม่แบ่งขาย	94	60.26
ไก่พื้นเมืองมีความน่าเชื่อถือเรื่องความปลอดภัยน้อยกว่าไก่เนื้อ	37	23.72
แนวโน้มการบริโภคไก่พื้นเมือง ^{1/}		
ไก่พื้นเมืองควรมีการขายแบบแช่แข็ง	113	72.44
ไก่พื้นเมืองควรมีการขายแบบอาหารกึ่งสำเร็จรูป	40	25.64
ไก่พื้นเมืองควรมีผลิตภัณฑ์การขายแบบอาหารแปรรูปให้		
หลากหลาย	36	23.08
ไก่พื้นเมืองควรมีมาตรฐานความปลอดภัยรองรับในการนำมา		
บรรจุขาย	93	59.62

หมายเหตุ: ^{1/}ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ที่มา: จากการสำรวจ

ภาคผนวก ง
ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression

ผลการวิเคราะห์ Logistic Regression

Case Processing Summary

Unweighted Cases ^a		N	Percent
Selected Cases	Included in Analysis	123	100.0
	Missing Cases	0	.0
	Total	123	100.0
Unselected Cases		0	.0
Total		123	100.0

a. If weight is in effect, see classification table for the total number of cases.

Dependent Variable Encoding

Original Value	Internal Value
0	0
1	1

Block 0: Beginning Block

Classification Table^{a,b}

			Predicted		Percentage Correct
			chicken		
Observed			0	1	
Step 0	chicken	0	79	0	100.0
		1	44	0	.0
Overall Percentage					64.2

a. Constant is included in the model.

b. The cut value is .500

Variables in the Equation

	B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 0 Constant	-.585	.188	9.680	1	.002	.557

Variables not in the Equation^a

Step	Variables	Score	df	Sig.
0	sex	.770	1	.380
	age	.796	1	.372
	edu	1.488	1	.222
	job	3.320	1	.068
	income	.650	1	.420
	member	5.903	1	.015
	market	1.518	1	.218
	a3.1	1.424	1	.233
	a3.2	.309	1	.579
	a3.3	1.949	1	.163
	a3.4	.443	1	.506
	a3.5	5.064	1	.024
	menu	.278	1	.598
	day	2.465	1	.116
	a8.1	.025	1	.874
	a8.2	.351	1	.554
	a8.3	.058	1	.809
	a8.4	.030	1	.862
	a8.6	.552	1	.457
	a8.7	2.140	1	.143
buying	.553	1	.457	

a. Residual Chi-Squares are not computed because of redundancies.

Block 1: Method = Enter

Omnibus Tests of Model Coefficients

		Chi-square	df	Sig.
Step 1	Step	32.130	21	.057
	Block	32.130	21	.057
	Model	32.130	21	.057

Model Summary

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	128.286 ^a	.230	.316

a. Estimation terminated at iteration number 5 because parameter estimates changed by less than .001.

Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	6.282	8	.616

Contingency Table for Hosmer and Lemeshow Test

		chicken = 0		chicken = 1		Total
		Observed	Expected	Observed	Expected	
Step 1	1	11	11.432	1	.568	12
	2	12	10.839	0	1.161	12
	3	11	10.203	1	1.797	12
	4	8	9.401	4	2.599	12
	5	8	8.589	4	3.411	12
	6	6	8.048	6	3.952	12
	7	9	7.019	3	4.981	12
	8	6	5.510	6	6.490	12
	9	5	4.576	7	7.424	12
	10	3	3.381	12	11.619	15

Classification Table^a

	Observed	Predicted			
		chicken		Percentage Correct	
		0	1		
Step 1	chicken	0	66	13	83.5
		1	19	25	56.8
	Overall Percentage				74.0

a. The cut v alue is .500

Variables in the Equation

		B	S.E.	Wald	df	Sig.	Exp(B)
Step 1 ^a	sex	.036	.550	.004	1	.948	1.037
	age	-.006	.023	.066	1	.797	.994
	edu	-.310	.288	1.152	1	.283	.734
	job	-.033	.105	.100	1	.751	.967
	income	.000	.000	.247	1	.619	1.000
	member	-.314	.189	2.757	1	.097	.731
	market	-.643	.579	1.234	1	.267	.526
	a3.1	.273	.575	.225	1	.635	1.314
	a3.2	-.020	.550	.001	1	.971	.980
	a3.3	.699	.546	1.639	1	.201	2.012
	a3.4	.681	.553	1.517	1	.218	1.976
	a3.5	-1.362	.569	5.721	1	.017	.256
	menu	-.261	.242	1.162	1	.281	.770
	day	.256	.119	4.610	1	.032	1.292
	a8.1	-.094	.932	.010	1	.920	.910
	a8.2	.315	.649	.235	1	.628	1.370
	a8.3	-.336	.593	.321	1	.571	.714
	a8.4	.054	.576	.009	1	.925	1.055
	a8.6	-1.110	.592	3.513	1	.061	.330
	a8.7	1.308	.604	4.697	1	.030	3.701
buying	.058	.068	.734	1	.392	1.060	
Constant	1.457	2.125	.470	1	.493	4.291	

a. Variable(s) entered on step 1: sex, age, edu, job, income, member, market, a3.1, a3.2, a3.3, a3.4, a3.5, menu, day, a8.1, a8.2, a8.3, a8.4, a8.6, a8.7, buying.